ЮВІЛЕЙНИЙ ВИПУСК №50

www.slovovchitelyu.org
4/2019

Слово ВЧИТЕЛЮ

ХРИСТИЯНСЬКИЙ ДУХОВНО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ ЧАСОПИС

НАЙВАЖЛИВІШЕ ПОКЛИКАННЯ

Християнський
духовно-просвітницький часопис

«СЛОВО ВЧИТЕЛЮ» № 4(50)/2019

Наше кредо:

«Нести Слово Боже — ось наша мета,
щоб кожний учитель був учнем Христа!»

Головний редактор	Тарас Приступа
Науковий редактор	Василь Жуковський
Літературний редактор	Світлана Филипчук
Коректор	Галина Венглінська
Дизайн і верстка	Андрій Тригуба
Менеджер з розповсюдження	Аркадій Сльоза
Відповідальна за випуск	Надія Доля

Редакційна колегія: Тетяна Артерчук, Олена Бесараб, Олег Блощук, Адріан Буковинський, Василь Вепрук, Світлана Власова, Олександр Вознюк, Сергій Головін, Валерій Громов, Сергій Гула, Наталія Жигайло, Руслана Ковальчук, Оксана Матласевич, Василь Махлюк, Людмила Москальова, Дар'я Новікова, Олег Огірко, Оксана Ревінкель, Оксана Рудь, Ганна Самолюк, Тетяна Саннікова, Ірина Сіданіч, Андрій Смирнов, Галина Шевченко.

Засновник і видавець —
**Міжнародна громадська організація
«Надія — людям»**

Адреса: вул. С. Крушельницької, 71, м. Рівне, 33023, Україна.
Телефон/факс: (0362) 63-79-76
e-mail: slovo@hopetopeople. org

Видається за сприяння:
• Всеукраїнського благодійного фонду «Східноєвропейська гуманітарна місія»;
• Науково-дослідницької лабораторії християнської етики, християнської психології та християнської педагогіки НаУ «Острозька академія».

Часопис зареєстровано в Міністерстві юстиції України. Свідоцтво про державну реєстрацію: серія КВ № 12846-1730Р від 27 червня 2007 р.

Передплатний індекс — 99864.

Пожертви на видання часопису просимо надсилати поштовим переказом на адресу МГО «Надія — людям» з позначкою: «Пожертви на часопис „Слово вчителю"», або на рахунок: МГО «Надія — людям», р/р 26007054714168, ПАТ КБ «Приватбанк», МФО 333391, ЄДРПОУ 21081735 з позначкою: «Пожертви на часопис „Слово вчителю"».

За умови передруку матеріалів посилання на часопис «Слово вчителю» обов'язкове.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Редакція залишає за собою право редагувати і, за необхідності, скорочувати матеріали.

Посилання на Біблію або цитування окремих біблійних текстів позначаються умовними скороченнями. Список скорочень назв книг зазвичай подається у виданнях Біблії. Посилання зазначаються з дотриманням принципу «книга-розділ-вірш» і розділяються знаками пунктуації. Наприклад:
Ів. 19:6–11, 13–20, 25–28; 1 Кор. 1:18–24.
Фрагменти з одного розділу розділяються комою (,), а різні книги або розділи відокремлюються крапкою з комою (;).
Якщо в тексті не зазначено інше, усі біблійні посилання взято з Біблії в перекладі проф. Івана Огієнка.

Фото на обкладинці Сергія Шевченка

Надруковано: ПП «Естеро»,
вул. Данила Галицького, 25А, м. Рівне, 33000, Україна
тел. 068 22 62 444
Наклад 2500 прим.

© «Слово вчителю» © МГО «Надія — людям»

Шановні читачі, дорогі друзі! Мир вам!

Історія, якою хочемо розпочати цей випуск, нещодавно надійшла на смартфони як розсилання від служіння «Хліб наш насущний»[1]. За дивним збігом обставин, вона напрочуд точно передає головну ідею журналу.

Одній жінці в подарунок від подруги дісталась кімнатна рослина з гарним розлогим листям, яке росло на трьох тонких стеблах. Під вагою листя стебла зігнулися, і їй довелося знайти підпору, підв'язати й поставити вазон біля вікна, щоб сонячне світло підняло листя й виправило непривабливий вигляд рослини.

Невдовзі жінка побачила подібну рослину в приймальні місцевої фірми. Вона також мала три тонкі стебла, однак вони були сплетені разом і сформували більший і міцніший стовбур. Ця рослина стояла вертикально без будь-якої допомоги.

Автор цієї розповіді доходить висновку, що люди можуть роками перебувати в одному «горщику», однак рости порізно й відчувати менше благословень, аніж ті, які Бог хоче їм дати. Однак, якщо їхні життя сплетені разом із Богом, то взаємини зміцнятимуться. «Нитка потрійна не скоро пірветься» (Еккл. 4:12).

Шлюб і дружба, як і кімнатні рослини, потребують догляду. Турбота про ці стосунки передбачає також духовне злиття, щоб Бог був у центрі, бо лише Він нескінченно постачає любов і благодать, які дуже потрібні для нашого щасливого перебування в єднанні одне з одним.

Читаючи матеріали цього випуску, ви дізнаєтесь про те, як ваші сімейні стосунки можуть змінитися, якщо спільне служіння й поклоніння Богові стане для вас пріоритетом, а також про те, як найкраще передати цю інформацію своїм учням.

Молімося, щоб Господь благословив Україну та її народ усілякими милостями й щедротами, спас і зберіг наших дітей, подарував подружнє щастя кожній українській родині.

З повагою — редакційна колегія

[1] *З дозволу Our Daily Bread®, © 2019 by Our Daily Bread Ministries, Grand Rapids, MI. Reprinted by permission. Для встановлення мобільного додатку зверніться за посиланням ukrainian-odb.org/mobile-resources/ https://ukrainian-odb.org*

Зміст

ПОГЛЯД ФАХІВЦЯ

4 Життєві основи закладаються в сім'ї
Надія Доля

АКТУАЛЬНА ТЕМА

7 Сім'я як центр духовного виховання
Ірина Сіданіч, Карл Мітчелл

10 Вдячний живе щасливіше!
Станіслав Грунтковський

12 Гендерна синергія Божого домобудівництва
Сергій Головін

СТУДІЇ БІБЛІЇ

14 Духовна гармонія подружжя

ЗНАЙОМСТВО

16 Сімейне поклоніння: як ми це розпочали?
Надія Доля

МЕТОДИКА І ДОСВІД

18 Біблійні секрети виховання. Виховання любов'ю
Ніна Жаровська

21 Сон перед Різдвом
Світлана Маринчук

23 Християнська література — у кожну шкільну бібліотеку

24 Будуй свій дім, як Свята Книга вчить
Тетяна Кухарук

27 Свято в родині
Руслана Ковальчук

29 Навчальна програма «Основи духовної родини»
Ірина Сіданіч

33 Щастя: пункт призначення чи спосіб подорожувати?
Ольга Прокопович

37 Дорога до храму
Ганна Самолюк

39 У пошуках Народженого
Ірина Курченко

40 Основи сім'ї для старшокласників
Наталія Лахман

СПРАВИ СІМЕЙНІ

41 Вісім уроків для батьків від Бена Карсона
Олена Ніжельська

44 Релігійне виховання. Домашня церква
Марія Браун-Галковська

46 Життя в спадок
Наталія Педченко

ХРИСТИЯНСТВО І МИСТЕЦТВО

48 Актор, що хоче нести Слово людям
Олег Блощук

50 Молитовний сніданок учених і музика
Ольга Романенко, Роза Лепка

АСПЕКТИ ЗДОРОВ'Я

51 Потрібність у житті людини
Адріан Буковинський

ПОДІЇ

54 Викладання предметів духовно-морального спрямування в закладах освіти Київської області

Духовно-моральне виховання дошкільників на Хмельниччині

55 Характер як основа
Боббі Солей

56 Християнська освіта: досвід та перспективи

Календар подій на 2020 рік

58 Семінар-тренінг «Молодь на роздоріжжі»

РОЗДУМИ ДУШІ

58 Життя як дім і кімнати в нім…
Олег Блощук

С. 48

С. 55

ЖИТТЄВІ ОСНОВИ закладаються в сім'ї

Станіслав Каспров — головний редактор журналу «Християнська сім'я», керівник видавництва «Смірна», магістр гуманітарних наук, консультант із питань сім'ї і шлюбу. Одружений. Разом із дружиною Антоніною виховали сімох дітей, мають шістьох онуків.

— Перше запитання як до редактора журналу «Християнська сім'я». Як і коли виникла ідея цього видання? Яку суспільну потребу воно задовольняє?

— Я народився й виховувався в сім'ї священника. То були роки войовничого атеїзму. Наша мама виписувала журнал «Сім'я і школа», який я теж залюбки читав. Там були цікаві статті, і навіть іноді траплялися уривки, які цілком відповідали християнським цінностям. Одного разу, мені тоді було років сімнадцять, журнальні статті особливо припали мені до душі, я притиснув журнал до грудей і сказав: «Господи, як би було добре, якби весь журнал був християнським». Минуло немало-небагато часу, років із двадцять. Багато чого змінилося в нашій країні, і 1999 року було засновано християнське видавництво «Смірна», а 2000 року побачив світ перший номер журналу «Християнська сім'я». Божою ласкою наш журнал серед вітчизняних християнських періодичних видань став довгожителем.

Що ж до суспільної потреби, то сімейна тематика була, є й буде актуальною в усі часи, допоки існуватиме людство.

— Як Ви підшукуєте теми випусків, чи є зворотний зв'язок із читачами?

— «Християнська сім'я» виходить шість разів на рік. Чергуємо теми для жінок, чоловіків, тих, хто тільки розпочинає сімейне життя, про виховання дітей і для людей похилого віку. Тематику вибирає редколегія, але всі матеріали підпорядковані головній меті — всебічному впровадженню християнських цінностей у сім'ї.

Не знаю, багато це чи мало, але щотижня ми отримуємо один-два листи від читачів. Читацька авдиторія в нас дуже розмаїта. Зараз журнал видається двома мовами (українською і російською) і поширюється в 40 країнах світу. Наприклад, 10 примірників журналу надсилаємо в Пакистан, де живуть наші земляки.

— Як, на Вашу думку, сучасна політична й економічна ситуація в державі впливає на сім'ї?

— Якщо сім'я християнська, тобто збудована на правильній основі, її не похитнуть ніякі зміни. Історія свідчить, що такі сім'ї вистоювали, виживали за будь-яких обставин. Тобто зовнішні зміни, тиск, труднощі безперечно торкалися сім'ї, але ніяк не впливали на саму її основу, модель, закладену Всевишнім.

Якщо ж сім'я в чомусь, хоча б одному, відступила від християнських принципів, це може привести її до розвалу. Християнської моделі сім'ї без Христа не буває.

— Чи звертаються до Вас як до священнослужителя й консультанта вчителі та батьки за порадами у вихованні дітей? Що їх найбільше хвилює?

— Така робота ведеться переважно у двох напрямах: запрошують у школи на зустрічі з батьками і в церковні громади для проведення семінарів з питань виховання.

Якщо ж нам ставлять письмові запитання, відповідаємо через журнал «Християнська сім'я». Використовую різноманітний матеріал, але завжди «процідюю через лійку» вчення Ісуса Христа.

Питання, які зараз найбільше хвилюють батьків, — це доцільність фізичного покарання, підліткова криза й сексуальне виховання.

— Сім'я — домашня церква. Наскільки це реально для пересічної української сім'ї?

— Якщо в сім'ї шанують християнські принципи, тобто Христос є головною цінністю, а не гуманістичні ідеали, не его когось із батьків, то це буде міні церква. З міцних сімей складаються міцні церкви, і навпаки, не буде міцних сімей — не буде міцної церкви.

— Які, на Вашу думку, основні складові сімейного поклоніння?

— Молитва, спілкування, вивчення Слова… Але коли в сім'ї батьки та діти не навчені страху Божого, не мають глибокої пошани до Бога, то все це марна справа. Важливо розуміти, що над сім'єю реально є Бог. Коли ж таке розуміння є, буде і молитва: ранкова, вечірня й протягом дня, і спеціально відведений час для вивчення Слова Божого, і особливий статус Божого дня та відвідування помісної церкви. Це все я відношу до сімейного поклоніння. Тут дуже важливу роль відіграє приклад батьків, навіть коли нам здається, що діти ще нічого не розуміють, бо коли вони все зрозуміють і зможуть пояснити, виявиться, що вони перейняли від нас те, що було продемонстровано їм ще тоді, коли вони нічого не розуміли.

— Кілька слів про Вашу сім'ю. Чи є у вас сімейні традиції?

— У нас з Тонею семеро дітей, двоє старших уже одружені. Маємо шістьох онуків. Усією родиною святкуємо Різдво, Пасху, дні народження.

Ми не віримо в поговірку про те, що їсти треба мовчки. Ми любимо спілкуватися за столом. Прийняття їжі, а особливо вечеря — це той час, коли має висловитися кожен і висловити все, що накопичилося за день. Це, мабуть, наша головна традиція, і вона має біблійне підґрунтя[1].

А ще ми дуже багато жартуємо, нам весело й добре разом. Через те ми намагаємося якомога частіше мати такі зустрічі за столом.

— Хто найбільше вплинув на вибір Вашого життєвого шляху? Хто були Вашими вчителями й духовними наставниками?

— Однозначно — це батьки. Вони заклали основи для подальшого вибору і професії, і життєвої позиції, і моделі моєї майбутньої сім'ї.

Нас у батьків було п'ятеро, і з кожним батьки будували теплі, дружні, товариські стосунки. Ми ніколи не чули авторитарного «бо я так сказав» або «слухай батька й мовчи», нам ніколи не нав'язували своєї думки. Навіть коли я вже виріс, батько говорив: «Не думай копіювати мою сім'ю, створюй свою. Можеш взяти «скелет», але не намагайся копіювати один в один». Досвід показав, що він мав слушність, і я тепер повторюю це своїм дітям. Запозичуйте в батьків найкраще, але будуйте своє.

Якщо пригадувати вчителів, то навчатися мені довелося в радянські часи, коли люди не завжди могли говорити й робити те, що вони думали й хотіли. Однак з глибокою повагою і вдячністю пригадую директора нашої Дунаївецької школи Арона Львовича Дзекцермана. Він був комуністом, але мав певні релігійні переконання й максимально захищав дітей, батьки яких відкрито сповідували християнство. Зараз, у час повної релігійної свободи в Україні, можливо, важко оцінити його позицію, але на той час, хоча в місті було чотири школи, дітей віруючих батьків приймав лише він. У цій людині гармонійно поєднувалися доброта й суворість, чесність і послідовність. Його побоювалися, поважали й любили.

— Які батьківські поради пам'ятаєте й особливо цінуєте?

— З раннього дитинства батьки навчали нас шанувати Бога. Наголошували, що Він усюди, Він усе бачить, усе розуміє, що немає нічого таємного, що не стало б явним, не розкрилося.

Батько часто повторював: «Не брехати! Людина, яка старається чогось досягнути обманом, навіть просто думає про це, успіху в житті не матиме».

Батько навчав поважати будь-яку людину, тому що для Бога кожна людина цінна. «А якщо для Бога це цінність, то й для тебе має бути цінністю, навіть якщо це безхатченко чи жебрак», — говорив він.

Про ставлення до представниць протилежної статі батько говорив так: «Якщо починаєш будувати стосунки

[1] *Ідеться про біблійний текст із Книги Об'явлення 3:20.*

з дівчиною, — то від самого початку маєш розуміти, що це на все життя. Інакше ти можеш завдати людині непоправного болю, а це дитина Божа. Той, хто ображає Божих дітей, торкається зіниці Божого ока, а тому не може бути благословенним у житті».

Батько навчав нас поважати маму й говорив хлопцям: «Наскільки ви навчитеся зараз поважати маму, так ви згодом поважатимете свою дружину, а наскільки будете поважати свою дружину, настільки будете успішними в житті». А дівчатам говорив: «Поважайте маму, тоді згодом ваші чоловіки, дивлячись на те, як ви поважаєте маму, поважатимуть вас, а дивлячись на них, і ваші діти вас поважатимуть, а більшого щастя в сім'ї й не треба».

Ще одна річ, яку батько практикував, а я потім запозичив у свою сім'ю, — це відвідування знедолених сімей і притулків для інвалідів. Він досягав подвійної мети: ділився з тими людьми Словом Божим, якимись гостинцями, а також показував нам, дітям, контраст між тим, що ми маємо (хоча й жили незаможно), і що мають вони.

Після таких відвідин ми краще розуміли батьківські настанови стосовно церковної десятини й пожертв. Він наголошував, що «ти будеш щасливий не тоді, коли щось маєш, а тоді, коли тим, що маєш, мудро розпорядишся».

Батько називав злочином, коли людина залишала сім'ю заради заробітків, тому що навіть якщо сім'я виграє у фінансовому плані, у духовному й психологічному вона завжди програє. Тим, хто планує в такий спосіб розв'язувати свої фінансові питання, раджу читати Книгу Рут, там прописані всі наслідки.

[2] *Див. Об. 2:3.*

— Ваше життєве кредо.

— Займатися тим, чим потрібно, і так, як потрібно. Щоб люди, які прийдуть після мене, бачили цінність цієї праці й продовжили її. Щоб ті речі, які Господь доручив і допоміг мені зробити добре й правильно, могли знайти відгук у серцях людей, і вони перейняли естафету.

— Чи Ви не втомлюєтеся від великої кількості роботи, частих поїздок, широкого кола спілкування, відповідальності?

— Пригадую, батько любив цитувати слова з Об'явлення Івана Богослова: «Ти працював і не знемігся»[2]. Людина, яка працює, не настільки втомлюється від роботи, як людина, яка не працює, втомлюється від неробства. А оскільки з кожним днем я реально розумію, що в мене позаду залишилося більше, ніж попереду, то вважаю, що потрібно ще багато встигнути.

Щоправда, психологи говорять по-іншому, навіть у християнських колах нині популярна тема «професійного вигорання». Але я вірю Біблії. Будь-яку теорію треба перевіряти Писанням, а не «підтягувати» окремі тексти Писання під свою теорію. Це стосується і недопустимості фізичного покарання дітей, і любові до самих себе.

Не заперечую, наше тіло втомлюється і ми потребуємо фізичного відпочинку, так для цього Бог дав нам сьомий день. Але й у цей день не ми маємо бути в центрі уваги, а Господь. Коли самовіддано служиш Богові й людям — утома відступає.

Я бачив це в житті свого батька. І люди це помічали й брали для себе уроки на все життя. Нещодавно один чоловік згадував, як він із друзями зупинився в нашому домі. Надворі була негода, зайшли, зрозуміло, у брудному мокрому взутті, втомлені, відразу полягали спати. Вранці одягатися — а все взуття помите, висушене й вичищене…

— Які книги на сімейну тематику порекомендуєте прочитати? Яких авторів друкували у видавництві «Смірна»?

— Усе залежить від потреб сім'ї. Зараз дуже багато хорошої літератури з підготовки до шлюбу, про кризи в сім'ї, про виховання дітей тощо. І в «Смірні» друкували, і «Свічадо» чимало видало та інші видавництва. Хороші християнські автори — Росс Кемпбелл, Ярл і Джон Пейсті, Джеймс Добсон, Біллі Грем, Гарольд Сейла, Вальтер Тробіш, Ашер Кушнір та інші.

— Що Ви самі читаєте?

— Перш ніж відповісти на це запитання, розповім один життєвий приклад. Коли я навчався в духовній семінарії, у нас був викладач із християнського керівництва Девід Рембо. Дивовижна людина! Американець, під два метри зросту, худий-прехудий, 83 роки… Але то ще нічого. Цей дідусь заходив в авдиторію без жодного конспекту, навіть без Біблії. Протягом десяти днів він щодня виголошував 50-хвилинну проповідь, а далі читав лекцію, цитуючи велику кількість джерел і вибудовуючи матеріал дуже послідовно й логічно. Ми всі просто закохалися в нього. Зрештою, я не втримався й запитав його, звідки така пам'ять і ясність розуму. Він порадив… читати, і що старша людина, то більше. 50 років — ти повинен у місяць читати 500 сторінок, у 60 років — 600, якщо тобі вже 61 — то ти маєш 700 сторінок читати… А ще — «уникати всього того, що замість вас думає».

Я, звичайно, прочитую всі книги, які видає видавництво «Смірна», усе, що стосується сім'ї та психології, а також літературу, яка необхідна для підготовки проповіді. Це окрім Біблії. Загалом намагаюся прочитати не менше 1000 сторінок тексту в місяць. Для чого? Щоб зберегти ясність розуму.

Дуже люблю художню літературу, але, зізнаюся, на неї зараз часу не вистачає. Мрію колись прочитати всього Любомира Гузара і Макса Лукадо.

— Ваші побажання читачам часопису «Слово вчителю».

— Оскільки ваша авдиторія освітянська, бажаю, щоб кожен учитель був справжнім педагогом і щоб діти завжди згадували їх із теплотою і вдячністю.

Розмовляла ***Надія Доля***

СІМ'Я ЯК ЦЕНТР ДУХОВНОГО ВИХОВАННЯ

(З навчально-методичного посібника І. Сіданіч та К. Мітчелл «Духовна родина»)

Сім'ю створив Бог і вона є фундаментальною соціальною одиницею, від якої залежать усі інші суспільні структури. Якщо сім'я живе згідно з Божими настановами, вона врівноважуватиме, направлятиме й збагачуватиме всі інші соціальні інституції — уряди, підприємства, системи освіти та інші світські установи. Якщо ж сім'я не живе згідно з біблійними принципами, усі вищеперелічені інституції занепадають.

Наш вибір обмежений

Людство має лише два можливі варіанти: обрати шлях Божий або шлях світу! Правила життя цього світу постійно змінюються, оскільки відображають лише сучасні переконання й цінності певної культури чи країни. Закони Божі стоять понад культурами й залишаються правдивими незалежно від того, приймають їх люди чи ні. Як сказав апостол Павло: *«Бо ж Бог правдивий, а кожна людина неправдива»* (Рим. 3:4). Крім того, у Біблії чітко сказано, що Бог судитиме світ за Своїми законами, а не за людськими переконаннями. Тому апостол Павло так відповів своїм опонентам: «*А для мене то найменше, щоб судили мене ви чи суд людський, бо я й сам не суджу себе. Я-бо проти себе нічого не знаю, але цим не виправдуюсь; Той же, Хто судить мене, — то Господь»* (1 Кор. 4:3-4).

Ці слова узгоджуються зі словами Ісуса: *«Хто цурається Мене, і Моїх слів не приймає, той має для себе суддю: те слово, що Я говорив, — останнього дня воно буде судити його»* (Ів. 12:48). І тому далі ми говоритимемо про те, що необхідно для створення сім'ї, яка була би духовним центром згідно з волею Божою.

Спочатку сім'я повинна ухвалити рішення шукати волю Бога й понад усе намагатися служити та поклонятися Йому. Це легко сказати, але важко зробити. Перший гріх людства був пов'язаний із бажанням Адама та Єви бути рівними Богові. Спочатку диявол заперечив Богові й сказав: це неправда, що, якщо ви з'їсте заборонений плід, то помрете. Потім він пообіцяв, що вони стануть як Бог! (Бут. 3:1-5).

Звичайно ж, диявол в обох випадках обманював! Він просто торкнувся одвічної людської слабкості — прагнення чинити згідно зі своїми бажаннями й уподобаннями. І немає значення, що вся історія свідчить про те, яким жахливим стає світ, коли ним керують люди. Немає значення, наскільки очевидно, що сім'ї, які живуть за людськими принципами, потерпають від конфліктів, жорстокості, аморальності, розлучень, насильства над особистістю і навіть смерті (через аборт або жорстоке поводження). Сім'ї, які повстають проти Бога, згодом отруюють цілі країни, коли їхні діти, підростаючи, продовжують іти цим руйнівним шляхом. Через надзвичайно сильне бажання стати богом людина сліпо руйнує все навколо й усередині себе. Лише повернення до Бога й безперечне виконання Його волі може повернути шлях людства від смерті до життя. Якщо чоловік і дружина вирішують шукати волю Божу для своєї сім'ї, їхнє життя стає просто чудовим.

Характерні ознаки духовної родини

Щоб родина стала духовним центром, через який може діяти Господь, у ній повинні навчитись любити. Але потрібно пам'ятати, що йдеться не про ту романтичну й чуттєву любов, яку пропагує кіноіндустрія, а про любов, яка спонукає служити іншому. Така любов означає не стільки почуття, скільки вибір, рішення, посвяту. Біблія каже, що така любов *«довготерпить, милосердствує, не заздрить, не величається, не надимається, не поводиться нечемно, не шукає тільки свого, не рветься до гніву, не думає лихого, не радіє з неправди, але тішиться правдою, усе зносить, вірить у все, сподівається всього, усе терпить, ніколи не перестає»* (1 Кор. 13:4-8).

Зауважте, що описана тут любов зважає на потреби іншого й спонукає задовольняти їх. Уявіть собі сім'ю, в якій усі її члени намагаються якомога краще задовольнити потреби одне одного, а не дбають лише про власні інтереси. Уявіть собі, який мир і спокій панують у родині, члени якої ставляться одне до одного з терпінням і розумінням. Уявіть сімейну атмосферу в родині, де всі віддають свою любов,

а не намагаються її заслужити, де вас люблять, навіть якщо ви припустилися помилки. Одного разу учні Ісуса мали проблеми з представниками єврейської влади. При цьому вони поводили себе так, що ті, хто їх затримав, казали, що апостоли *«були з Ісусом»* (Дії 4:13). Так само й члени родини, які проявляють до інших любов, показують навколишнім, що вони *«були з Ісусом»*.

Духовна родина також стає місцем прощення. На жаль, сьогодні люди більше просять прощення, ніж прощають інших. Дуже часто люди вважають, що їхні власні провини можна пробачити, а помилки й огріхи інших настільки серйозні, що їм немає прощення. Але Ісус про це іншої думки. Одного разу Він сказав: «*І чого в оці брата свого ти заскалку бачиш, колоди ж у власному оці не чуєш? Або як ти скажеш до брата свого: «Давай вийму я заскалку з ока твого», коли он колода у власному оці? Лицеміре, — вийми перше колоду із власного ока, а потім побачиш, як вийняти заскалку з ока брата твого»* (Мт. 7:3-5).

Іншого разу Ісус говорив про те, що треба шукати Божого прощення, і застеріг: «*Бо як людям ви простите прогріхи їхні, то простить і вам ваш Небесний Отець. А коли ви не будете людям прощати, то й Отець ваш не простить вам прогріхів ваших»* (Мт. 6:14-15).

Одна з причин, чому інколи так важко пробачати, полягає в тому, що люди схильні пам'ятати завдані їм образи. Можливо, саме тому апостол писав: *«Гнівайтеся, та не грішіть, — сонце нехай не заходить у вашому гніві»* (Еф. 4:26). Якщо навчитись залишати вчорашні проблеми у вчорашньому дні, а натомість зосереджуватися на викликах нового дня, прощати стає легше (Кол. 3:13-14). Наш Бог пообіцяв, що, пробачивши наші гріхи, Він уже ніколи їх не згадає (Євр. 10:17).

Духовною можна назвати таку сім'ю, в якій задовольняються всі основні потреби її членів: фізичні, розумові, соціальні й духовні. Апостол Павло писав: *«Коли ж хто про своїх, особливо ж про домашніх не дбає, той вирікся віри, і він гірший від невірного»* (1 Тим. 5:8). Часто можна почути про батьків, які покинули своїх дружин і дітей. Інколи можна почути про жінок, які покинули чоловіків і дітей. Перед тим як піти на такий крок, варто згадати, що для Бога навіть атеїст кращий за таку людину!

Батьки забезпечують розумовий розвиток своїх дітей

Якщо сім'я живе за задумом Бога, першими вчителями дітей стануть їхні батьки. У дошкільний період батьки повинні підготувати дитину до навчання в школі. У процесі шкільної освіти батьки мають допомагати дітям ставати більш дисциплінованими, щоб досягати хороших успіхів у навчанні. За можливості батьки повинні допомагати дітям робити домашні завдання. Їм потрібно також періодично зустрічатися з учителями, щоб дізнаватись про успіхи дитини й про те, як їй можна допомогти в навчальному процесі. Варто забезпечувати родину хорошою літературою, відвідувати з дітьми музеї, зоопарки, концерти, бібліотеки або читальні зали, подорожувати, щоб діти могли пізнавати природу й знайомитися з історичними місцями.

Батьки забезпечують фізичний розвиток своїх дітей

Фізичного розвитку можна досягти за допомогою здорового харчування, необхідного відпочинку, занять спортом і належного медичного обслуговування.

Батьки забезпечують соціальний розвиток своїх дітей

Соціальний розвиток також починається в сім'ї. Діти повинні усвідомити, що потрібно жити за певними правилами. Найважливіше правило для гідної поведінки в суспільстві міститься в словах Ісуса, які часто називають «золотим правилом»*: «Тож усе, чого тільки бажаєте, щоб чинили вам люди, те саме чиніть їм і ви. Бо в цьому Закон і Пророки»* (Мт. 7:12).

Виховання духовності

Найважливішим етапом розвитку дитини є виховання духовності. Кожна дитина, яка народжується в цей світ, має жити вічно. Ісус попереджав, що є шлях, який веде до вічної погибелі. Він казав, що лише той, хто шукає й виконує волю Божу, отримає вічне благословення (Мт. 7:13-14, 21). Тому батьки повинні виховувати дітей таким чином, щоб вони мали бажання пізнавати Господа й виконувати Його волю у своєму житті.

Соломон колись казав: *«Привчай юнака до дороги його, і він, як постаріється, не уступиться з неї»* (Пр. 22:6). Зверніть увагу, що це правило діє в загальному контексті, а не в контексті абсолютної істини. Пам'ятайте, що першим учителем Адама і Єви був Бог, але вони все ж вирішили обрати свій власний шлях. Наші діти можуть робити так само. В Адама і Єви був ще один учитель — диявол. У наших дітей також є інші вчителі. Інколи вони, за прикладом Адама і Єви, вирішують слухати тих, хто каже їм те, що вони хочуть почути. Однак частіше діти, яких навчали Божих істин і які бачили, що їхні батьки живуть згідно з ними, і самі будуть вірними їм до старості. У зв'язку з цим апостол Павло наводить приклад Тимофія: «*Я приводжу на пам'ять собі твою нелицемірну віру, що перше була оселилася в бабі твоїй Лоїді та в твоїй матері Евникії; певен же я, що й у тобі вона оселилась*» (2 Тим. 1:5).

За кожної нагоди батьки повинні вчити дітей духовності. Коли Бог закликав Авраама, Він сказав, що в майбутньому через його нащадків будуть благословенні всі народи (Бут. 12:3). Потім Бог сказав, чому Він обрав Авраама: «*Бо вибрав Я його, щоб він наказав синам своїм і домові своєму по собі. І будуть вони дотримуватися дороги Господньої, щоб чинити справедливість та право, а то для того, щоб Господь здійснив на Авраамові, що сказав був про нього»* (Бут. 18:19).

Згодом Мойсей ще більше підкреслив, наскільки важливо навчати дітей Божих істин. Даючи настанови вчити дітей і онуків у страху перед Богом виконувати Його заповіді, Бог сказав через Мойсея: «*І будуть ці слова, що Я сьогодні наказую, на серці твоїм. І пильно навчиш цього синів своїх, і будеш говорити про них, як сидітимеш удома, і як ходитимеш дорогою, і коли ти лежатимеш, і коли ти вставатимеш. І прив'яжеш їх на ознаку на руку свою, і будуть вони пов'язкою між очима твої-*

ми. І напишеш їх на бічних одвірках дому свого та на брамах своїх» (Повт. Зак. 6:6-9).

Ця сама думка висловлена й у Новому Завіті. Батьки повинні виховувати своїх дітей *«в напоминанні й остереженні Божому»* (Еф. 6:4).

Сім'я як центр гостинності

Духовна сім'я є гостинною. Здається, що з часом, коли світ стає прогресивнішим у науковому, технологічному та матеріальному сенсах, люди стають менш гостинними. Це особливо помітно у великих містах. Люди, які живуть у багатоповерхівках, або в іншому густонаселеному середовищі, часто навіть не знають своїх сусідів. Справжня духовна сім'я такого не допустить. Гостинність — одна з головних тем Біблії. Більшість християн знають слова з Послання до євреїв: *«Не забувайте любови до приходнів, бо деякі нею, навіть не відаючи, гостинно були прийняли анголів»* (Євр. 13:2). Очевидно, що це — посилання на Авраама, який гостинно прийняв подорожніх, не знаючи, ким вони були (Бут. 18:1-16).

Гостинність повинна бути природною для християн, які в щоденному житті керуються любов'ю. Як казав Ісус, гостинними потрібно бути навіть із ворогами, яких, згідно з Його заповіддю, потрібно любити (Мт. 5:44). Тому апостол Павло згадував слова з Книги Приповістей Соломона: *«Отож, як твій ворог голодний, — нагодуй його; як він прагне, — напій його, бо, роблячи це, ти згортаєш розпалене вугілля йому на голову»* (Рим. 12:20).

Батьки повинні бути особливо гостинними до друзів своїх дітей. Існують досить вагомі переваги того, що ви дозволяєте їм збиратися разом у вашому будинку, ніж деінде. Так батьки зможуть краще знати, чим зайняті їхні діти у вільний час, що роблять із друзями, та створити для цього сприятливу атмосферу. Разом із тим через власний приклад батьки навчатимуть дітей бути гостинними, коли ті матимуть свою родину і власний дім.

Сім'я як місце проповіді Євангелії

Духовна сім'я зробить свій дім місцем, де звучатиме Слово Боже. До народження Христа синагоги часто займали частину кімнат, прибудованих до житлових приміщень. У Новому Завіті часто можна прочитати, що церковні громади зустрічалися в когось удома. Наприклад, Акила й Прискилла в Ефесі дозволили, щоб їхній дім став місцем зібрання церкви (1 Кор. 16:19). Коли вони повернулись із Рима, зробили так само (Рим. 16:5). Коли апостол Павло писав короткий лист до Филимона, він передавав вітання церкві, яка збиралася в нього вдома (Фил. 1:2). Чиясь домівка дозволяла християнам таємно та досить безпечно зустрічатися, особливо в часи гонінь.

Скрізь, де сьогодні проповідується Євангелія, найбільшого успіху ця справа досягає тоді, коли люди, які нещодавно навернулись до Христа, готові використовувати свій дім для служіння. Гостинний дім дозволяє краще розкрити Благу Звістку про спасіння через Христа. Крім того, у всьому світі гостинність допомагає людям збудувати особливо тісні стосунки одне з одним.

Сім'я як місце поклоніння

Духовна сім'я зробить усе можливе, щоб стати місцем щоденного поклоніння Богові. На жаль, люди інколи вважають, що поклонятися Богові можна лише в спеціально призначеному для цього місці. Насправді поклоніння означає робити щось для Бога або давати щось Йому. Згідно зі словами апостола Павла, усе життя християнина повинно стати процесом поклоніння: *«Повіддавайте ваші тіла на жертву живу, святу, приємну Богові, як розумну службу вашу»* (Рим. 12:1). Існує також вид поклоніння, який називають «загальним», коли вся церква збирається для прославлення й вечері Господньої, або *«ламання хліба»* (Дії 20:7).

У повсякденному житті кожна християнська сім'я може виділити час для спільного поклоніння. Це можна зробити, зокрема, перед їдою — у молитві подякувати Богові за їжу і все, що Він нам дає. Сім'я може також щодня виділяти час, щоб разом молитися й читати Писання. Багатьом це зручно робити перед сном. Кажуть, що «сім'я, яка молиться разом, залишається разом». Коли діти ще малі, корисно мати книжки, які простою мовою зможуть пояснити їм історії з життя Ісуса та інші біблійні розповіді. Важливо завжди намагатися знайти привід поговорити про Біблію та духовні цінності. Батькам варто заохочувати дітей висловлювати свої думки про Господа та Його Слово й запитувати, якщо щось незрозуміло. Мудрі батьки завжди раді запитанням і навіть сумнівам своїх дітей. Вони свідчать про духовне зростання й постійний розвиток, які згодом стануть основою їхнього майбутнього духовного життя.

Сім'я і церква

Якщо сім'я використовує свій дім для прославляння Бога й проповіді Його слова, це означає, що вона повинна бути частиною більшої духовної родини — Церкви. Ранні християни навіть у часи гонінь збиралися разом для спільного прославлення та підбадьорення, для особистого зростання, для проповіді Євангелії й допомоги бідним. Автор Послання до євреїв писав: *«І уважаймо один за одним для заохоти до любови й до добрих учинків. Не кидаймо збору свого, як то звичай у деяких, але заохочуймося, і тим більше, скільки більше ви бачите, що зближається день той»* (Євр. 10:24-25).

Важливо пам'ятати, що християнська сім'я перебуває на шляху до небес. Усе в цьому світі є тимчасовим, крім духовної природи (притаманної лише людям), яку Бог дарував нам, щоб ми стали Його дітьми, створеними за Його образом і подобою (Бут. 1:26-27). Християнські родини знають, що наш справжній дім — на небесах із Господом (Євр. 11:13-16; Флп. 3:20). Як приємно з нетерпінням чекати, коли ми всі разом опинимося там, навіть після короткого розлучення, яке приносить смерть. Нехай так буде й у вашій родині!

ВДЯЧНИЙ ЖИВЕ ЩАСЛИВІШЕ!

Білий колір боляче б'є в очі, мороз прокрадається в ніс, забиваючи подих. Кілька светрів і куртка тісним шаром облягають тіло, обмежуючи рухи, не даючи можливості боротися з холодом. Шапка тисне на вуха, приминає волосся. Пальці ніг дерев'яніють, і всі, хто очікує на автобус, переступають з ноги на ногу, нагадуючи своєю поведінкою пінгвінів. Люди замерзли. Люди хочуть весни… літа… осені, аби не зими.

Бруд тісно обліпив взуття, зробивши його важчим на кілограмів зо два, штани з чорних стали чорно-коричневими, авто розбризкують мокрий сніг. Вода зі стріх скрапує на голову, у шапці жарко, без неї мокро. Не можеш скинути куртки, бо зараз пора хвороб і кожна бактерія мріє проникнути у твоє гіповітамінізоване тіло. Скоро почнуться городи… Люди не хочуть на городи. Люди хочуть складати овочі та фрукти в засіки. Люди хочуть осені… зими… літа, аби не весни.

Сонце продирає палючими лапами життєдайну завісу хмар, вбиваючи залишки такої приємної тіні. Жовта пика стоїть вже високо в небі, тому навіть висотні будинки не рятують від її гарячого погляду. Асфальт димить, чорніючи від безсилої люті, нагріваючись ще більше і ще більше шаленіючи. Його злість передається крізь підошви перехожим. Усе місто наелектризоване, і то тут, то там пробивають важкі блискавки сварок. Усі мріють про прохолодну ніч, а натомість отримують задушливу темряву. Люди хочуть зими… осені… весни, аби не літа.

Зранку заметене подвір'я знову стало жовтим від опалого листя. Падає легкий осінній дощ, а картопля ще не викопана… Вила кидають мокру глину й кілька пар заглинованих рук вибирають коренеплоди з багнюки. Важкий мішок обтягує спину, а дощ легкою крупою січе в обличчя. Брудна гичка мішка вислизає з рук, картопля знову висипається на землю. Люди хочуть спокою. Люди хочуть зими… весни… літа, аби не осені.

Люди не знають, чого вони хочуть[1].

Трохи оптимізму додає новітнє відкриття вчених. Вони нарешті дізналися, чого хоче жінка, але вона… передумала ☺.

Чого хочуть люди?

«Щастя зараз. Нові підходи для світу в кризі» — з такою назвою 12–14 вересня 2019 року в Києві відбулася XVI щорічна зустріч Ялтинської європейської стратегії. Понад 400 провідних політиків, дипломатів, бізнесменів, громадських активістів та експертів із 26 країн світу брали участь у конференції. Надзвичайно цікавими виявилися оприлюднені результати безпрецедентного глобального дослідження щастя, що проводили в травні — червні 2019 року і яким було охоплено, за словами авторів, репрезентаційну вибірку 52 % населення світу з 15 країн. У цьому дослідженні Україна в трьох номінаціях посіла перше місце: у номінації «Найнещасніша країна», у номінації «Найкорумпованіша країна» (ми ділимо цей п'єдестал з ПАР), у номінації «Ображених на місце народження». 42 % українців, якби могли, то змінили б місце народження. Не дивно, у нас одна з найнижчих зарплат у Європі, одна з найслабших економік, високий рівень корупції, проте низький рівень освіти й медицини. Є причини оголосити 15 вересня національним днем всенародного скиглення.

Який із факторів найважливіший у вашому житті? Так звучало одне з головних запитань. Респондентам було запропоновано 10 варіантів відповіді:

1. Бути щасливим.
2. Бути здоровим.
3. Щоб діти були щасливими.
4. Бути фінансово захищеним.
5. Жити в мирі та безпеці.
6. Мати свободу ухвалювати самостійні рішення.
7. Бути коханим.
8. Жити в справедливому суспільстві.
9. Мати професійний успіх.
10. Бути довгожителем.

Учасники опитування мали право обрати лише щось одне. Ви не повірите: українці єдині з 15-ти країн фактором номер один обрали щастя своїх дітей. Абсолютна більшість опитаних з інших країн обрала або персональне щастя, або здоров'я. І лише більшість українців сказала: «Щастя наших дітей — № 1».

Однак є те, без чого ні ми, ні наші діти не будуть щасливими. Читаємо 15-17 вірші з 3-го розділу Послання апостола Павла до церкви в Колосах: *«І нехай мир Божий панує у ваших серцях, до якого й були ви покликані в одному тілі. І вдячними будьте! Слово Христове нехай пробуває в вас рясно, у всякій премудрості. Навчайте та напоумляйте самих себе! Вдячно співайте у ваших серцях Господеві псалми, гімни, духовні пісні! І все, що тільки робите словом чи ділом, — усе робіть у Ім'я Господа Ісуса, дякуючи через Нього Богові й Отцеві».* Без вдячності не бачити щастя й миру ні нам, ні нашим дітям.

Вдячність — це вміння належно оцінити будь-яку виявлену до нас уважність, усяке зроблене нам добре діло. Вдячність — це вміння, як-от: співати, грати, куховарити чи проводити хірургічне втручання. Ми не народжуємося з таким умінням. Будь-яке вміння потрібно цілеспрямовано опановувати.

Англійського пастора Метью Генрі якось увечері пограбували, забравши всі гроші. Саме того дня, вранці, він проповідував про вдячність. Удома, ставши на молитву, він почав добирати слова: «Господи, дякую, що мене ніколи не грабували раніше. Дякую, що взяли тільки гроші, а життя залишили. Дякую, що, хоча забрали все, але це небагато. І дякую, що пограбували мене, а не я».

Першим у списку нашої вдячності має бути Бог. Апостол Павло, розпочинаючи свій лист до християн міста Колоси, щиро зізнається: *«Ми дякуємо Богові, Отцеві Господа нашого Ісуса Христа завжди за вас молячись»*, а далі каже, за що особливо він вдячний, думаючи про колоських християн: *«…прочувши про вашу віру в Христа Ісуса»*. Тільки тому, що люди повірили в Євангелію, Павло радів і дякував за це Богові?! Що повірили вони в те, що Бог, будучи Творцем, є Богом любові!

Зараз ми живемо в зіпсованому, наповненому болем, слізьми, стражданнями й несправедливістю світі, але він не таким був раніше. Бог є любов. Це ми, грішні люди, обрали іншу стежку.

1 Шкробот В. Є. Чого хочуть люди? [Електронний ресурс] / Віктор Шкробот // Самвидав. — Режим доступу: http://samlib.ru/w/wiktor_shkrobot/want.shtml. — Назва з екрана. — Дата публікації: 17.02.2009. — Дата перегляду 27.09.2019.

Ми сказали, що будемо жити по-своєму, по-нашому, а не по-Божому. І це називається гріх. Наш вибір насправді спричинив величезну морально-етичну й екологічну катастрофи на цій планеті, наслідки якої ми пожинаємо. Але Добра Новина в тому, що Бог, зодягнувши людське тіло й природу, прийшов до нас в Ісусі Христі. Ми злочинці, але нас може бути амністовано, тому що Ісус Христос на Голгофі сплатив таку ціну, яку ніхто не міг сплатити за ваш і мій гріх. Наш штраф перед Божественним правосуддям оплачено Його кров'ю. І кожен, хто повірив у це, кожен, хто всю свою надію поклав не на себе, не на свої намагання й заслуги перед Богом, а на подвиг Ісуса Христа, отримує прощення й життя вічне.

І апостол Павло тішиться, що люди, які жили в Колосах і поклонялися свого часу різним богам, почули цю Добру Новину й усім серцем прийняли її.

А друге — він дякує за *«любов, яку маєте до всіх святих»*, за те, що вони люблять одне одного. Як він тішиться! Але за якусь мить апостол уже відкриває, за що колосяни мають дякувати Богові. *«Дякуючи Отцеві, що вчинив нас достойними участи в спадщині святих»* (Кол. 1:12). Зробив нас достойними участі в спадщині?!

Нещодавно я бачив відео про чи не найдивовижнішу метаморфозу, яка може трапитися з людиною. На вулиці знайшли жінку, яка кілька років, імовірно, жила на смітниках: років під шістдесят, а може й більше, страшна на вигляд, давно не приймала душ, не відвідувала перукаря, у брудному одязі тощо. І ось вона потрапила до людей, які захотіли перетворити її на справжнісіньку принцесу. Далі показують, як з нею працюють найкращі фахівці, а згодом — мить, коли відчиняються двері й у світлу простору залу заходить, без перебільшення, красуня. Скільки їй? Років тридцять, не більше. У вишуканій сукні, із гарною зачіскою. І ніхто в цій прекрасній молодій жінці ніколи не впізнав би тієї брудної безхатченки, яка ще кілька тижнів тому жила на смітниках.

Апостол Павло продовжує розвивати свою думку: «Дорогі мої, я хочу, щоб ви зараз ось про що подумали: Бог зробив нас гідними спадщини!!!» Він буквально приходить у життя грішних, зіпсованих, занепалих потомків Адама і власною кров'ю омиває, очищає. Та жінка в статусі безхатченки, мабуть, не могла б увійти навіть у якийсь автобус, чи інший громадський транспорт, а тепер найкращі зали відкриті перед нею.

Павло продовжує: *«…що визволив нас із влади темряви й переставив нас до Царства Свого улюбленого Сина»*. Визволив нас! Визволив нас! Павло достукується до свідомості християн.

7 вересня ми були свідками особливої події: 35 полонених отримали свободу! Багато людей чекали цієї події, молилися про цю подію. Імовірно, мало хто з читачів знає, що таке бути ув'язненим. Аж ось — свобода, свобода! І Павло каже, що Христос визволив нас із полону страху, з полону алко- і наркозалежності, з полону грошолюбства, пожадливості, необхідності розлучатися, з полону образи й непрощення. Він визволив нас. Дякуймо!

Що відрізняє вдячних людей? Нездатність до заздрості, ненависті, наявність живого й люблячого серця. Дякуючи комусь, ми, хоча б на короткий час, зосереджуємось на його хороших якостях, на тому доброму, що вчинив цей чоловік чи жінка для нас. Звичка дякувати — це просто родовище корисних копалин. Подяка підвищує відповідальність людей одне за одного, робить людину більш оптимістичною, менш підозрілою.

У Каліфорнійському університеті кілька сотень добровольців об'єднали в три групи й попросили вести докладні щоденники: перші записували всі свої переживання, другі — тільки негативні, а треті занотовували в зошиті лише те й про тих, за що й кому сьогодні були вдячні. Цим останнім пощастило найбільше. За десять тижнів вони виявилися більш життєрадісними, веселими, упевненими в собі, ніж інші. Вони не хвилювалися через дрібниці, активно займалися спортом й із задоволенням виконували буденні справи.

Коли подружжя цінують одне одним і вдячні за притаманні якості й учинки, віра в шлюб зростає, подружжя може протистояти будь-яким негараздам. Від почуття подяки залежить тривалість шлюбу й, навпаки, готовність розлучитися. Шлюби людей, які вдячні одне одному, долають труднощі, через які більшість інших подружніх пар розлучається. Навіть якщо пара переживає стрес і труднощі в будь-якій сфері подружніх стосунків, людина сприяє позитивному розв'язанню ситуації, якщо вона вдячна. Ті, хто звик висловлювати подяку, вирізняються оптимізмом, відчуттям гармонії й навіть фізично почуваються краще. Вдячність зцілює не лише душу, а й тіло.

«І все, що тільки робите, — словом чи ділом, — усе робіть в Ім'я Господа Ісуса Христа, дякуючи через Нього Богові й Отцеві». Вдячність Богові запускає дивовижний ланцюжок подій і вчинків. Яких? Дізнаємося далі з контексту:

- *«дружини, слухайтеся чоловіків своїх»;*
- *«чоловіки любіть дружин своїх»;*
- *«діти, будьте в усьому слухняні батькам, бо це Господеві приємне»;*
- *«батьки не дратуйте дітей, щоб на дусі не впали вони»;*
- *«раби, слухайтеся в усьому тілесних панів і не працюйте тільки про людське око, немов підлещуючись, але в простоті серця, боячись Бога».*

Вдячність Богові впливає на наші стосунки одне з одним! Повага й пошана, любов у сім'ї в основі повинна мати вдячність Богові. У ланцюжках людських взаємостосунків можуть бути прогалини, але не в ланцюжку, який малює апостол Павло. Чому? Бо в основі взаємної любові й поваги лежать не наші заслуги, а вдячність Богові, осмислення, що Він зробив для мене і що Він ще зробить. А тут прогалин немає.

Цінуймо те, що маємо! Дякуймо Богові частіше.

* * *

Милосердний, люблячий Боже,
у кожного з нас довгий список того,
за що ми маємо Тобі дякувати.
І все ж, найбільший і найвеличніший
той факт, що Ти зробив нас Своїми
дітьми завдяки Ісусові Христу.
Кожного, хто повірив у Тебе,
Господи Ісусе,
і серце й душу свою відкрив,
Ти простив, очистив,
Ти звільнив із полону,
Ти удостоїв надзвичайної
спадщини в небесах.
Вклоняємось і дякуємо Тобі,
Бог Отець, Син і Дух Святий.
Амінь.

Станіслав Грунтковський,
пастор, консультант із питань сім'ї, магістр у сфері міжкультурних досліджень

ГЕНДЕРНА СИНЕРГІЯ БОЖОГО ДОМОБУДІВНИЦТВА

Так говорить Господь: *«Недобре бути чоловікові самотнім. Створю для нього помічника — такого як він… помічника, подібного до нього»* (Бут. 2:18, 20, переклад Рафаїла Турконяка).

На жаль, цьому тексту приділяють недостатньо уваги через упереджене ставлення до слова «помічник». Нам важко абстрагуватися від реалій занепалого світу, у якому чоловік, відповідно до встановленої вже після гріхопадіння ієрархії (Бут. 3:16), домінує. Тому слово «помічник» часто розуміють, як щось другорядне — підручний або прислуга. Насправді ж етимологія українського слова «помічник» дуже добре передає значення слова «езер», ужитого в єврейському оригіналі тексту, — «той, що додає моці», «додає сили», «хто дає можливість досягнути бажаного».

Слово «езер» зустрічаємо в Писанні неодноразово, причому найчастіше — коли йдеться про Бога (див. Повт. Зак. 33:7, 26, 29; Пс. 20:2, 70:5, 88:19, 117:9–11, 120:1–2, 123:8, 145:5 тощо). Натрапляємо й у довільних поєднаннях. Саме його вжив пророк, коли *«взяв Самуїл одного каменя, і поклав між Міцпою та між Шенам, та й назвав ім'я йому: Евен-Єзер. І він сказав: Аж доти допоміг нам Господь»* (1 Сам. 7:12), або в імені Елі-Езер («Господь допомагає»), яким називався розпорядник у домі Авраама (Бут. 15:2).

У Біблії слово «помічник» не містить якихось зневажливих конотацій у гендерних стосунках. Воно вказує на синергетику, коли спільний кумулятивний ефект значно вищий від простої суми складових. Ні чоловік, ні жінка окремо не вичерпують усієї повноти образу Божого. Але здійснюючи Божий задум спільно, вони досягають того, на що були б неспроможні кожен зокрема (у такій співпраці частково виявляється подібність співробітництва людини з Богом). І досягається це саме внаслідок гендерної полярності — невіддільних єдності й протилежності чоловічого й жіночого начал у людині; унаслідок поєднання, з одного боку, самодостатності (кожна людина є особистістю сама собою), з іншого боку — взаємозалежності; поєднання індивідуальності та спільності.

Важливим моментом є також те, що, хоча жінка й створена для чоловіка, після чоловіка й із чоловіка, своїм існуванням вона зобов'язана виключно Богові. Чоловік не є творцем жінки. Він не виявляє абсолютно ніякої ініціативи для її появи, не ухвалює будь-якого вольового рішення, і зовсім не докладає до цього якихось зусиль. Чоловік отримує супутницю життя, перебуваючи в несвідомому стані, — у глибокому сні. Отримує виключно з благодаті Божої, як нічим не заслужений подарунок. Він тільки-но відчув потребу в спорідненій душі, і відразу ж отримує відповідь на ще не висловлені молитви! Псалмоспівець пише: *«Веселися в Господі, й Він задовольнить прохання твого серця»* (Пс. 36:4). У цьому проявляється велика сила Божої любові. Тим, хто належить Йому, хто приймає Його, Бог дає найкраще. Адже Він — досконалий Творець, і не робить подарунків другого ґатунку.

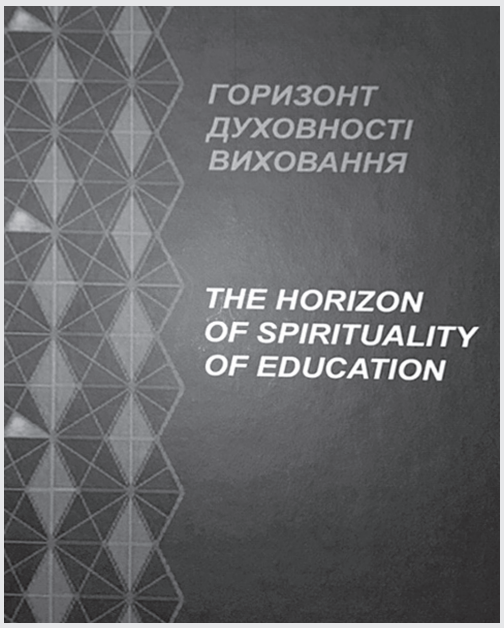
Відтак важливо розуміти: чоловік і жінка не дві напівлюдини чи неповно-

Горизонт духовності виховання

Вийшла друком перша міжнародна монографія «Горизонт духовності виховання», у якій зусиллями українських і литовських учених обґрунтовано горизонт духовності виховання як феномен реальності й фактор розвитку педагогічного процесу в контексті сучасної парадигми освіти. Дослідження поглиблює наукове розуміння сутності, умов і механізмів становлення особистості суб'єктом духовності середовища, збагачує загальну теорію виховання, відкриває можливості для пошуків нових способів демократизації суспільства.

Книгу адресовано науковцям, педагогам, студентам, представникам широкої педагогічної громадськості й усім, хто цікавиться проблемами гуманізації демократичної культури людини й суспільства в контексті духовної спадщини нації та глобалізації світу.

Серед відомих українських авторів українсько-литовської монографії — академіки Василь Кремень, Петро Саух, Іван Бех, Ольга Сухомлинська, Галина Шевченко, Галина Сагач, Василина Хайруліна, професори Олена Отич, Микола Кириченко й Ірина Сіданіч.

цінні людини. Кожен із них — повноцінна самостійна й самодостатня гармонійна особистість. Саме тому вони й здатні на повноцінний союз! Той, хто не має повноти сам у собі, неспроможний і повною мірою обдарувати собою когось іншого. І той, хто не здатний бути щасливим сам собою, навряд чи зможе належним чином ощасливити ще когось.

Тут ідеться саме про стан цілковитого щастя. Це очевидно з того, що чоловік, побачивши дану йому Богом помічницю, заспівав! Так, так — найперші слова людини, записані в Біблії, це саме пісня, любовна ода, серенада (Бут. 2:23):

Це кістка від кісток моїх
І тіло з мого тіла.
Назветься вона дружиною,
Бо взята від свого друга.

Погоджуюся, не вельми глибокодумна канцона[1]. І рима — не шедевр. Та будьмо поблажливими. По-перше, це — справжнісінька імпровізація, спонтанна реакція на побачене. По-друге, а чого ще очікувати? Це ж співає закоханий чоловік, а чоловіки, коли закохуються, втрачають голову. Боюсь, закоханість — це такий спеціально закладений у людину Богом механізм: р-р-раз — і розум відключився! Інакше, хто б при повній пам'яті та здоровому глузді взяв на себе таку відповідальність, як створення сім'ї?

Нам невідома мелодія цієї найпершої пісні, але на її слова варто звернути особливу увагу. Більшість перекладів цілком адекватно передають її зміст: *«Вона буде називатися жінкою, бо вона була взята з чоловіка»*. Однак при цьому втрачається дуже суттєвий нюанс. Поняття «чоловік», тобто «мужчина», і «жінка» безвідносні. Той, хто народився хлопчиком, виростає й стає чоловіком не залежно від того, буде в нього жінка, чи ні. Відповідно, і дівчинка, подорослішавши, стає жінкою, навіть якщо в неї не буде чоловіка. Тобто представником чоловічої чи жіночої статі людина є й так, сама собою. В оригіналі ж в обох випадках вжите одно й те саме єврейське слово, тільки в чоловічому й жіночому роді — «іш» і «ішша», що свідчить про їхню взаємну приналежність одне одному. Тому, можливо, варіант «Назветься вона дружиною, бо взята від свого друга» точніше передає смисл цієї оди. Бути подружжям неможливо самому собі. Лише — стосовно когось.

І ще один цікавий аспект. А чому взагалі чоловік раптом заспівав? Яка мета цього акустичного дійства? Тварини (приміром, птахи) співають, щоб привернути увагу особини протилежної статі для спарювання. У чоловіка ж не було потреби нікого приваблювати. Усе, чого він прагнув, було дано йому відразу, без жодних перепон. Навіщо взагалі люди співають? Здається, відповідь очевидна: чоловік заспівав просто так. Просто тому, що не міг не співати. Просто тому, що був щасливий.

Ми співаємо, коли нам радісно, і коли сумно — теж співаємо. Щось усередині нас вимагає, щоб ми вилили свої почуття у співі. У пісні ми передаємо те, що найдорожче для нашого серця. Те, що нам не байдуже, чого просто словами не виразити. Щось дуже важливе для нас. Те, що сухою прозою позначають словом «цінності». Чоловік заспівав, тому що йому було довірено дещо незрівнянне за цінністю ні з чим іншим у всьому творінні. Дещо настільки ж цінне для нього, як і він сам. Дещо, чому він міг належати. У чому, зрештою, установлювалися гармонійні відносини «я» + «ти» = «ми». Інакше смисл цієї пісні можна було б виразити так:

Вона — така ж, як я,
Вона — інакша.
З нею ми — одне,
З нею я — інакший.

Ми співаємо про те, що неможливо висловити прозою! Урешті, не лише ми покликані співати Господеві пісню нову (Пс. 32:3, 39:4, 95:1, 97:1, 143:9, 149:1; Іс. 42:10, Об. 5:9, 14:3). Пророк стверджує: пісня чоловіка, який уперше побачив свою дружину, — віддзеркалення того, як Сам Господь Бог заспіває, коли нашу з Ним первинну єдність буде цілковито відновлено: *«Він у радості буде втішатись тобою, обновить любов Свою, зі співом втішатися буде тобою!»* (Соф. 3:17).

***Сергій Головін**, доктор філософії, доктор прикладного богослов'я, президент Християнського науково-апологетичного центру, президент міжнародного просвітницького товариства «Людина і християнський світогляд»*

[1] *Канцона — лірична пісня.*

ДУХОВНА ГАРМОНІЯ ПОДРУЖЖЯ

Відомо, що ідеальних людей не буває. І коли неідеальні люди одружуються, марно сподіватися, що їхні сім'ї будуть ідеальними. Біблія — правдива книга, вона не приховує недоліків і гріхів своїх героїв, показуючи життя таким, як воно є. Однак, описуючи одну подружню пару, Духові Святому було до вподоби звернути увагу лише на її позитивні якості. Це новозавітні християни — Акила й Прискилла. Їхнє подружнє життя може правити за взірець для багатьох сімей. Шість разів цю пару згадано в Біблії, і всюди вони разом.

Разом у труднощах

Уперше про Акилу й Прискиллу дізнаємося, читаючи Книгу Дії святих апостолів:

«Після цього він вийшов з Атен і прибув до Коринту. І знайшов він одного юдея, на ймення Акилу, родом із Понту, що недавно прибув із Італії, та Прискиллу, його дружину, бо Клавдій звелів усім юдеям, щоб покинули Рим» (Дії 18:1-2).

Латинські імена Акила («орел») і Прискилла (пестлива, зменшувальна форма від Приска — «стародавня, поважна») належать чоловікові й жінці юдейського походження. Акила був євреєм з діаспори (розсіяних євреїв), родом із Понту, району на півночі Малої Азії, простим ремісником. Прискилла ж, мабуть, була єврейкою з Рима. На думку деяких дослідників, вона мала вищий соціальний статус, про що може свідчити те, що кілька разів ім'я Прискилли стоїть першим.

Подружжя оселилося в Римі, де була велика єврейська громада. Першими її членами були в'язні, яких римський полководець Помпей, захопивши 63 року до Р. Х. Єрусалим, відправив у рабство до Рима. Написи, знайдені в Римі, свідчать про те, що в цьому стародавньому місті було не менше дванадцяти синагог. Чимало римських євреїв були в Єрусалимі в день П'ятидесятниці 33 року після Р. Х. й почули Добру Новину від апостолів (Дії 2:10). Можливо, що вони першими принесли християнську віру до столиці Римської імперії. Проте, згідно з наказом імператора Клавдія, євреїв змусили покинути Рим 49-го або на початку 50 року після Р. Х. Тому апостол Павло зустрів Акилу й Прискиллу в грецькому місті Коринті.

Якщо припустити, що Прискилла була знатного походження, то вона могла б шукати шляхи, аби залишитися в Римі (наприклад, розлучившись із Акилою), та вона пішла за чоловіком.

Навіть запланований переїзд сім'ї на нове місце проживання пов'язаний із багатьма труднощами й незручностями, а коли виселення примусове, пов'язане з відчутними матеріальними втратами, люди переживають серйозний стрес, який може негативно вплинути на їхні стосунки. У наш час матеріальна скрута часто примушує чоловіка їхати в один кінець світу, а дружину — в інший. На жаль, на заробітки часто вирушають і ті, хто зовсім не бідує, вони погоджуються на тривалу розлуку зі своїми найріднішими заради матеріальної вигоди. А це прямо суперечить Писанню: *«Нехай віддає чоловік своїй дружині потрібну любов, так же само й чоловікові дружина. Дружина не володіє над тілом своїм, але чоловік; так же само й чоловік не володіє над тілом своїм, але дружина. Не вхиляйтесь одне від одного, хіба що дочасно за згодою, щоб бути в пості та молитві, та й сходьтеся знову докупи, щоб вас сатана не спокушував вашим нестриманням»* (1 Кор. 7:3-5).

Акила й Прискилла всі труднощі переживали разом. Вони залишалися вірними Господу й одне одному попри всі обставини.

Разом у праці

Одна з головних умов міцних стосунків між людьми — це багато часу, проведеного разом. Якщо подружжя проводить багато часу разом, вони стають хорошими друзями, і сатана не зможе звести їх перелюбом.

Коли апостол Павло прибув у Коринт, Акила й Прискилла люб'язно прийняли його у своєму домі й навіть дали роботу, оскільки їхнім спільним ремеслом було виготовлення наметів. *«І до них він прийшов, а що був він того ж ремесла, то в них позостався та працював; ремесло ж їхнє було виробляти намети»* (Дії 18:2-3). Отже, вони разом працювали фізично.

Для виготовлення наметів треба було нарізати та зшивати докупи шматки жорсткого, грубого матеріалу або шкіри. Це була нелегка праця, вона вимагала спеціальних знань і уважності.

Бог, коли створив Адама, дав йому роботу: *«І взяв Господь Бог людину, і в еденському раї вмістив був її, щоб порала його та його доглядала»* (Бут. 2:15). А коли Бог створив Єву, то сказав: *«Не добре, щоб бути чоловіку самотнім. Створю йому поміч, подібну до нього»* (Бут. 2:18). Творець створив для Адама не стороннього спостерігача, не конкурента, а помічницю. Працюючи разом, Акила й Прискилла втілювали первинний Божий задум.

Звичайно, не всі подружні пари мають змогу працювати на одному підприємстві чи в одній організації, або займатися сімейним бізнесом, однак

вони можуть разом потрудитися на присадибній ділянці, зробити генеральне прибирання, приготувати святковий обід. Такий приклад особливо цінний для дітей. Спільна праця завжди зближує, а поділ сімейних обов'язків на чоловічі й жіночі легко може призвести до непорозумінь, образ, конфліктів.

Разом приймають гостей

Однією з християнських чеснот є гостинність. Згідно з Божою обітницею вона винагороджується не лише на землі, але й у вічності: *«Хто вас приймає приймає Мене, хто ж приймає Мене, приймає Того, Хто послав Мене. Хто приймає пророка,як пророка, той дістане нагороду пророчу, хто ж приймає праведника, як праведника, той дістане нагороду праведничу. І хто напоїть, як учня, кого з малих цих бодай кухлем водиці холодної, поправді кажу вам, той не згубить нагороди своєї»* (Мт. 10:40-42).

Подружжя Акили й Прискилли було прекрасним взірцем гостинності. Ми вже згадували, що вони прийняли у свій дім апостола Павла. Коли ж *«один же юдей, на ім'я Аполлос, родом з Олександрії, красномовець та сильний в Писанні, прибув до Ефесу. Він був навчений дороги Господньої, і, палаючи духом, промовляв і про Господа пильно навчав, знаючи тільки Іванове хрищення. І він сміливо став промовляти в синагозі. Як Акила й Прискилла почули його, то його прийняли, і докладніш розповіли йому про дорогу Господню»* (Дії 18:24-26).

Де б вони не жили: у Римі, Коринті чи Ефесі — їхній дім завжди був відкритий для людей.

А коли в нашому домі останній раз були люди, яким ми з радістю послужили? Якщо хтось один із подружжя не гостинний, тоді й іншому важче приймати гостей. Натомість гостинні люди мають радість і задоволення від того, що можуть разом розділити спілкування з іншими людьми.

Разом жертвують

Ще одна якість християнської духовної сім'ї — це жертовність. Коли люди готові безкорисливо служити потребам інших, як написано: *«Тож тому, поки маємо час, усім робімо добро, а найбільш одновірним!»* (Гал. 6:10).

Акила й Прискилла були особливим прикладом жертовності. Апостол Павло говорить, що ця подружня пара ризикувала своїм життям, служачи його потребам: *«Вітайте Прискиллу й Акилу, співробітників моїх у Христі Ісусі, що голови свої за душу мою клали, яким не я сам дякую, але й усі Церкви з поган, і їхню домашню Церкву»* (Рим. 16:3-4).

Зараз в Україні проповідь Євангелії не пов'язана із загрозою для життя. Нашою мирною жертвою може бути приділений час і увага, фізична допомога, зібрані кошти для тих, хто цього потребує.

Дуже добре, якщо в бюджеті кожної сім'ї буде стаття витрат на допомогу нужденним. Будьте постійні, моліться, щоб Господь скерував, кому саме треба допомогти. Нехай ваша рука завжди буде відкрита. З відкритої руки завжди можна щось узяти, але туди завжди можна і щось покласти. Вірте, що Боже благословення не забариться.

Разом служать Богові

Якщо з Рима Акила й Прискилла поїхали тому, що імператор Клавдій звелів усім юдеям залишити столицю, то з Коринта вони поїхали в Ефес, супроводжуючи апостола Павла, з яким стали на той час близькими друзями (*«А Павло, перебувши доволі ще днів, попрощався з братами, і поплинув у Сирію, і з ним Прискилла й Акила»,* Дії 18:18), і залишилися там, щоб підготувати ґрунт для наступного приїзду апостола.

Акила й Прискилла допомагали людям правильно розуміти Писання, як у випадку з Аполлосом. Вони щиро піклувалися про те, щоб зробити людей учнями Ісуса Христа й сильними служителями на ниві Божій. Це служіння називається наставництвом.

Наставництво — це допомога людині в майбутньому стати кращою для Бога. Цим служінням займався Ісус Христос із дванадцятьма учнями, а особливо з трьома: Петром, Іваном і Яковом. Він брав їх усюди зі Собою й навчав усього, що відкрив Йому Отець Небесний. Це служіння було одним із пріоритетних у житті апостола Павла. Він виклав його сутність, коли писав лист до Тимофія: *«А що чув ти від мене при багатьох свідках, те передай вірним людям, що будуть спроможні й інших навчити»* (2 Тим. 2:2).

Коли Павло під час своєї третьої місіонерської подорожі, приблизно взимку 52–53 рр. після Р. Х., знову відвідав Ефес, то поле, яке обробляло це енергійне подружжя, уже поспіло для жнив. Близько трьох років апостол Павло проповідував і навчав там про *«дорогу Господню»*. І саме Акила й Прискилла приймали у своєму домі місцевих християн, коли ті збиралися слухати Боже Слово й звершувати євхаристію. Такий тип зібрань грецькою зветься «ekklesia», латинською — «ecclesia», а українською — «церква», тобто зібрання. Отже, у будинку Акили й Прискилли збиралася Церква Христова. В одному зі своїх листів апостол Павло передає особливе вітання Акилі й Прискиллі «разом із домашньою їхньою церквою» (1 Кор. 16:19).

Аж до III ст. в християн не було власних будівель, призначених для відправи богослужінь: спочатку цю роль виконували юдейські синагоги, згодом християни збиралися по домах, а під час гонінь переховувалися в катакомбах. Крім домашньої церкви Акили й Прискилли в Біблії згадано дім Гая в Коринті, який *«гостинний для мене і всієї церкви»* (Рим. 16:23). У Лаодикії община збиралася в будинку Німфана (Кол. 4:15), у Колосах зібрання проходили в будинку Архипа (Флм. 1:2).

В Україні зараз безліч церковних споруд, практично в кожному місті й селі, однак присутність Бога можна відчувати не лише на богослужіннях у храмі, але й у своєму домі. Ісус Христос сказав: *«Бо де двоє чи троє в Ім'я Моє зібрані, там Я серед них»* (Мт. 18:20).

Деякі християнські сім'ї збираються з друзями та знайомими на домашні біблійні групи. Проведення таких зустрічей дуже сильно об'єднує чоловіка й дружину. Вони разом готуються духовно, душевно й тілесно. Разом уболівають за людей, які приходять і, можливо, діляться своїми проблемами й переживаннями. Також це унікальна можливість для дітей, які постійно вивчають Боже Слово з дорослими й бачать щасливих та задоволених життям людей, а також тих, чиє життя змінюється під дією Слова. Не позбавляйте свою сім'ю таких прекрасних Божих благословень, відчиніть двері свого дому для того, щоб люди там знаходили мир і спокій, любов і радість, закладали правильні цінності життя.

Отже, хоча християнство зміцнялося й поширювалося в народі насамперед завдяки апостольському служінню, чималу роль у цьому відіграли благословенні сім'ї, які ставали осередками християнської віри й богопоклоніння. Так Церква зростала в першому поколінні християн, так само вона зростає й зараз. Не випадково в Посланні до ефесян апостол Павло порівнює шлюбний союз із подружньою єдністю Христа та Церкви (Еф. 5:25-33).

Подружня пара Акили й Прискилли показує, наскільки важлива мудра, відповідальна, активна діяльність християнських сімей у Церкві й суспільстві. Тому бажаємо кожному подружжю жити в такій духовній єдності й гармонії, як Акила й Прискилла.

Література

1. *Біблія, або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. К.: УБТ, 2002. 1375 с.*
2. *Ринекер, Ф. Майер, Г. Библейская энциклопедия Брокгауза. Christliche Verlagsbuchhandlung Paderborn, 1999. С. 21, 784.*
3. *Карсен, Х. Жінка, дружина і мати у Святому Письмі. К.: Світло на Сході, 1993. С. 160-166.*
4. *7 уроков семейной жизни от Акилы и Прискиллы [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://afmedia.ru/principy-uspeha/sem-urokov-semeynoy-zhizni-ot-akily-i-priskilly.*

Сімейне поклоніння: як ми це розпочали?

Сергій Сологуб — християнин, пастор церкви, викладач, чоловік, батько трьох дітей, вебдизайнер, керівник проєкту bogoiskatel.com та інших медійних ресурсів, автор книги «Абетка поклоніння в сім'ї».

— Сергію, у якій послідовності Ви подали б свій, так би мовити, послужний список? Що для Вас на разі пріоритетніше: робота, сім'я, церква, письменництво?

— Дякую за гарне запитання. Знаєте, колись я виділив час і спробував осмислити порядок своїх життєвих ролей. Поставив собі запитання: «Хто я найперше? Батько, пастор, друг, автор?» Прагнув розібратися у своїх пріоритетах та цінностях. І ось найперше, що я зазначив би про себе — це «син». І хоча цієї регалії немає в списку вище, проте це найважливіше для мене. Під словом «син» я маю на увазі «син Небесного Батька». Стосунки з Господом Богом, спілкування з Ним, послух Йому — це те, що визначає моє життя. Ісус помер за мої гріхи, дав мені нове життя, тому інакше й бути не може.

Якщо казати про друге місце, то це — «чоловік», адже Господь дав мені чудову дружину Тетяну, і я маю велику радість піклуватися про неї. Друге місце також поділяє роль «батько» для трьох наших дітей. Решту мого життя займає моє пасторське покликання. Чи буває іноді так, що пасторство перешкоджає проведенню сімейного часу? Так, буває, адже життя складніше, ніж чітко розставлені на папері пункти. Тож, відповідно до ситуації, Дух Божий скеровує, коли мені треба більше приділити уваги сім'ї, а коли церкві.

Щодо письменництва, то я лише розпочинаю цей шлях, усе ще дуже «молодо-зелено». Мій друг колись сказав, що читає книги лише тих авторів, хто прожив не менше п'ятдесяти років — щось у цьому є. Тому зараз розглядаю своє письменництво як перші кроки довгої дороги, яка ще чекає на мене попереду.

— На сьогодні Ви маєте благословенну сім'ю, у вас дружина й троє дітей. Але був час, коли Бог не посилав у вашу сім'ю діток. Можете про це трохи розповісти?

— Пам'ятаю той фатальний день, коли у військовому шпиталі я отримав діагноз: «Абсолютне безпліддя!». Згадуючи про той період, можу сказати, що то був справді важкий час для нашої родини. Бажання мати діток було в нас із дружиною з першого дня шлюбу. Але в Бога були Свої плани на це. Два з половиною роки в нас не було дітей. Особливо це гнітило дружину. Не раз вона плакала, дивлячись на інших діток. З обстеженнями вирішили не зупинятися, звернулися в іншу клініку, цього разу в Києві, але діагноз підтвердили. Лікар запропонував штучне запліднення. Ми з дружиною відмовилися. Згодом нам обом прийшла думка розв'язувати цю проблему з Господом Богом, адже лікарі ствердили свою неспроможність. Ми були відкриті до усиновлення, але прагнули почути цей поклик від Бога. Заклавши триденний піст, ми просили в Бога милості. І Він нас почув! День смутку змінився днем радості, коли Таня дізналася, що вагітна. Першою народилася наша донечка Аня. Згодом Бог подарував нам сина Єгора. 2016 року сталося третє чудо — у нашу родину Господь послав ще одного синочка Владика, тільки цього разу не через пологовий будинок, а через притулок. Тепер нас троє, і я дуже вдячний Богові за нашу благословенну сім'ю.

— Чи завжди ви з Тетяною як подружжя єдині у своїх поглядах, рішеннях, методах виховання дітей? Наскільки це важливо?

— Звичайно, час від часу в нас виникають дискусії щодо певних моментів виховання дітей, але загалом ми маємо спільну міцну базу, тому що намагалися навчатися цього разом. Ми разом із дружиною відвідували семінари та конференції з питань виховання дітей, разом слухали аудіосемінари на цю тему (дуже сподобалися, наприклад, аудіолекції Ашера Кушніра), разом переглядали відеосемінари тощо. Спільне навчання допомогло нам удвох дивитися в одному напрямку в питаннях виховання. На семінарах ми разом визнавали свої помилки, каялися та ухвалювали спільні рішення, як діяти далі. Також «бути на одній сторінці» мені з Тетяною допомагають вечірні прогулянки. Гуляючи по вечірньому Ірпені удвох, ми часто спілкуємося про дітей, ділимося одне з одним поглядами щодо виховання та планами.

— У Вас є традиція сімейного поклоніння. Оскільки для багатьох сучасних сімей незнайома не лише практика сімейного поклоніння, але й саме його поняття, розкажіть, будь ласка, що це таке й яка його мета.

— Так, уже п'ять років ми практикуємо цю чудову традицію. Слово «поклоніння» походить від слів «схилитися», «вклонитися». Кому ж ми вклоняємося як родина? Господу Богові, нашому Батькові Небесному, Тому, Хто посилає нам щодня так багато всілякого добра. Це відбувається в нас щотижня. І завжди це щось творче та неймовірне, і це має свою історію. Спочатку ми вибрали вечір середи для такого спільного часу. Я проводив вечір, як домашнє богослужіння (а що ж ще можна було очікувати від пастора?). Ми співали декілька пісень, читали історію з Біблії та молилися за потреби одне одного. Так минуло кілька вечорів, і вони почали бути передбачуваними. Тоді дружина запропонувала змінювати ведучого по черзі, і наступний вечір провела вона. Ми готували їжу, роздумували про те, як Бог чудово підібрав смак і аромат, дякували в молитві. Наступного тижня вечір проводила донька, ми грали в ігри та дякували Богові за можливість рухатися. Відтак — син. Відтоді ми так і проводимо цей спільний час. Форма змінюється, але завжди є нагадування певної істини з Біблії та молитва. Якщо сказати коротко, то сімейне поклоніння — це спілкування сім'ї навколо особи Господа Христа.

— Як Вам вдається віднаходити цей час для сім'ї?

— Постійність говорить про важливість. Щонеділі люди йдуть до церкви, бо це важливо. Неможливо сказати людині: «Це важлива зустріч», а потім проігнорувати її. Як я зазначив вище, ми маємо час сімейного поклоніння щотижня протягом останніх п'яти років. Думаєте, ми вже міцно стали на рейки постійності? Мушу вас розчарувати, адже боротьба за постійність триває! Зібрати сім'ю докупи завжди потребує зусиль, бо в кожного свій ритм життя. Було таке, що ми змушені були змінити середу на четвер, через мою пасторську зустріч. Потім на рік ми змінили четвер на п'ятницю, через те

що в доньки була домашня група. Але ми робили й робимо все можливе, щоб не пропустити цей благословенний сімейний час.

— Чи всі Ваші діти залюбки беруть участь у таких сімейних заходах? Як можна, не тиснучи, не примушуючи, прищепити дітям любов до Бога та Божого Слова?

— Саме тому що ми маємо «ротацію» ведучих для нашого вечора сімейного поклоніння, діти з нетерпінням чекають своєї участі. Вони поважають нас, коли ми проводимо вечір за своєю програмою, а ми поважаємо їх, коли вони вибирають подорож у кафе або перегляд улюбленого фільму. Пам'ятаю, як донька запитала: «А що, ви навіть зі мною в естафети грати будете?» Я відповів: «Авжеж. Якщо ти бачиш, що так ми можемо разом прославити Бога, — будемо грати!». І ми грали. Біблія говорить про те, що дітей треба напоумляти не лише під час церковних зібрань, але використовувати для цього будь-які життєві ситуації: *«І пильно навчиш цього синів своїх, і будеш говорити про них, як сидітимеш удома, і як ходитимеш дорогою, і коли ти лежатимеш, і коли ти вставатимеш»* (Повт. Зак. 6:6–7). Ось чому моя відповідальність як домашнього священника підкреслювати біблійні істини, коли ми граємо з дітьми в ігри або після перегляду фільму. Варто додати, що ці дві години сімейного поклоніння — це не єдиний час глибокого спілкування з дітьми. Щовечора о 21:30 ми збираємося на спільну сімейну молитву, де кожен може висловити думки за день, поділитися пережитим. Також ми часто спілкуємося про Бога за обідом або по дорозі в школу тощо.

— Кілька слів про Вашу першу книгу «Абетка поклоніння в сім'ї»: кому вона призначена, яка головна ідея?

— Головна мета написання книги — допомогти батькам-християнам стати місіонерами для своїх дітей. Коли ми чуємо слово «місіонер», то певно думаємо про людину, яка подорожує з вісткою про Бога в далекі країни. Але я переконаний на підставі Біблії, що найперше покликання батьків — це принести Радісну Звістку про славного Бога в життя своїх дітей. Книга складається з двох частин: біблійний погляд на сімейне поклоніння та власний досвід, який містить 55 конспектів про Божі якості. Тобто, вона задумана як річний ресурс для батьків, які розпочнуть сімейне поклоніння у своїй родині. На сьогодні книгу видано двома мовами — українською та російською. Також її вже перекладено англійською, розпочато переклад на німецьку та китайську мови. Наша велика мрія — надихнути християнські сім'ї по всьому світу до сімейного поклоніння.

— Чи плануєте далі писати?

— Торік я був у Сінгапурі на конференції письменників-християн, де отримав велике підбадьорення писати для Божої слави. Збираю матеріали на книгу «Абетка поклоніння в колі християн», яка допоможе читачам переоцінити час поклоніння в домашніх групах та церковних зібраннях. І також дописую невеличку книгу-ресурс «Ідеї для сімейного поклоніння», яка буде ідейним підбадьоренням для тих, хто вже має такий час у сім'ї. Для того щоб більше дізнатися про книги або замовити щось для себе, заходьте на наш сайт: ***abc.bogoiskatel.com***.

Матеріал підготувала ***Надія Доля***

БІБЛІЙНІ СЕКРЕТИ ВИХОВАННЯ[1]

Батьківський лекторій

Ніна Жаровська, *учитель-методист основ християнської етики Тернопільського НВК «ЗОШ І-ІІІ ст. — правовий ліцей № 2»*

Тема 4. Виховання любов'ю

Мета. З'ясувати, яку роль у вихованні дитини відіграє любов, дізнатися, що сказано в Біблії про виховання любов'ю, учитися виховувати любов'ю, використовуючи для цього певні методи й прийоми та враховуючи особливості виховання підлітків.

ПЕРЕБІГ ЗАНЯТТЯ

1. Організаційний момент

2. Слово вчителя

Ми вже говорили і про те, як зберегти радість батьківства, і про виховання дітей згідно з принципами Святого Письма, і про виховання слухняності в дітей. Сьогодні спробуємо розглянути ще одну біблійну мудрість — виховання любов'ю.

Це поняття наскрізь пронизує Євангелію. Так євангеліст Іван зазначає, що Сам *«Бог є любов»*, а Лука передає дві Заповіді Любові, пояснюючи, як маємо любити Бога та ближніх. Апостол Павло в 1-му Посланні до коринтян складає гімн любові:

«Любов довготерпить, любов милосердствує, не заздрить, любов не величається, не надимається, не поводиться нечемно, не шукає тільки свого, не рветься до гніву, не думає лихого, не радіє з неправди, але тішиться правдою, усе зносить, вірить у все, сподівається всього, усе терпить! Ніколи любов не перестає! Хоч пророцтва й існують, — та припиняться, хоч мови існують, — замовкнуть, хоч існує знання, — та скасується».

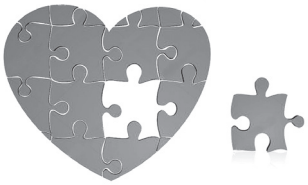
Любов є найвищою моральною цінністю та необхідною умовою вічного життя, тобто спасіння, а також необхідною умовою миру й щастя на землі.

Любов починається з того, що людина усвідомлює духовну та емоційну цінність (благодать) Бога, відтак — людини, Батьківщини, краси природи тощо. У неї виникає бажання бути з нею, навіть з'єднатися з нею.

З чого ж складається любов?

3. Робота в малих групах або парах

Скласти пазли-сердечка, на яких написані складові любові.

4. Слово вчителя

Так, це повага. Справжня повага містить у собі щось подібне на острах, щоби не принизити, не порушити цієї цінності. А ще — доброзичливість, відповідальність, готовність до самопосвяти та жертви. Саме такою любов'ю маємо любити.

Отець Піо говорив, що «якщо людина жертвує своє серце Богові, вона вміє говорити про Нього кожен раз по-особливому, коли вимовляє Його ім'я: такому серцю Господь відкриває глибоку таємницю, яка захована в самому Його Слові. У Слові Господньому відкривається серце Боже». Така людина легко зможе підібрати необхідні прийоми у вихованні любов'ю. Адже вона стає інструментом у Божих руках.

Гері Чепмен, консультант із питань шлюбу та сім'ї, пропонує навчитися розмовляти мовою любові, яка є ключем до серця вашої дитини. У цьому допоможуть його книги із серії «П'ять мов любові». Автор стверджує, що кожен розмовляє своєю первинною мовою любові, і щоб дитина чула та виконувала прохання батьків, розуміла їх, батькам необхідно з'ясувати, яка ж первинна мова любові в кожної їхньої дитини, і намагатися розмовляти саме нею. Гері Чепмен розповідає у своїх книгах про цікаві випадки зі своєї практики й цим показує шлях до порозуміння чи то між дружиною та чоловіком, чи між батьками та дітьми різних вікових категорій. Спробуймо й ми розібратися в цьому.

5. Робота в групах

Кожній групі пропоную виконати кілька завдань:
— опрацювати запропонований матеріал;
— намалювати символ первинної любові;
— презентувати матеріал усім присутнім.

Матеріал для роботи в групах
(за книгою Гері Чепмена «П'ять мов любові дитини», http://abetka.ukrlife.org/5mov.html)

1. Слова схвалення

Поки діти маленькі, батьки не скупляться на ласкаві слова. Вони захоплюються немовлям: «Ах! Які в нас оченята

Література

1. Біблія або книги Святого Письма Старого та Нового Заповітів/ пер. проф. Івана Огієнка.
2. Ґрюн Ансель. Жити в домі любові / пер. з нім. О. Конкевича. Львів: Свічадо, 2005. 120 с.
3. Зенкевич Алєксандер. Любови треба вчитися / пер. з пол.Т. Різун. Львів: Свічадо, 2009. 152 с.
4. Василій Великий. Морально-аскетичні твори /серія: Джерела Християнського Сходу. Львів: Свічадо, 2006. 378 с.
5. Чемпен Ґері. П'ять мов Божої любови / пер. з англ. Б. Пеленська. Львів: Свічадо, 2009. 200 с.
6. Чемпен Ґері. П'ять мов любови у підлітків / пер. з англ. А. Маслюх. Львів: Свічадо, 2007. 312 с.
7. Св. Отець Піо. Щоденник любові / запис доктора Луїджі Ґаспарі / пер. з рос. Р. Дідули. Львів: Добра книжка, 2004. 102 с.

Продовження. Поч. див. «Слово вчителю» № 1–3/2019.

(вушка, волоссячко)!» Дитина починає повзати, батьки — у захваті. Вона вчиться ходити, тато і мама підбадьорюють: «Ось так! Молодець!»… Дитина підросла, і чомусь похвала поступається місцем зауваженням. Дитина дорослішає, і все рідше ми хвалимо її, а помічаємо тільки помилки.

Якщо первинна мова любові дитини — слова заохочення, критика їй протипоказана. Мине двадцять років, а у вухах буде дзвеніти: «Яка ж ти товста! Ну хто на тебе подивиться?», «Як тебе досі зі школи не вигнали?», «Такий, як ти, нічого не досягне в житті». Ви вселяєте переконання, що дитина не гідна ні любові, ні поваги, ви калічите їй життя. Тому не забувайте про похвалу. Слова схвалення дуже важливі у вихованні.

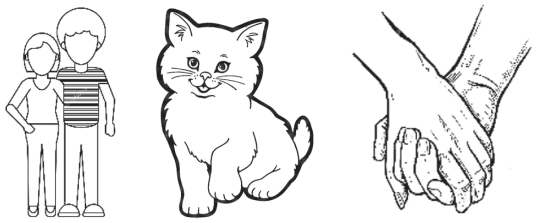
Зразки символів:

2. Якісний час

Проводити з дитиною час — значить віддавати їй всю вашу увагу. Якщо дитина ще мала, ви можете, сидячи на підлозі, гратися м'ячем. Зі старшою дитиною — грати рольові ігри ляльками, машинками, будувати замки в пісочниці. Дитина дорослішає, у неї з'являються нові інтереси. Нехай вони стануть і вашими. Їй подобається баскетбол — він повинен сподобатися й вам, грайте з нею, разом ходіть на матчі. Багато хто не пам'ятає, що говорили їм у дитинстві батьки, але пам'ятають, що ті робили. Якщо це мова любові вашої дитини, і вона знає, про що ви говорите нею, можливо, навіть у перехідному віці їй захочеться частіше бувати з вами, а не у вуличній компанії. Якщо зараз вам шкода часу для своїх сина чи дочки, не дивуйтеся, якщо згодом вони від вас відвернуться.

Зразки символів:

3. Подарунки

Цією мовою любові говорять всі батьки. І багато хто вважає, що вона єдина. Якщо подарунки швидко набридають дитині, якщо вона не береже їх, якщо ніколи не похвалить нову іграшку й навіть забуває сказати «спасибі» — навряд чи подарунки є її первинною мовою любові.

Якщо подарунки все ж є первинною мовою любові вашої дитини, а ви недостатньо забезпечені, пам'ятайте: дорогий не подарунок, а сама увага. Для дитини саморобні іграшки іноді дорожчі від магазинних. А маленькі сюрпризи від вас стануть найважливішими, адже говоритимуть про вашу любов.

Зразки символів:

4. Допомога

Про маленьку дитину потрібно піклуватися постійно. Без нашої допомоги вона загине. Батьки годують її, купають, одягають тощо. Усе це вимагає багато сил. Дитина підросла — з'являються нові турботи: зібрати сніданок, відвести в школу, перевірити домашні завдання. Зазвичай діти сприймають таке піклування як належне. Але деякі бачать у них любов. Якщо дитина часто просить допомогти їй, допомога — її мова любові. Це вона цінує найбільше.

Зразки символів:

5. Дотики

Усі ми знаємо, які важливі для дітей дотики. Немовлята, яких часто беруть на руки, розвиваються швидше, ніж ті, які не знають ласки, стверджують лікарі. Малюків тримають на руках, заколисують, цілують, обіймають. Задовго до того, як вони дізнаються слово «любов», вони любов відчувають. Дитині хочеться ласки. З підлітком складніше. Йому може не подобатися, що його цілують, як маленького, особливо якщо поруч приятелі. Якщо він відштовхує вас, це зовсім не означає, що дотики йому не потрібні. Якщо підліток раз у раз бере вас за лікоть, намагається жартома боротися й кожен раз, коли ви проходите повз нього, торкається вас, — значить дотики важливі для нього. Та, зрештою, вони важливі для кожного через торкання під час привітання, потиск руки, поплескування по плечі, ніжні легкі обійми…

Зразки символів:

6. Слово вчителя

Щоб визначити тип первинної мови любові, потрібно відповісти на запитання:

1. Як сама дитина висловлює любов?
2. Про що найчастіше просить?
3. Що їй подобається?

Або ж можна скористатися *тестом на визначення мови любові* — https://365brightdays.com/pair_quiz/

Пам'ятаймо: дитина має в усьому й завжди відчувати нашу любов і турботу, навіть якщо ми її докоряємо чимось, сваримо чи караємо. Вона має розуміти, чому ми чинимо так, а не інакше. Спілкуймося з нею, пояснюймо їй все. Ось кілька порад.

10 цікавих прийомів при спілкуванні з маленькими дітьми

1. Замість дратівливого: «Пішли швидше, скільки тебе чекати!»
Скомандувати: «На старт, увага… марш! Побігли!»

2. Замість загрозливого: «Їж, інакше не отримаєш десерт».
Порадувати: «Після того, як зникне ця малесенька котлетка, до тебе прилетить щось смачне».

3. Замість грубого: «Прибери за собою»
Вимовити мрійливим голосом: «От якби ти був чарівником, і зміг би начаклувати порядок на столі…»

4. Замість сердитого: «Не заважай!»
Сказати: «Іди, пограйся трохи сам. А коли звільнюся, ми влаштуємо міні-свято».

5. Замість незадоволеного: «Не вередуй, піратська футболка в пранні, одягай ту, яка є».
Примирити з неприємністю: «Диви, а ось родичка твоєї піратської футболки. Одягнімо її».

6. Замість риторичного: «Ляжеш ти, нарешті, спати!»
Поцікавитися: «Показати тобі хитрий спосіб укривання ковдрою?»

7. Замість злого: «По попі захотів?»
Випустити пар: «Цікаво, кому це я зараз вуха відірву й шию намилю?»

8. Замість безсилого: «Щоб я ніяких «не хочу» не чула!»
Несподівано закричати: «Ой, дивися, Капризулька прибіг. Лови, лови його, щоб він нам настрій не псував!»

9. Замість нудного: «Скільки разів повторювати?»
Сказати таємничим шепотом: «Раз-два-три, передаю секретну інформацію… Повторіть, як чули».

10. Замість менторського: «Руки помив?»
Запропонувати: «Тримаю парі, що вода з твоїх рук потече чорна».

(http://abetka.ukrlife.org/10porad.html)

7. Слово вчителя

Але треба пам'ятати про те, що підлітки зовсім інакші, і, щоб любов до них була ефективною, потрібно на речі подивитися по-новому. У вихованні підлітків немає нічого важливішого за вміння задовольняти потребу в емоційній любові. А для цього дитині треба бути разом із батьками, відчувати, що батьки її дуже люблять, незалежно від її поведінки.

Фізична близькість між батьками й дітьми не обов'язково переростає в емоційну. Для цього потрібне спілкування. Обідній стіл — це одне з найкращих місць для розбудови емоційного зв'язку з підлітками. Коротка розмова з батьками є помірною платнею за добру трапезу. Хто звик сидіти за одним столом мовчки, то започаткуйте нову традицію: «Спочатку ми говоримо з Богом (так діти навчаться дякувати Богові за їжу), потім розмовляємо між собою, а тоді вже можна повернутися до телевізора, комп'ютера, телефона, газети…»

Після молитви-подяки Господу кожен розповідає про три якісь події, що трапилися з ним цього дня, або цікаві новини, про свої думки та почуття, переживання, що їх супроводжували.

Другим складником емоційної любові є відчуття підлітком того, що батьки його приймають. Відчуття відкинутості є одним із найважливіших елементів у психологічному образі схильних до насильства підлітків. Часто це почуття виникає внаслідок того, що батьки порівнюють дитину з братом чи сестрою і відповідно поводяться. Підліток, який не відчуває, що його приймають, не відчуває любові до себе. Інколи поведінка дитини підліткового віку нам, м'яко кажучи, не дуже подобається, тому й важко прийняти її. Але залишати все, як є, не можна. Перед тим як вичерпно пояснити, чого ж ви хочете від своєї дитини, завжди кажіть: «Я дуже тебе люблю. Я любитиму тебе навіть тоді, коли ти не прислухаєшся до моїх слів, але власне тому, що я люблю тебе, я мушу дати тобі одну добру пораду…» Дитині-підлітку потрібно чути, що ви приймаєте її навіть тоді, коли не схвалюєте її поведінки.

Третім аспектом любові до підлітка є забезпечення для нього належної поживи (живлення внутрішнього духу) — це тепла атмосфера, сповнена приязні, заохочення й позитивних емоцій, без зневаги та образ.

Коли потреба в любові, властива підліткові, не задоволена, він відчуває, що ніхто про нього не турбується, що усім байдуже, що з ним відбувається… Тому необхідно пам'ятати: у вихованні підлітків немає нічого важливішого за вміння ефективно задовольняти потребу дитини в емоційній любові, навіть якщо для цього треба змінюватися нам самим.

Поради, аби спілкування з підлітком було ефективним

1. Коли підліток говорить, дивіться йому у вічі.
2. Коли ви спілкуєтесь, то відкладіть усі справи. Справжнє змістовне спілкування вимагає всієї вашої уваги.
3. Прислухайтесь до почуттів, які турбують вашого сина чи доньку.
4. Стежте за мовою тіла. Це допоможе вам зрозуміти почуття співрозмовника.
5. Не перебивайте, дослухайте до кінця. Це допоможе зрозуміти вам думки, почуття та бажання підлітка.
6. Повторюйте та перепитуйте. Так зможете уникнути непорозумінь.
7. Виявляйте розуміння.
8. Просіть дозволити вам висловити своє бачення ситуації.
9. Не повчайте, а навчайте. Викладайте свій погляд на речі аргументовано та спокійно.
10. Цікавтеся думкою своєї дитини-підлітка.

Пам'ятайте: ваше спілкування —
це також вияв батьківської любові.

Господь промовляє до кожного з нас на усіх мовах любові і на нашій зокрема, підтримує нас в усіх добрих починаннях. Учить нас до всього ставитися з любов'ю. Підтримуймо й ми своїх дітей. Щодня молімося за них, благословляймо й вручаймо в Господні руки.

8. Підсумок

Створення сенканів на тему «Дитина»
Пропоную вам створити сенкан про свою дитину.
***Сенкан** — це вірш, що складається з п'яти рядків.*

Формула сенкана:
1. Тема (іменник).
2. Опис (два прикметники).
3. Дія (три слова).
4. Ставлення (фраза — чотири слова).
5. Перефразування сутності (одне слово)

Зразок:
Іринка
Найрідніша і найдобріша.
Сміється, радіє, допомагає.
Вона дуже гарно співає.
Моє сонечко.

Зачитування сенканів, створених батьками.

Слово вчителя. Пропоную завершити наше заняття *перегляданням кліпу* до пісні «Повій Святим Духом» у виконанні гурту «Білі крила» (https://youtu.be/p4tMdoKkm18).

Бажаю вам з Божою поміччю завжди знаходити порозуміння зі своїми дітьми й бути для них найкращими батьками у світі.

СОН ПЕРЕД РІЗДВОМ

Музично-драматична вистава за участю дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку

Світлана Маринчук,
музичний керівник
ЗДО № 2 м. Рівне

Мета: продовжувати знайомити дітей зі змістом Різдва; виховувати в дітей вдячність Ісусові Христу за Його прихід на землю; розвивати музичні здібності дітей та навички драматичної гри.

Обладнання: Дитяча Біблія; муляжі сніжок; м'який килимок; площинні зображення домашнього каміна, печери, домашніх тварин; ясла, сіно; декорації зеленого лугу; сопілки, дзвіночки; музичні шумові інструменти; аудіозаписи; планшет або ноутбук; костюми згідно з ролями.

Звучить весела музика, до зали забігають діти: Миколка, Іванко, Даринка і Оксанка, грають у сніжки.

Миколка. Ой, як весело взимку: можна і на санчатах покататися, і в сніжки пограти.

Даринка. А ще взимку багато свят.

Іванко. Так, я вже почав отримувати подарунки.

Оксанка. Уявляєш, і я теж. Мені вже подарували ляльку Барбі.

Миколка. А мені дивовижну та дуже цікаву книгу Біблію. Ось погляньте… *(Дістає Біблію. Діти разом вмощуються на килимку біля декоративного каміна.)* Я вже навіть почав її читати. Дуже цікаво! І тут розповідається про Різдвяне свято…

Даринка. Справді? Я давно хотіла дізнатися, чому ми святкуємо це свято та ще й отримуємо багато подарунків. Почитаймо. *(Розгортають Біблію.)*

Голос за кадром. «У місті Назареті, що на півночі Ізраїлю, жила дівчина на ім'я Марія. Вона була заручена з теслею Йосипом, який походив з роду великого царя Давида.

Якось Марії з'явився Ангел Гавриїл, посланий Богом. Він сказав їй: «Радій! Бог обрав тебе серед жінок». Марія злякалася: що ці слова мали б означати?

Але Ангел заспокоїв її: «Не бійся, Маріє! Бог благословив тебе народити Сина, якого ти назвеш Ісусом. Він вічно царюватиме, і називатимуть Його Сином Божим…»

«…А Йосипові уві сні з'явився Ангел Господній і сказав: «Йосипе, не бійся прийняти Марію. Дитина, Котру вона носить, — від Духа Святого. Вона народить Сина, і ти назвеш Його Ісусом: Він врятує людей Своїх від їхніх гріхів» *(Біблія в переказі для дітей. Євангеліє від Луки, перший розділ).*

Разом. Ой, як цікаво!

Ведуча. Гортаючи сторінки Біблії, не помітили, як заснули й побачили дивовижний сон: як разом зі своїми друзями потрапили в стародавнє місто Віфлеєм…

Звучить музика в східному стилі. З'являються Йосип і Марія.

Діти. Вітаємо вас! Хто ви? І куди мандруєте?

Йосип. Я — Йосип, із роду царя Давида. Ось моя дружина Марія… Імператор Август наказав провести загальний перепис населення. Для цього кожен має прийти в те місто, де жили його предки. Віфлеєм — це батьківщина нашого роду. Тому ми прийшли сюди.

Діти. А де ж ви зупинитеся на ніч? Адже вже сутеніє…

Марія. Так, справді, ми шукаємо місце в готелях, але ніде немає місць… А мені скоро народжувати… Що ж робити?

Діти. Ось ще один будинок… Запитаємо… Можливо, тут є місце…

Підходять до стилізованого будинку, назустріч виходить Господар.

Діти. Вітаємо вас!

Йосип. Чи є місце у вашому домі? Нам ніде зупинитися.

Господар. Ні, у мене все зайнято! *(Повертається, щоб іти.)*

Діти *(по черзі).* Господарю, зачекайте! Можливо, у вас ще є якесь приміщення, де могли б зупинитися Йосип і Марія… Адже в них скоро має народитися дитинка…

Господар. Можу запропонувати лише місце в печері, де домашні тварини…

Йосип. Ми згідні.

Голос за кадром. І народила Марія свого Первістка-Сина, і сповила Його, і поклала в яслах на сіні.

Марія сідає біля ясел, у яких лежить лялька немовляти, бере ляльку на руки й колише.

Звучить аудіозапис «Тихая ніч» (Колискова Марії) — сл. Й. Мор, муз. Ф. Грубер (http://fonki.pro/minus/3775)

Ведуча. Тієї ночі, коли народився Ісус, у полі неподалік Віфлеєма пастухи стерегли свою отару.…

Заходять діти-пастушки з сопілочками й діти-овечки із дзвіночками.

Діти. Вітаємо вас! Ви пастушки?

1 пастух. Так, ми доглядаємо за отарою овечок.

2 пастух. Пильнуємо, щоб у них завжди була свіжа травичка.

3 пастух. І захищаємо їх від хижих звірів.

4 пастух. А ще наші овечки дуже люблять, коли ми граємо їм на сопілках. Ось послухайте!

Ансамбль пастушків (сопілки) та овечок (дзвіночки) — Н. Май «Сопілочка»
(http://bit.ly/2WebwdN)

Пастушки з овечками сідають на стилізований під траву килимок біля макета вогнища. Звучить музика, з'являються ангели.

Танець ангелів — «Зимовий вальс», автор невідомий, (http://bit.ly/2JhKi0M)

Ангел. Не бійтесь! Я сповіщаю вам велику радість, що прийшла у світ. У місті Давидовому народився Господь-Спаситель; ви легко Його розпізнаєте: Дитина лежить сповитою в яслах.

Ангели *(разом).* Слава Богу на небі і мир на землі людям доброї волі!

Під музику ангели відходять на задній план.

1 пастух. Треба мерщій іти до Віфлеєма й побачити Немовля, про якого сповістив нам Бог!

Пастухи *(разом).* Так, ходімо!

Підходять до Марії з Немовлям. Уклоняються.

1. Добрий вечір, мир цій хаті, ми — пастушки небагаті —
   Прийшли сьогодні у вашу господу, щоб розповісти про нашу пригоду.
2. Гуртом на полі ягнят випасали, втомилися, позасинали.…
   Та високо над землею світло враз засяло,
   І нам дивную новину ангели звіщали.
3. Сповістили, що у яслах, на пахучім сіні
   Між ягнятами родився Божий Син нам нині!
4. Ми навколішки стаємо, честь, поклін Йому даємо! *(Вклоняються)*
   Про цю радість і про чудо розкажімо усім людям!

Хлопчики й дівчатка «прокидаються».

Даринка. Ой, який дивовижний сон мені наснився: ніби ми мандрували до міста Віфлеєм.

Миколка. І мені теж це наснилось…

Іванко та Оксанка. І ми теж подорожували до Віфлеєма… То це правда!!!

Миколка *(бере Біблію).* Погляньте! Тут так і написано про народження Ісуса Христа, як ми з вами бачили.

Даринка. Друзі, ми дізналися з Біблії про свято Різдва! Так хочеться усім-усім людям розповісти історію народження Ісуса Христа!

Діти *(по черзі).* І мені! І мені!

Іванко. А я знаю, як це зробити! У мене є друзі, які живуть в країні, яка називається Італія. Їм можна зателефонувати.

Миколка. Як?

Іванко. За допомогою вайбера. Відеозв'язок! *(Звучить аудіозапис відеовиклику).*

Заходять діти в італійських національних костюмах.

Іванко. Привіт, друзі!

Діти-італійці. Чао, рагацци.

Іванко. Як справи? Чим займаєтеся?

Діти-італійці. У нас репетиція. Ось послухай.

Оркестр з шумовими інструментами — С. Рахманінов «Італійська полька» (http://bit.ly/2qlqSvH)

Іванко. Дуже гарно! А чи знаєте ви про свято Різдва?

Діти-італійці.

1. Так, ми святкуємо це свято! У різдвяну ніч вся Італія немов завмирає. У цей час ви не зможете знайти жодного відчиненого магазину, банку чи ресторану. Навіть громадський транспорт не функціонує.
2. А ще в Італії люблять дарувати на Різдво одне одному різні подарунки.

Іванко. Але найголовніший подарунок нам, усім людям, подарував Бог Отець — Свого Сина Ісуса Христа!

Діти-італійці. Справді! Адже це день народження Ісуса! Дякуємо! Гарного свята!

Іванко. І вам гарного свята!

Миколка. А в мене є друзі в Аргентині! Ця країна розташована ще далі від нас — аж у Південній Америці! Зараз я їм теж зателефоную! *(Аудіозапис виклику)*

Заходять діти в аргентинських національних костюмах.

Миколка. Привіт, друзі!

Діти-аргентинці. Ола, амігос!

Миколка. Як справи?

Діти-аргентинці.

1. Усе чудово!
2. У нас зараз урок хореографії… Хочеш подивитися?

Танок — Астор Пьяццола «Аргентинське танго» (http://music.i.ua/artist/28515/)

Миколка. Дуже гарно! А ми в Україні готуємося до Різдва!

Діти-аргентинці. Ми теж!
Зі святом ми усіх вітаєм,
Миру, щастя, злагоди бажаєм.
Ми любимо Різдво і в цей святковий час
З Аргентини вітаємо ми вас.

Миколка. Як цікаво, що й у далекій Аргентині святкують Різдво.

Діти-аргентинці. Так, новорічну ялинку наряджають на початку грудня, і відтоді починається активна підготовка до свята.

Різдво святкують у сімейному колі. Аргентинці шанують сімейні традиції, тому в різдвяну ніч за святковим столом збирається вся родина.

Миколка. Гарна традиція! А чи знаєте ви, що коли народився Ісус, там не було святкового столу, а були бідні ясла, у які поклали Ісуса, Царя царів!

Діти вітають один одного з Різдвом, прощаються.

Оксанка. Як цікаво розповідати іншим про народження Ісуса Христа!

Даринка. Так! А в мене друзі живуть в Англії! Зателефонуймо їм! *(Аудіозапис виклику)*

Заходять діти в англійських національних костюмах.

Даринка. Привіт, друзі!

Діти-англійці. Хелло! Мері Крістмас!

Даринка. І вас вітаємо з Різдвом! Ви теж святкуєте це свято?

Діти-англійці. Так, відвідавши Англію, ви поринете в атмосферу грандіозного свята! Перед тим як зібратися за святковим столом, жителі Англії йдуть до церкви, щоб віддати подяку й шану Ісусові Христу, адже це Його свято. У дні перед Різдвом на вулицях Англії можна зустріти людей, які співають традиційні різдвяні пісні про народження Ісуса та Його життя. Співаки гімнів також займаються збором пожертвувань для незаможних. Ми можемо й вас навчити англійської різдвяної пісні.

Пісня «Joy To The World» (сл. і муз. Ісаак Уоттс)
(https://youtu.be/MpgaWm2pnNs)

Миколка. Як цікаво ми поспілкувалися з друзями з різних країн світу!

Петрик. І в кожній із них святкують Різдво, як і в нас в Україні.

До чотирьох друзів долучаються інші діти — учасники вистави.

Діти.

1. Веселись сьогодні, цілий світе,
Бо вже мить бажана ця настала,
І Різдвяна зірка засіяла.

2. Над Віфлеємом зірка з'явилась,
У Віфлеємі чудо звершилось!
В темнім загоні, поруч з ягнятком,
Нам народилось маленьке Дитятко!

3. На небозводі — місяць і зорі.
В яслах Малятко спить на соломі.
Йосип вже знає, знає Марія,
Що колисають Божого Сина.

4. В небі лунає Богу хваління,
Нині у людях благовоління.
Над Віфлеємом зіронька сяє
І до Ісуса всіх закликає.

5. Хто ще не має життя та щастя,
Хай поспішає до вбогих ясел.

Валерій Малов

Різдвяна пісня «Дивна сталася новина»
(сл. і муз. гурт «Надія») (http://fon-ki.com/load/6-1-0-1681)

1. Дивна сталася новина,
Народила Діва Сина.
В Віфлеємських яслах там
Божий Син родився нам,
Нам родилася Дитина.

2. А Марія сповиває,
До серденька пригортає.
«Спи, Дитино, Сину мій,
Буде хай Тобі спокій», —
Так до Нього промовляє.

3. Пастухи тієї ночі
В полі вівці доглядали,
Всюди тиша навкруги,
Спали пагорбки, луги,
Тихо, мирно спочивали.

4. Раптом край той освітився,
Хор небесний їм з'явився,
Ангел Божий з неба став,
Радість дивну їм сказав,
Що Ісус Христос родився.

5. Різдвяної тої ночі
Сповнились слова пророчі.
В Віфлеємських яслах, там,
Божий Син родився нам,
Він спасти людей всіх хоче.

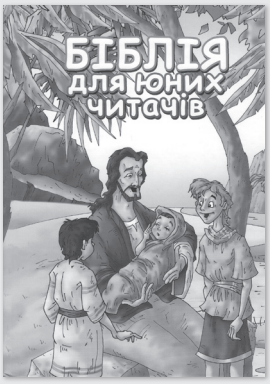
Християнська література — у кожну шкільну бібліотеку

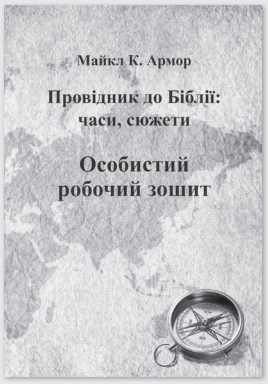
Всеукраїнський благодійний фонд «Східноєвропейська гуманітарна місія» проводить благодійну акцію «Комплект християнської літератури в кожну шкільну бібліотеку», суть якої полягає в забезпеченні бібліотек закладів загальної середньої освіти додатковою літературою для викладання історії, зарубіжної літератури та курсів духовно-морального спрямування.

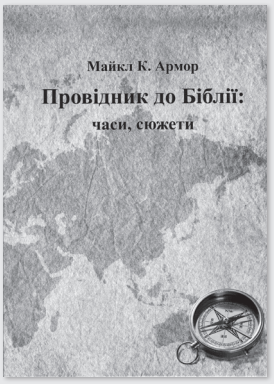
Натепер зазначеною літературою забезпечено шкільні бібліотеки Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Волинської, Рівненської, Тернопільської, Хмельницької, Житомирської, Черкаської, Херсонської, Полтавської, Луганської, Донецької та Запорізької областей.

У 2019–2020 навчальному році фонд планує запропонувати літературу бібліотекам Вінницької, Одеської, Дніпропетровської, Київської, Кіровоградської, Миколаївської, Сумської, Чернігівської, Чернівецької, Харківської областей.

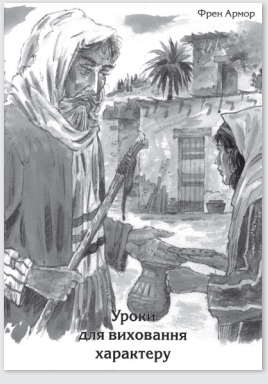
Листом за № 1/9–565 від 09.09.2019 Міністерство освіти і науки України звернулося до департаментів і управлінь освіти і науки державних адміністрацій зазначених областей із проханням сприяти поповненню бібліотечних фондів комплектами літератури коштом ВБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія».

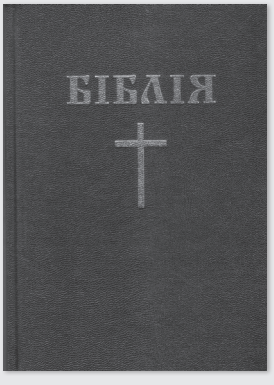

БУДУЙ СВІЙ ДІМ, ЯК СВЯТА КНИГА ВЧИТЬ

Тетяна Кухарук,
вихователька ДНЗ № 3 «Ладоньки», м. Здолбунів Рівненської обл.

Заняття з духовно-морального виховання для середньої дошкільної групи (за мотивами «Казки про Півника» Алли Павленко)

Мета. Вчити дітей розуміти значення родини, виховувати любов і піклування про членів родини. Розкрити дітям зміст поняття «любов до рідних та близьких, любов Бога до людей». Познайомити дітей із притчею Ісуса Христа про двох будівельників. Виховувати віру й повагу до Святого Письма. Пояснити важливість слів Ісуса Христа для практичного життя.

Обладнання: мультимедіа, поличка з різними виданнями Біблії, лоток із піском, лоток із каменем, лупи, мікроскоп, два будиночки з фанери, лійка з водою, фен, тачка з цеглинками.

Діти заходять до зали, вітаються.

Сім'я і родина — два слова єдині
Для будь-кого — радість життя.
Сім'я — це затишок у рідній хатині,
Де вірити вчиться дитя!

Родина — це складно, хоч дуже важливо,
Та жити самому не вийде щасливо.
Завжди будьте разом, любов бережіть,
Щоб дім був міцним, ви у Бога просіть!

Вихователька. Що може бути дорожче від сім'ї? Теплом зустрічає отчий дім, тут тебе чекають завжди з любов'ю.

Збудуймо наш «молитовний будиночок»: закладемо фундамент *(ручку покласти на ручку перед грудьми)*, зведемо стіни *(ручки, зігнуті в ліктях, підняти догори),* збудуємо дах *(долоньки скласти під кутом, торкаючись пальчиками)*, стулити ручки до молитви.

Сонячний промінчик
Розбудив дитятко.
Помолюсь за маму,
Помолюсь за татка.

Дай їм, милий Боже,
Сили і здоров'я,
Щоб і ми зростали
В мирі і любові.

Вихователька. Хто, як не Господь, наш Творець, знає, як будувати наш родинний дім. Та ось я знаю родину, яка й гадки про це не має. Зараз я вас з ними познайомлю.

Автор. Не за синіми морями і високими горами,а десь просто отут,

Чи то в містечку, чи в селі, яких так багато на землі,
Жила собі Півникова родина.

Яка вона була? Та така, як і всі —
Не велика й не маленька, не багата й не бідненька,
Не весела й не сумна, а проста, звичайна собі сім'я.

Під кущем калини, що росла під парканом,
Зробила гніздечко собі ця пара.

Виходить Півник і співає: «Кукуріку!»

Тато Півник на роботу ходив,
Він співом своїм сонце будив,
Ну і всім мешканцям казав,
Що новий день настав.
А ще Півник слідкував, щоб якийсь
Котяра до двору не забрів
І шкоди курчаткам не зробив.

Виходить Курочка, імітує господарську діяльність — пере, готує, замітає.

Разом із Півником Курочка жила,
Мамою курчаткам маленьким вона була.
Мама Курочка за дітками доглядала,
Чисті й ситі, щоб вони були, дбала.

Вибігають курчатка, горнуться до мами Курочки, а потім біжать і грабаються в пісочку.

Мама омлет усім готувала,
Вдосталь яєць родина вся мала.
Курчата також не нудьгували —
Цілий день черв'ячків у пісочку шукали.

Вихователька. Діти, а тепер ви розкажіть Півникові та його родині про свою сім'ю.

Як звати ваших батьків?
Чи знаєте ви, що люблять ваші рідні?
Які квіти любить твоя мама?
Який комплімент ти кажеш своїй мамі?
Яку цукерку ти купив би бабусі?
Як ти допомагаєш татові?

Чим ви любите займатися всі разом, усією родиною? *(Відповіді дітей.)*

Дуже добре, що у вас в родині прийнято робити щось разом. А от у Півника так не було заведено.

Автор. Півник, коли з роботи повертався,
То своєю улюбленою справою займався.
Він ноти діставав і співав, співав, співав.

Мріяв на талант-шоу попасти
Й відомим на весь світ артистом стати.
— Тату, — просили курчатка малі, —
Ти нас також співати навчи!

— Відчепіться, не заважайте!
Світло мені не затуляйте, —
Чули курчата частенько від тата,
Й бігли до Курки утіхи шукати.

А Курочка-мама — каталог гортає,
Модною й стильною бути бажає.
Пір'я причеше, кігтик підправить.
«Квочкою» бути не хочеться мамі.

Курчатам, тим часом, нічим зайнятись,
Вони починають бешкетувати.
Щоб їх вгамувати, щоб не заважали,
Частенько планшет курчатам давали.

Вихователька. Діти, розкажіть, а як ви проводите свої вихідні?

- Частенько ви сидите в телефоні?
- Куди ви ходите разом усією родиною?
- У які ігри ви любите гратись?
- Чи ходите ви родиною до церкви?
- А книжки ви любите читати? *(Відповіді дітей.)*

А наша група «Бджілка» також велика сім'я, ми любимо разом гратися і зараз трішки пограємось.

Музично-ритмічна гра «Курочка»

Вихователька. От і курчатка дуже любили, коли їм мама чи тато книжечку читали, та батьки були надто зайняті важливими для них справами. Одного разу вони вмовили маму прочитати їм «Курочку Рябу», та тільки вони вмостились зручненько в Курочки під крильцем, як задзвенів телефон. Довелось підняти слухавку. Ох і новину вони почули! Виявляється, їхній тато Півник пройшов якийсь там кастинг, і вже восени його запрошують для участі в пісенному шоу. Вся родина безмежно зраділа й почала допомагати татові збиратися в дорогу.

Автор.

Та ще про одне мусив тато подбати:
Хатку курчатам побудувати.
Скоро зима! Вже морозить під ранок, —
Не залишати ж курчат під парканом.

Там, на піску, швидко й недбало,
Хату сімейству Півник поставив.
Фундамент відсутній, стіни криві, —
Недовго простоїть цей дім на землі.

Та ніколи Півнику, його слава чекає —
Пісню нову на весь голос співає.
Тільки наш Півник добрався до лісу,
Як зразу ж отримав погану він звістку:
Негода, дощ, вітер і злива,
Збудований поспіхом дім розвалили.

Що робити, Півник не знає,
Тяжко-важко сердешний зітхає.
В розпачі він пір'я рве; і вперед, вперед іде!
Бачить камінь при дорозі, підійшов, увесь в тривозі!

Напис бачить тої ж миті і читає на граніті:
«Вперед підеш — славу знайдеш!»
«Повернеш назад — наведеш в родині лад!»
«Боже, прошу, поможи! Шлях обрати підкажи».

Тільки ці слова сказав — соловейко заспівав.
Восени ж бо, кожен знає, соловейко не співає!
Почув Півник Божий знак,
Знав який обрати шлях.

Ну, не він, а Соловей заспіває для людей.
А про діток хто подбає?
Назад Півник повертає.
На руїнах горе-хати сидять заплакані курчата.

Зняв наплічник! Ноти взяв, в скриню їх стару сховав.
Та коли відкрив ту скриню, то побачив дивну Книгу.
Це прадід її поклав, щоб читали — наказав!
Та якось в суєті нараз всі забули цей наказ.

Вихователька.

- Що це за Книга книг? Як вона називається? *(Біблія)*
- Як ще можна її назвати? *(Святе Письмо, Слово Боже)*
- Чому ця книга є наймудрішою? *(Тому що її автором є Сам Бог. Він усе створив, а тому знає відповіді на всі запитання.)*
- У кого в родині люблять читати Біблію?

Сьогодні Бог говорить до нас через Своє Слово, яке Він залишив, тобто Біблію. Коли ми читаємо Біблію, то Сам Бог навчає нас, як правильно жити. Біблія є Книгою, яка корисна кожному з нас для навчання та виховання. Це незвичайна Книга, вона є голосом Самого Бога до нас. У Його Слові ми знаходимо закони людських стосунків: дружин і чоловіків, дітей і батьків. Слово Боже є надзвичайно сильне й могутнє, воно здатне змінювати життя людини. Кожна сім'я, яка виконує Божі заповіді, може стати міцнішою і дружнішою, а якщо міцна родина, то й уся Україна. Ось яка важлива Біблія *(показати дітям зразки Біблій)*.

Дітки, в Півниковій родині не читали Біблію. І зараз, коли Півник знайшов у дідусевій скрині цю мудру Книгу, він не може в ній розібратись. А ми з вами вже читали й можемо йому допомогти. Допоможемо? А ось і сам Півник до нас завітав.

Заходить Півник із Біблією.

Півник. Доброго дня, малята. Знаю, що любите ви всім допомагати. А ще знаю, що змалку Боже Слово читаєте, може, і мені допоможете розібратись. Ось тут написано про будівельників, які дім будували. А в мене не вийшло мій дім збудувати.

Експериментально-дослідна діяльність

Вихователька. Пропоную вам подивитись на ось ці два лоточки. У першому з них — пісочок. Насиплемо пісок на аркуш паперу, за допомогою лупи розглянемо його.

З чого складається пісок? *(Із зерняток-піщинок.)*

Які вони на вигляд? Подібні одна на одну?

Пісок складається з дрібних піщинок, які не прилипають одна до одної.

Накриємо лоточок пакетиком і за допомогою фена створимо «ураган».

Що відбувається і чому? *(Піщинки розлітаються.)* Піщинки маленькі, легкі, не прилипають одна до одної, вони не можуть утриматися ні одна за одну, ні за землю при сильному струмені повітря. Чи можна на піску побудувати дім? *(Ні, тому що він не встоїть.)*

А зараз подивіться на камінь, візьміть його в ручки.

Скажіть, що ви відчуваєте, — який камінь на дотик? *(гладкий, шорсткий, незграбний, із гострими краями, теплий, холодний, важкий, легкий, міцний тощо)*. Чи зможе камінь змінювати форму під час дощу, чи може вітер зрушити каміння? Проведемо той самий експеримент із феном.

То чи можна будувати дім на камінні? *(Відповіді дітей.)*

Біблія розповідає нам притчу Ісуса Христа про двох чоловіків, які вирішили збудувати будинок.

Послухайте, Ісус сказав:

«Отож, кожен, хто слухає цих Моїх слів і виконує їх, подібний до чоловіка розумного, що свій дім збудував на камені.

І линула злива, і розлилися річки, і буря знялася, і на дім отой кинулась, та не впав, бо на камені був він заснований.

А кожен, хто слухає цих Моїх слів, та їх не виконує, подібний до чоловіка того необачного, що свій дім збудував на піску.

І линула злива, і розлилися річки, і буря знялася й на дім отой кинулась, і він упав. І велика була та руїна його!» (Мт. 7:24–27)

Яким був перший будівельник? Чи міг його будинок встояти? Чому?

Усі люди, які слухають слова Ісуса й виконують їх, подібні на цього мудрого чоловіка. І коли в їхнє життя приходять труднощі, випробування, хвороби, вони можуть ухвалити правильне рішення й мудро поводитись. І Бог їх захистить.

А яким був другий будівельник? Чому його будинок упав? Ті люди, які не чинять за Словом Божим, подібні на цього немудрого будівельника. Вони роблять погані вчинки й тим самим роблять своє життя й життя своїх рідних нещасливим.

Демонстрація картинок із міцним і зруйнованим будинками.

Уявімо, що дім — це я і моя родина. Щоб родина була міцною, потрібно слухати слова Ісуса Христа й виконувати їх. А найголовніші слова, які залишив нам Ісус: «Любіть один одного! Як Я вас полюбив, так любіть один одного й ви!» Ми маємо з Божою допомогою навчитись любити одне одного не на словах, а на ділі. Адже і Христос любить нас на ділі. Він дарує нам сонце і дощ, батьків і друзів, він зціляє наші хвороби. Та найбільшим проявом його любові є те, що Він віддав Своє життя за нас.

Фізкультхвилинка *(у колі показ рухів згідно з текстом)*

Любов проростає, як квітка *(присісти, руки перед собою, складені в чашу).*

Вона гарно розквітає *(встали, руки складені у чашу, пальці-пелюстки розпускаються попарно).*

Любов летить, як пташка *(імітація польоту).*

Любов об'єднує *(з'єднати руки в міцне коло).*

Любов з нами завжди *(показ сердечка)!*

А чому куряча сімейка не змогла зберегти свій будинок? *(Тому що кожен займався своєю справою, не думаючи про інших; вони не вміли дбати одне про одного; вони не знали, що Боже Слово вчить любити й дбати про інших*).

Що ж таке любов? Це добрі слова. Це час. Це подарунки. Це обійми. Це допомога.

Дидактична гра «Збудуємо будинок»

Мета: закріпити християнські якості, уміння ухвалювати правильні рішення, виявляти любов до ближнього.

Півник. Дітки, а допоможете мені збудувати будинок для моєї родини?

З іграшкової тачки вийняти декілька будівельних інструментів і цеглинки із завданнями.

Правила гри. Дітки, у цій тачці є різні цеглини. Виберімо ті, з яких збудуємо міцний дім на камені. Бо камінь — це любов до ближніх, як учить нас Боже Слово.

А почнемо з молитви:

На молитву станьмо, діти (*діти складають ручки*),
Треба Бога нам просити
Справу цю благословити.
— Благослови нас, Боже,
На справи добрі й гожі!
Щоб розумні ми зростали
І любов у серці мали!

Ситуації на цеглинках:

1. Сашко саме грав у свою улюблену гру, коли мама попросила занести свіженькі пиріжки сусідській бабусі. Сашко вирішив послухатись маму, залишив гру й заніс пиріжки бабусі.
2. Братик попросив Оленку допомогти йому позбирати іграшки. Але ж це не вона їх розкидала! «Не буду!» — сказала Оленка.
3. Маленька Настуня захворіла. Уся родина молилась до Бога за її зцілення. На ранок дівчинці стало краще.
4. На прогулянці Іринка впала в калюжу, Діма запропонував їй свою нову хустинку, щоб витерти бруд.
5. Дітки старались і збудували красивий замок із кубиків. Ілля ненавмисне зачепив будівлю й розвалив. Ілля вибачився. Дітки помирились і разом збудували новий замок.
6. Мама спекла смачний торт і поділила на рівні шматки. Данилко вирішив з'їсти свій шматок і ще бабусин. Бабуся залишилася без тортика.
7. Тато зовсім не любив і не вмів кататись на ковзанах, та заради свого сина весь свій вихідний присвятив тому, щоб навчитись кататись. І ніхто не звертав увагу на синці, адже вони мужчини!

Отже, діти, ми назбирали досить цеглинок, щоб побудувати новий будиночок з любові, як нас навчає Слово Боже. Бо Слово Боже — то камінь, на якому треба будувати своє життя.

Діти будують будинок. Збудувавши, проходять крізь ворітця, промовляючи слова молитви.

Вже ранок засяяв,
І сонечко встало.
Хвилина молитви
Для мене настала.

Мій Отче Небесний,
До Тебе молюся!
В молитві до Тебе
Всім серцем горнуся.

Цей світ пречудовий
Ти дав мені, Боже!
Радію, сміюся,
Бо так мені гоже…

Мій Отче Небесний,
До Тебе молюся…
Любити і вірить
В Ісуса навчуся!

А поки ми будували дім, народилась нова пісня. Її полюбили і дітки, і Півник, і Курочка з курчатками. Ми її заспіваємо й вас навчимо.

Пісня з рухами «Дім на камені»

Один свій дім на піску збудував — 3 р.
І дощ пішов.
І дощ пішов, і вода піднялась — 3 р.
І дім той впав.
А інший на камені дім збудував — 3 р.
І дощ пішов.
І дощ пішов, і вода піднялась — 3 р.
І дім встояв.
Будуйте дім, як вчить Книга свята — 3 р.
І дощ піде.
І дощ піде, і вода потече — 3 р.
І дім не впаде!

https://youtu.be/aY-ofKdVvpo

СВЯТО В РОДИНІ

Урок для 2 класу

***Руслана Ковальчук**, учитель християнської етики КЗ «Клеванська спеціальна школа № 1 І–ІІІ ст.» та Рівненської української гімназії*

Мета: розкрити зміст слова «свято»; вчити розумінню того, що є свята родинні та християнські, розкрити їх зміст; вказати на найважливіші свята для християн та ставлення до цих свят; виховувати культуру спілкування.

Ключовий вірш: «Завжди радійте!» (1 Сол. 5:16).

Біблійна основа: Бут. 2:2-3; Мт. 1:21-23; Дії 2:1-4; Рим. 4:24-25; 1 Сол. 5:16.

Обладнання: Біблія, кошик із різними дрібними предметами, картки з написами свят, робочий зошит, кольоровий папір, клей.

Література

1. Біблія.
2. Кучма Л.Є. Зошит з основ християнської етики. 2 клас. Вид. 2-е, без змін. Тернопіль: Мандрівець, 2015. С. 17–18.: іл.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

І. Організаційний момент

Привітання. Налагодження контакту з класом.

ІІ. Мотивація навчальної діяльності

Інтерактивна гра

У кошичку лежать предмети, які асоціюються з різними святами, учні об'єднані в групи, по черзі підходять до кошичка, вибирають предмети та разом зі своєю групою пригадують назви свят.

Бесіда

— Звідки ми дізнаємося про свята? *(Відповіді учнів.)*

— Які родинні свята ви знаєте? *(Відповіді учнів.)*

— Як ви готуєтеся до свят? *(Відповіді учнів.)*

— Що найбільше вам подобається на святі? *(Відповіді учнів.)*

— Який настрій панує у вашій родині під час свята? *(Відповіді учнів)*

ІІІ. Цілепокладання

Учитель. Як ви вже здогадалися, на уроці ми будемо говорити про свята. Тема уроку «Свято в родині».

Наші завдання

— дізнатися про зміст і значення родинних та християнських свят;

— навчитися розповідати про особливі свята в нашому житті.

ІV. Цілереалізація

Учитель. Слово «свято» асоціюється в нас із зустріччю з рідними, гостиною за святковим столом, святковими вітаннями, побажаннями й подарунками, молитвою, співом, відвідуванням Божого храму. Ви назвали багато свят, а зараз спробуємо об'єднати їх у групи.

Учитель під назвою теми уроку прикріплює назви свят, групуючи їх навколо ключового слова, яке діти мають самостійно назвати в ході уроку (див. схему на с. 28).

Про свята, які учні знають, вони розповідають самі, учитель доповнює й розкриває зміст і значення маловідомих для учнів свят.

День народження:

- **сім'ї** — річниця одруження батьків;
- **членів родини;**
- **держави** — День незалежності України;

  24 серпня 1991 року Верховна Рада УРСР ухвалила Акт проголошення незалежності України, що прийнято вважати датою створення держави Україна в її сучасному вигляді. Упродовж майже 70 років Україна входила до складу Радянського Союзу як одна з 15-ти республік, а тепер стала самостійною державою, втіливши свою споконвічну мрію про свободу й незалежність.

- **Ісуса Христа** — християнське свято Різдва;

  Різдво — це день народження нашого Спасителя. Божий Син Ісус Христос прийшов на землю, щоб спасти нас від наших гріхів. Про це ще задовго до Його народження провіщали пророки. І це записано в Біблії, у Старому Завіті. Ангел Гавриїл сповістив про це Йосипові, чоловікові Діви Марії: *«І вона вродить Сина, ти ж даси Йому ймення Ісус, бо спасе Він людей Своїх від їхніх гріхів»* (Мт. 1:21). Це також записано в Біблії, але вже в Новому Завіті.

- **Церкви Христової** — християнське свято Трійці, або День П'ятидесятниці.

  Це одне з головних християнських свят. Свою назву свято дістало на честь сходження Святого Духа на апостолів, якого їм обіцяв Ісус Христос перед своїм Вознесінням на небеса, до Отця. На п'ятдесятий день після воскресіння Ісуса Христа Дух Святий зійшов на апостолів. Таким чином це свято нагадує про святу Трійцю: Бог Отець, Бог Син, Бог Дух Святий. У Біблії, у Книзі Дії святих апостолів читаємо: *«Коли ж почався день П'ятдесятниці, всі вони однодушно знаходилися вкупі. І нагло зчинився шум із неба, ніби буря раптова зірвалася, і переповнила ввесь той дім, де сиділи вони. І з'явилися їм язики поділені, немов би огненні, та й на кожному з них по одному осів. Усі ж вони сповнились Духом Святим, і почали говорити іншими мовами, як їм Дух промовляти давав»* (2:1–4). Саме зі сходження Святого Духа на апостолів починається іс-

торія першоапостольської Церкви, від якої походять усі сучасні християнські церкви на нашій планеті.

Захист:

- **День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні, або День перемоги;**

Державне свято в Україні, яке офіційно відзначають 9 травня. Вдячність тим, хто зупинив нацистів у їхній спробі заволодіти світом, вшанування пам'яті всіх загиблих, усвідомлення трагедії тих, хто переживав те страшне лихоліття, має застерегти людство від повторення подібного, закликати до мирного співжиття народів. Символом святкування є квітка червоного маку.

- **День захисника України;**

14 жовтня вшановуємо мужність і героїзм людей, які стояли й стоять на захисті незалежності й територіальної цілісності України. Упродовж історії чимало іноземних загарбників зазіхали на нашу землю, і зараз триває війна на Сході України, тому постійно є необхідність у захисті наших кордонів. Це роблять особливо відважні люди.

- **Пасха, Христове Воскресіння**

Чому люди часто ненавидять одне одного, заздрять, хочуть заволодіти тим, що є у ближнього, а відтак сваряться, конфліктують, розпочинають війни? Причина одна — через те, що людське серце інфіковане гріхом. Переданий нам ще від наших прабатьків Адама і Єви, гріх нікуди не зникає, а передається з покоління в покоління, і тільки по-різному проявляється. І так само в усі часи є лише один засіб, який може захистити й звільнити нас від гріха, — це жертва Божого Сина Ісуса Христа. І якщо під час різдвяних свят ми згадуємо народження Ісуса, то під час пасхальних свят — Його смерть і воскресіння. Ми, християни, *«віруємо в Того, Хто воскресив із мертвих Ісуса, Господа нашого, що був виданий за наші гріхи, і воскрес для виправдання нашого»* (Рим. 4:24–25).

Пошана:

- **День батька —** щорічне свято на честь татусів, відзначаємо в третю неділю червня;
- **День матері** — відзначаємо в другу неділю травня;
- **неділя** — святий день для Бога.

Після створення світу за шість днів Бог Сам відокремив цей день для Себе. *«І скінчив Бог дня сьомого працю Свою, яку Він чинив. І Він відпочив у дні сьомім від усієї праці Своєї, яку був чинив. І поблагословив Бог день сьомий, і його освятив, бо в нім відпочив Він від усієї праці Своєї, яку, чинячи, Бог був створив»* (Бут. 2:2–3).

— Що зробив Бог, коли скінчив працю Свою? *(Відповіді дітей.)*

— Що маємо робити сьомого дня тижня? *(Відповіді дітей.)*

Так, ми дуже добре робимо, коли цей день присвячуємо Богові: ідемо всією сім'єю до храму, молимося до Бога, славимо Його, роздумуємо про те, що Бог зробив для нас і що ми робимо для слави Господньої, кожен перевіряє, чи належить його серце Богові.

Учитель. Ми назвали далеко не всі свята, тому вдома ви можете доповнити схему.

Учні записують схему в зошити.

Кожне свято має свій зміст, значення, емоційне навантаження, розмах, час і традиції святкування. Але є дещо невіддільне від самого поняття «свято». У конвертах, які лежать на ваших партах, заховане повеління від Господа для кожного з нас.

Учні відкривають конверти, розшифровують криптограму й записують у зошити: «Завжди радійте!» (1 Солунян 5:16).

А	В	Д	Е	Ж	З	И	І	Й	Л	Н
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

О	Р	С	Т	У	Я	!	1	5	:	16
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22

6	1	2	5	3	7
З	А	В	Ж	Д	И

13	1	3	8	9	15	4	18
Р	А	Д	І	Й	Т	Е	!

19	14	12	10	16	11	17	11	20	21	22
1	С	О	Л	У	Н	Я	Н	5	:	16

Учитель. То яке ж повеління дав нам Господь? *(Відповіді учнів.)*

Вивчення ключового вірша методом «Ехо»

Учитель. Яке свято ви не святкували б, воно має приносити радість. Під час святкування має панувати радісна атмосфера. А для цього треба постаратися, щоб усі були залучені, допомагали одне одному в організації, проведенні й прибиранні, якщо потрібно. Не треба бути пасивними й чекати, що свято організує хтось інший, і не варто нав'язувати комусь свою думку й бачення. А головне — треба все робити з пошаною до Бога й любов'ю до ближнього.

V. Закріплення нових знань

Робота учнів у зошитах

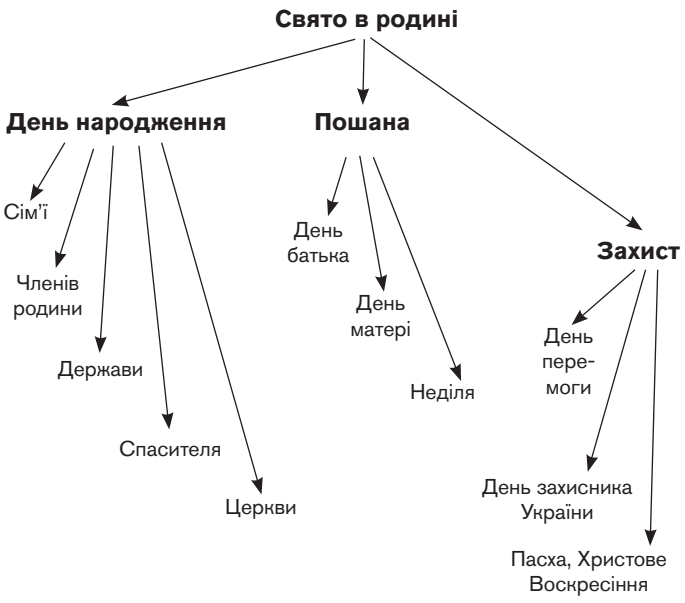
VI. Підбиття підсумків

Бесіда

- Про які нові свята ви дізналися на сьогоднішньому уроці? *(Відповіді учнів.)*
- Що таке свято? *(Відповіді учнів.)*
- Який зміст родинних та християнських свят? *(Відповіді учнів.)*
- Яке значення свят у нашому житті? *(Відповіді учнів.)*

VII. Домашнє завдання

1. Доповнити схему (за бажанням).
2. Написати мінітвір «Улюблене свято моєї родини».

«Схвалено комісією з християнської етики Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України для використання в загальноосвітніх навчальних закладах» (протокол № 2 від 10 травня 2018 р.)

Рецензенти:

- Отич О. М., доктор педагогічних наук, професор Університету менеджменту освіти НАПН України
- Кислашко О. П., доктор філософії з богослов'я, митрофорний протоієрей

Автор:
Ірина Сіданіч

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДЛЯ УЧНІВ 9–11 КЛАСІВ

«ОСНОВИ ДУХОВНОЇ РОДИНИ»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Родина є основним соціальним інститутом, відповідальним за виховання особистості, що зростає. Особливість духовних родинно-сімейних впливів полягає в емоційному характері взаємин її членів між собою та з дитиною, в переважанні духовного спілкування над діловим, у тривалості життєвих зв'язків дитини з батьками, бабусями й дідусями на християнських засадах. Духовна родина покликана створити сприятливі умови для розвитку духовно-емоційного життя дитини, становлення в неї почуття самоцінності, впевненості в собі, християнської компетентності в різних сферах життєдіяльності.

Підтримка української духовної родини, формування в суспільстві сімейних християнських цінностей та щасливого батьківства визначені першочерговими пріоритетними напрямами сімейної політики. Одночасно із заходами, спрямованими на підтримку сімей і допомогу їм у вихованні підростаючого покоління, на школу покладається обов'язок посилення взаємодії з сім'ями школярів та церквами в питаннях підготовки випускників шкіл до майбутнього подружнього життя. Вважаємо, що розв'язанню цих життєво важливих питань значною мірою сприятиме викладання в старших класах загальноосвітніх навчальних закладів програми «Основи духовної родини».

Мета цієї програми:

— відновлення християнських сімейних цінностей;

— створення умов для підготовки старшокласників до сімейного життя на основі християнських цінностей;

— збереження християнських сімейних традицій, духовного потенціалу родини;

— утвердження духовно здорової, щасливої сім'ї.

Структура навчальної програми «Основи духовної родини»

Навчальна програма розрахована на 18 годин одного року навчання, оскільки цей курс є варіативним. За потреби й можливості закладу освіти програму можна адаптувати до 34 годин навчання за рахунок поглиблення складних та духовно насичених розділів і тем.

До кожної теми подано перелік основних питань змісту, які відображені в навчально-методичному посібнику «Духовна родина». Автори навчально-методичного посібника розкривають таємниці шлюбу відповідно до Божого задуму, надають рекомендації, як правильно обирати супутника життя й гармонійно спілкуватися в шлюбі, як бути ідеальним чоловіком і дружиною, як запобігати конфліктам і поводитися в конфліктних ситуаціях, як виховати успішних дітей, а також інші поради, які можуть допомогти збудувати міцну та щасливу духовну родину.

Зміст теми не розподілений за окремими уроками, тому вчителі, орієнтуючись на вимоги щодо підготовки учнів, мають можливість самостійно визначати назву, кількість, обсяг і перелік запитань кожного уроку залежно від особливостей учнів класу та індивідуального підходу педагога до викладання курсу. Запропоновані питання є мінімумом знань, які учні повинні засвоїти на різних рівнях навчальних досягнень та індивідуального розвитку їхніх пізнавальних можливостей. Вони мають опанувати матеріал щодо зазначених у програмі духовно-моральних цінностей, їх практичного використання.

Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів подано в програмі в переліку вмінь і навичок, що їх учні мають набути під час вивчення тієї чи іншої теми. Наведені в правій колонці програми вимоги є обов'язковими не лише для засвоєння, але й для оперування. Вони слугують методичним орієнтиром для вчителя, який викладає цей курс.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

«Основи духовної родини»

Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
Вступ (1 година) Родина — основний соціальний інститут, відповідальний за виховання зростаючої особистості. Духовна родина — головний Божий колектив.	*Учень/учениця*: *пояснює* мету й завдання освітньої програми «Основи духовної родини»; *визначає* назву, кількість, обсяг і перелік запитань до уроку залежно від теми заняття; *орієнтується* в термінах Програми.
Тема 1. Походження шлюбу «*Тож, що Бог спарував, людина нехай не розлучує!» (Мт. 19:6)* **Природа шлюбу за Святим Писанням. Божі ідеали стосовно шлюбу.**	*Учень/учениця: розповідає* історію походження шлюбу; називає основні аспекти походження шлюбу і сім'ї та Божий план шлюбу; *пояснює* зміст понять «шлюб», «сім'я», «духовна родина», «одне тіло» та наводить приклади з Біблії; *характеризує* природу християнського шлюбу та Божі ідеали стосовно шлюбу.
Тема 2. Біблійні основи обрання супутника життя *«…і стануть обоє вони одним тілом» (Мт. 19:5)* **Християнські традиції шлюбу. Правильні критерії вибору партнера. Роль батьків у виборі супутника життя. Святість християнського подружжя. Приклади святого подружнього життя.**	*Учень/учениця*: *пояснює* сутність християнського шлюбу та особливості приготування до подружнього життя; *називає* основні умови подружніх взаємовідносин у духовній родині; *наводить* приклади з Біблії; *розрізняє* кохання від пристрасного захоплення; *визначає* правильні критерії вибору партнера; *аналізує* роль батьків у виборі супутника життя та *наводить* приклади святого подружнього життя.
Тема 3. Ролі чоловіка і жінки в шлюбі *«До чужого ярма не впрягайтесь з невірними» (2 Кор. 6:14)* **Духовна родина в українській традиції. Роль чоловіка та батька. Благословення батька.** **Роль дружини й матері в сімейному житті. Покликання жінки. Біблійні основи приготування до подружнього життя.**	*Учень/учениця: називає* родинні традиції; *аналізує* роль чоловіка та батька, роль дружини й матері в сімейному житті; *пояснює* сутність благословення батька та покликання жінки-матері; *обґрунтовує* біблійні основи приготування до подружнього життя.
Тема 4. Як бути ідеальним чоловіком *«Чоловіки, любіть своїх дружин, як і Христос полюбив Церкву і віддав за неї Себе» (Еф. 5:25)* **Ідеальний чоловік відданий своїм обов'язкам. Боже бачення чоловіка-християнина.**	*Учень/учениця: пояснює* поняття «ідеальний чоловік», *наводить* приклади з Біблії про те, як бути ідеальним чоловіком; *оцінює й обґрунтовує* відмінності між чоловіком і жінкою; *розробляє* поради жінки ідеальному чоловікові; *складає* портрет ідеального чоловіка-християнина.
Тема 5. Як бути ідеальною дружиною *«Дружини, коріться своїм чоловікам, як Господеві, бо чоловік голова дружини, як і Христос Голова Церкви. Сам Спаситель тіла!» (Еф. 5:22–23)* **Боже бачення ідеальної жінки. Велич приходить через служіння. Дружина як духовний співпрацівник чоловіка.**	*Учень/учениця: узагальнює* Боже бачення ідеальної жінки; *аргументує* Боже бачення дружини як духовного співпрацівника чоловіка та *наводить* приклади величі жінки, яка приходить через служіння словами з Біблії; *аналізує* дари дружини й матері та *наводить* приклади зі Святого Письма; *розробляє* презентацію про ідеальну дружину.
Тема 6. Спілкування в шлюбі *«…нехай кожен муж має дружину свою, і кожна жінка хай має свого чоловіка» (1 Кор. 7:2)* **Гармонія стосунків, як її зберегти. Біблійні основи спілкування.**	*Учень/учениця: визначає* основні умови збереження гармонії подружніх стосунків та біблійні основи спілкування; *аналізує* умови формування культури спілкування пари в стосунках; *наводить* приклади відмінності манери спілкування чоловіків та жінок.

Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
Тема 7. Інтимні стосунки в шлюбі *«Коли ж не втримаються, нехай одружуються, бо краще женитися, ніж розпалятися» (1 Кор. 7:9, 36)* **Основа щасливого шлюбу. Біблійні поради щодо інтимного життя. Лише в шлюбі чоловікові й жінці дозволено задовольняти сексуальні бажання. Статеві стосунки в сім'ї є джерелом насолоди** (Пр. 5:18).	*Учень/учениця: визначає* умови підготовки до щасливого шлюбу; *наводить* біблійні поради щодо інтимного життя; *аргументує* дозвіл задовольняти сексуальні бажання лише в шлюбі; *наводить* приклади Святого Письма про статеві стосунки в сім'ї як джерело насолоди.
Тема 8. Шляхи подолання конфліктів *«Та муку тілесну такі будуть мати…» (1 Кор. 7:28)* *«Любов довготерпить, любов милосердствує… не думає лихого…» (1 Кор. 13:4–5)* **Цінні обітниці Бога. Сутність конфлікту та правила поведінки в конфліктній ситуації.**	*Учень/учениця: розкриває* сутність поняття «конфлікт» та правила поведінки в конфліктній ситуації; *має уявлення* як уникати конфліктів або послаблювати їх; *обґрунтовує* правила поведінки в конфліктній ситуації та *наводить* приклади з Біблії.
Тема 9. Що зберігає сім'ю *«Нехай не розлучається дружина з своїм чоловіком! А коли ж і розлучиться, хай зостається незаміжня або з чоловіком своїм хай помириться, — і не відпускати чоловікові дружини!» (1 Кор. 7:10– 11)* **Сім'я — основа Церкви Христової та держави. Подружня вірність. Біблійні поради ставлення до батьків. Правила культури поведінки з батьками.**	*Учень/учениця: аргументує* положення щодо статусу сім'ї як основи Церкви Христової та держави; *розкриває* сутність поняття «подружня вірність»; *наводить* біблійні поради ставлення до батьків; *аналізує* правила культури поведінки з батьками; *узагальнює* поради щодо стосунків молоді з батьками; *розробляє* рекомендації своїм майбутнім дітям про їхнє ставлення до бабусь і дідусів.
Тема 10. Як пережити розлучення *«Звідки знаєш ти, дружино, чи не спасеш чоловіка? Або звідки знаєш, чоловіче, чи не спасеш дружини?» (1 Кор. 7:16).* *«Якщо невіруючий вирішить піти, то хай іде. У такому випадку брат чи сестра не зв'язані, адже Бог покликав вас зберігати мир» (1 Кор. 7:15)* **Причини та вплив розлучення на дітей. Єдиний біблійний дозвіл (причина) для розлучення. Боротьба Церкви з розлученням. Шляхи підготовки неодружених до боротьби з розлученням.**	*Учень/учениця: аналізує* причини та вплив розлучення батьків на дітей; *пояснює* єдиний біблійний дозвіл (причину) для розлучення; *обґрунтовує* умови боротьби Церкви з розлученням; *рекомендує* шляхи підготовки неодружених до боротьби з розлученням та *наводить* приклади з Біблії; *розробляє* поради одруженим парам, як протистояти розлученню.
Тема 11. Коли з'являються діти *«Діти — спадщина Господня, плід утроби — нагорода!» (Пс. 126:3–5)* **Батьки — головні вихователі й перші вчителі своїм дітям. Головні труднощі та помилки батьківства. Як правильно задовольнити всі потреби дітей. Обов'язки дітей щодо батьків на прикладі Святого Письма.**	*Учень/учениця: пояснює* сутність поняття «батьки» та наводить приклади з Біблії; *аналізує* труднощі й помилки батьківства; *аргументує,* як правильно задовольнити всі потреби дітей; *визначає* обов'язки дітей щодо батьків на прикладі Святого Письма; *знає,* як написати листа до своїх батьків; *аналізує* біблійні поради щодо виконання родинних завдань дітей і батьків одне до одного.
Тема 12. Як виховати успішних дітей *«…зміцняйся в благодаті, що в Христі Ісусі вона!» (2 Тим. 2:1)* **Ісус Христос — ідеал виховання. Біблійні основи навчання дітей бути хорошими членами сім'ї, Церкви, країни. Як навчити дітей досягати успіхів. Умови становлення і розвитку духовно зрілої людини.**	*Учень/учениця: пояснює,* що Ісус Христос є ідеалом виховання дітей у духовній родині; *наводить* біблійні приклади навчання дітей бути хорошими членами сім'ї, Церкви, країни; *систематизує* християнські чесноти особистості; *аналізує,* як навчити дітей досягати успіхів; *визначає* умови становлення і розвитку духовно зрілої людини.

Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
Тема 13. Дисципліна всієї родини *«Так само дружини, коріться своїм чоловікам, щоб і деякі, хто не кориться слову, були приєднані без слова поводженням дружин, як побачать ваше поводження чисте в страху» (1 Петр. 3:1–2).* **Що таке дисципліна та як навчити дисциплінованості. Божий порядок — правильна модель дисципліни дитини.**	*Учень/учениця: пояснює*, що таке дисципліна, та *аргументує,* як навчити дітей дисциплінованості; *аналізує* Божий порядок як правильну модель дисципліни та *наводить* приклади переваги дисципліни в Біблії; *визначає* складові правильної моделі дисципліни.
Тема 14. Сім'я — центр духовного виховання *«І сказав Господь Бог: «Недобре, щоб бути чоловіку самотнім. Створю йому поміч, подібну до нього» (1 Бут. 2:18)* **Характерні ознаки духовної сім'ї. Батьки як проводирі духовної освіти. Духовна сім'я — місце щоденного поклоніння Богові.**	*Учень/учениця: аналізує* характерні ознаки християнської сім'ї; *обгрунтовує* вплив батьків на розвиток духовної освіти дітей; *пояснює* визначену Богом мету подружнього життя; *визначає* духовну родину як місце щоденного поклоніння Богові та *наводить* приклади з Біблії; *узагальнює* форми і методи взаємодії християнської сім'ї та Церкви; *характеризує* відмінності між «шляхом Божим» і «шляхом світу».
Тема 15. Як досягти міцного шлюбу *«Двом ліпше, ніж одному, бо за свою тяжку працю вони отримують добру нагороду» (Еккл. 4:9–12).* **Про рецепт побудови міцного шлюбу та переваги духовного шлюбу. Найліпші умови для виховання дітей у щасливій родині. Фактори, що впливають на зміцнення біблійного шлюбу та духовної родини: стабільність, мамина і татова любов, батьківське виховання і навчання.**	*Учень/учениця: пояснює* рецепт побудови міцного шлюбу та переваги духовного шлюбу; *аналізує* переваги щасливої міцної сім'ї та найліпші умови виховання дітей; *уміє* написати листа майбутньому синові чи дочці, в якому може довести важливість сім'ї, сімейних традицій та сімейних цінностей; *називає* фактори, що впливають на зміцнення шлюбу та духовної родини.
Тема 16. Нормативно-правові основи шлюбу та сім'ї *«Якщо виконуватимете Мої установи і пильнуватимете мої приписи, та здійснюватимете їх, тож житимете в краю безпечно,і земля даватиме плоди свої, і їстимете до наситу, і житимете на ній безпечно» (Лев. 24:18; 24:19)* **Правові відносини сучасної сім'ї і держави. Сімейне право України. Шлюбно-правові відносини в біблійних текстах. Біблія про родовід народів.**	*Учень/учениця: пояснює* правові відносини сучасної сім'ї і держави та *наводить* приклади біблійного права, закріпленого Святим Письмом; *визначає* зміст правової культури сім'янина, аргументує біблійні розповіді про родовід народів.
Пісумкове заняття (1 година)	*Учень/учениця: розкриває* сутність вивчених понять освітньої програми «Основи духовної родини»; *наводить* приклади з Біблії; *узагальнює* норми духовно-морального сімейного виховання особистості; *проводить* дослідження різних джерел сімейної політики та оцінює їх ефективність; *розробляє* презентації; *моделює* ситуації родинного життя та розв'язує їх; *називає* функції Біблії та суспільства в регулюванні сімейних відносин.

Література

1. Біблія / пер. проф. І. Огієнка. Донецьк: ОБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія», 2015. 1360 с.
2. Генрі Г. Геллей. Біблійний довідник Геллея. Всесвітня християнська місія, Торонто, Канада, 1985. 856 с.
3. Гридковець, Л.М. Світ життєвих криз людини: монографія. Львів.: 2016. С. 412–415.
4. Кислашко, О. П., Сіданіч, І.Л. Християнське виховання дітей у сім'ї. К.: Духовна вісь, 2016. 388 с.
5. Кислашко, О. П., Сіданіч, І.Л. Християнська педагогіка. К.: Духовна вісь, 2015. 510 с.
6. Кислашко, О. П., Сіданіч, І.Л. Християнські чесноти особистості. К.: Духовна вісь, 2017. 448 с.
7. Майкл К. Армор. Провідник до Бібілї: часи, сюжети. Донецьк: ОБФ «Східноєвропейська місія», 2011. 325 с.
8. Сіданіч, І. Л., Кислашко, О.П. Духовно-моральне виховання дітей в історії педагогіки та вітчизняної школи (Монографія). К.: Дереза-Друк, 2012. 494 с.
9. Сіданіч, І. Л., Кислашко, О.П. Божі заповіді — моральний дороговказ для людини (Основи християнської етики). К.: Грамота, 2011. 200 с.
10. Сіданіч, І.Л. Виховання любові та поваги до батьків. К.: Плеяди, 2005. 180 с.

ЩАСТЯ: ПУНКТ ПРИЗНАЧЕННЯ ЧИ СПОСІБ ПОДОРОЖУВАТИ?[1]

Ольга Прокопович,
м. Рівне

Урок для старших класів

Мета: поглибити знання учнів про щастя й допомогти їм усвідомити шляхи досягнення справжнього щастя; розвивати в учнів уміння аналізувати, порівнювати та узагальнювати факти; працювати з Біблією та іншими джерелами інформації; розвивати комунікативну, пізнавальну й соціальну компетентності учнів; виховувати в учнів повагу до Слова Божого, сприяти формуванню в них християнського світогляду.

Обладнання: Біблія; картки-завдання; скринька з подарунками, статуетка ангела; таблиця рекомендацій.

Тип уроку: урок формування знань, умінь і навичок.

Яка ж користь людині, що здобуде ввесь світ,
але душу свою занапастить?
Мт. 16:26а

ПЕРЕБІГ УРОКУ

І. Організаційний момент

Вітання
Вправа «Емоційний дзвінок»

Учителька. Щойно пролунав дзвінок на урок. Але уявімо, що дзвінок не звичайний, а емоційний. Відчуйте зараз, якого кольору дзвінок, який його тембр і яка мелодія? Спробуйте саме так передати свій настрій, свій внутрішній стан у цю хвилину. Можливо, хтось бажає поділитись своїм емоційним станом з нами?

ІІ. Мотивація навчальної діяльності учнів

Учителька. Я вам зараз зачитаю одну фразу, а ви визначте, про що в ній ідеться. Отже: «…поняття моральної свідомості, що позначає стан людини, який найбільше відповідає внутрішньому задоволенню повнотою та осмисленістю життя, здійсненням свого людського призначення» *(Український педагогічний словник)*. Про який стан людини йдеться в цьому визначенні? *(Якщо учням важко відповісти, то можна зачитати визначення «щастя» зі словника Даля чи Вікіпедії.)*

ІІІ. Повідомлення теми і мети уроку

ІV. Вступ до теми

1. Вправа «Мікрофон»

Заслухати відповіді кількох учнів на запитання:
— Що таке щастя у вашому розумінні?
— Що потрібно для щастя?
— Яка на вигляд щаслива людина?

2. Вправа «Скарбничка мудрості»

На окремих картках записані вислови відомих людей чи народні прислів'я про щастя. Учні витягують картки, зачитують фразу, за потреби коментують її, а потім прикріплюють картку до дошки.

- «Аби розум — щастя буде» (українська приказка)
- «Щастя — вінець відважних» (французька приказка)
- «Щасливо жити — значить чесно жити» (латин. приказка)
- «Кожен день не може бути гарним, але щось гарне є в кожному дні» (англійське прислів'я)
- «Хто думає, що щастя в грошах, — ніколи не був багатим» (Білл Гейтс, амер. бізнесмен, засновник Microsoft)
- «Щасливі не купують лотерейні білети» (із серіалу «Доктор Хаус»)
- «Щасливий той, хто щасливий у себе вдома» (Л. Толстой, рос. письменник)
- «Щасливий шлюб — це шлюб, у якому чоловік розуміє кожне слово, якого не сказала дружина» (Альфред Хічкок, англ. кінорежисер і сценарист)
- «Немає жодних ключів від щастя — двері завжди відчинені» (Мати Тереза)
- «Якщо не можеш мати те, що хочеш, — навчися хотіти те, що маєш…» (Аристотель, давньогрецький філософ і вчений)
- «Той, хто вважає, що насолоджуватись життям можна лише після розв'язання всіх проблем, — рідко буває щасливим» (Бодо Шефер, нім. бізнесмен і письменник)
- «Що ви можете зробити для зміцнення миру в усьому світі? Ідіть додому і любіть свою сім'ю» (Мати Тереза)
- «Якщо ви хочете щасливо жити, ви повинні бути прив'язані до мети, а не до людей чи речей» (Альберт Ейнштейн, нім. фізик)

Учителька. Готуючись до уроку, я знайшла таку історію-притчу про щастя.

Одного разу старий кіт зустрів молоде кошеня. Бігаючи по колу, кошеня намагалося наздогнати свій власний хвіст. Старий кіт мовчки спостерігав за діями кошеняти, а потім промовив:

[1] *Прокопович О. Щастя в розумінні блаженств // Слово вчителю. 2016. № 2. С. 32.*

— Навіщо ти женешся за своїм хвостом?

— Мені сказали, що в моєму хвості — моє щастя, — відповіло кошеня, — тому я й ловлю його.

Старий кіт посміхнувся так, як це може зробити тільки бувалий кіт, і сказав:

— Колись і я був молодим, і так само, як і ти, намагався «впіймати щастя за хвіст». Ти не уявляєш, скільки днів я пробігав за своїм хвостом! Я забув, що таке їжа й пиття, я падав, знесилившись, але знову й знову вставав і гнався за своїм щастям. Але настав такий момент у моєму житті, коли я вже втратив надію й пішов геть. І ти знаєш, що трапилось?

— Що? — широко розплющивши очі, запитало кошеня.

— Мій хвіст поплентався за мною. Він завжди зі мною. А значить, і моє щастя теж…

Обговорення: до якого висновку підводить нас притча? (*Заслухати відповіді учнів.)*

3. Учитель. Отже, щастя (за визначенням) — це поняття, яке стосується внутрішнього світу людини. А оскільки всі люди різні, мають різний досвід, різний характер, різні моральні цінності, то й щасливі вони по-різному. Ось послухайте, як юна українська поетеса Інелла Огнєва ділиться своїми роздумами про щастя.

Методичні рекомендації. Вірш може виразно зачитати одна з учениць, або ж попередньо зробити його аудіозапис, а на уроці заслухати.

А щастя насправді поряд…
В горнятці з гарячим какао;
Для когось — це просто погляд
Чи слово якесь ласкаве;

Для когось — це просто змога
Підвестися з ліжка вранці;
До рідних з війни дорога
Чи просто вода у склянці;

Накинутий плед на плечі;
Зігріті руками руки…
А інші купують речі,
Вивчають складні науки

Чи їдуть кудись край світу
У пошуках щастя вічних;
Страждають під власним гнітом, —
Їм втома давно уже звична;

Лікують за гроші душу,
Пігулками серце власне;
До світу такі байдужі…
А світ — він такий прекрасний!

У ньому є стільки світла
І стільки чудес щоденних!
Та в когось душа гранітна,
Для когось усе буденно…

І марно шукають далі
Те щастя собі край світу?
Ще й кажуть: «Його немає!»
А інші саджають квіти

І зранку радіють щиро
Тому, що відкрили очі;
А в когось зростають крила
Від сяйва зірок щоночі;

А комусь достатньо того,
Що просто живуть на світі
І славлять в молитвах Бога,
Цінуючи присмак миті…

А найцікавіше в цьому, —
Що світ для усіх єдиний!
Та хтось помічає втому,
А хтось — тепло родинне;

Для когось пора осіння —
Це голі дерева сірі,
А іншим — сріблястий іній
І в небі далекий вирій…

Ми, люди, такі цікаві —
Подібні і геть не схожі:
Хтось щастя шукає в славі,
А хтось — у любові Божій.

І ходять по світу люди,
І гнуться від гніту спини…
Шукають його усюди,
А щастя біжить за ними…

В щасливих часу немає
Шукати десь там, край світу,
Бо мить, мов вода, спливає, —
Їм треба її прожити!

Відчути на смак хвилини,
Торкнутись очима неба…
Життя — це уже причина, —
Для щастя їм більш і не треба!..

…В горнятці какао холоне…
Я вірю: щось має змінитись.
Нещасних людей мільйони, —
Їм треба лиш тільки спинитись…

V. Основна частина

Учителька. Отже, щастя… Спробуємо розібратись, які ознаки воно має? Від чого залежить? Чи є якісь рецепти, дотримуючись яких можна стати щасливою людиною?

Але для початку — трішки статистики, яку оприлюднили після досліджень у кількох країнах світу, якими було охоплено понад мільйон осіб. Результати досліджень були такі:

— понад 65 % опитаних вважають себе щасливими або дуже щасливими;

— 3 % опитаних визнали себе нещасними;

— решта 32 % — вагались із відповіддю.

Виявляється, найбільший відсоток дуже щасливих людей живе в Південній Америці та Західній Європі, у США — 40 %, у Румунії — усього 4 %, а Україна навіть не увійшла до списку.

Було встановлено, що чоловіки й жінки щасливі приблизно однаково, а молоді люди та літні — мають підвищений рівень щастя. Виявилося, що щасливі люди втричі менше схильні до застуди, а якщо застудились, то легше її переносять.

Опитування 49 надбагатих людей світу показало, що третина з них мають рівень щастя нижчий від середнього значення.

Крім того, виявилося, що процес досягнення мети становить лише 1% вашого загального часу. А тому, якщо ви щасливі від того, що чогось досягли, то, відповідно, ви щасливі лише 1% від вашого часу.

Інколи вважають, що стабільне щастя вимагає стабільного процвітання й свободи від болю та випробувань. Однак, як бачимо, сприятливі обставини не гарантують щастя, а несприятливі — не є перешкодою для нього. Чому?

Пригадаємо, що людина — складна істота, яка має тіло, душу і дух. Якщо ми задовольняємо свої тілесні потреби (повітря, їжа, пиття, сон, одяг, житло, секс, а також потреба безпеки), то таке щастя не буде тривалим — через деякий час знову захочеться їсти чи одяг стане не модним.

Значно тривалішим буде щастя, яке пов'язане із задоволенням душевних потреб людини в стосунках з іншими людьми (друзі, сім'я, однокласники чи колеги, сусіди чи просто випадковий перехожий). Такий рівень щастя буде дещо вищим, бо він пов'язаний уже більше з почуттями людини, її інтелектом та вольовими рішеннями.

Духовна сфера людини — це її стосунки з Богом, її світогляд, моральні переконання, совість тощо. Тому задоволення таких потреб — це тривалий процес. І щастя на духовному рівні — довготривале, залишає глибокий слід у житті людини. Таке щастя може здаватися навіть парадоксальним: щастя — коли щось віддаєш; щастя — коли страждаєш за правду чи свої переконання; щастя — коли не помстився, а простив та ще й помолився за свого кривдника.

Більшість учених-психологів уважають, що щастя людини — це складний процес, у якому не все залежить від людини. Зокрема, д-р Соня Любомирські, професор психології

з м. Ріверсайд, США, вважає. що щастя на 50 % залежить від геному людини, на 10 % — від реальності та оточення людини і лише на 40 % від самої людини: її думок, звичок, способу життя. Якщо генетичний спадок ми не можемо обирати, то ми можемо змінити свої звички, своє ставлення до себе, до світу, до людей, які нас оточують. Ці зміни, звісно, вимагають зусиль, вони довготривалі, але вони того варті, бо спрямовані на щось дуже важливе в житті кожної людини — бути щасливою.

Є безліч «рецептів», виконуючи які (як уважають їх автори), можна стати щасливою людиною. Я підібрала для вас деякі з їхніх порад.

VI.Осмислення об'єктивних взаємозв'язків

1. Вправа «Як стати щасливою людиною?»

Методичні рекомендації. Залежно від рівня підготовки учнів «Таблицю рекомендацій» можна складати разом з учнями, а можна роздати учням готову таблицю й обговорити її цілком або окремі пункти.

Таблиця рекомендацій

Психологія	Біблія
Навчіться захоплюватися кимось або чимось	«Хвали, душе моя, Господа, хвалитиму Господа, поки живу, співатиму Богу моєму, аж поки існую» (Пс. 146:1-2) «Усе досліджуючи, тримайтесь доброго. Стережіться лихого в усякому вигляді!» (1 Сол. 5:21-22)
Д. Карнегі, американський психолог, уважав, що щастя не залежить від того, хто ви і що ви маєте, — воно залежить виключно від того, що ви думаєте.	«І промовив до них: «Глядіть, остерігайтеся всякої зажерливості, — бо життя чоловіка не залежить від достатку маєтку його» (Лк. 12:15) «...що тільки правдиве, що тільки чесне, що тільки праведне, що тільки чисте, що тільки любе, що тільки гідне хвали,.. — думайте про це!» (Флп. 4:8)
Не ізолюйте себе від соціальних контактів, стосунків з іншими людьми; проводьте більше часу з рідними та друзями.	«Тіштеся з тими, хто тішиться, і плачте з отими, хто плаче!» (Рим. 12:15)
Оточіть себе людьми, які надихають вас, роблять вас кращими	«Блажен муж, що за радою несправедливих не ходить, і не стоїть на дорозі грішних, і не сидить на сидінні злоріків, та в Законі Господнім його насолода, і про Закон Його вдень та вночі він роздумує!» (Пс. 1:1-2)
Не звинувачуйте інших людей у своїх проблемах; контролюйте власне життя і не порівнюйте його з чужим життям; розумно ставтеся до соцмереж (це не реальне життя).	«Глядіть, щоб ніхто нікому не віддавав злом за зло, але завжди дбайте про добро один для одного й для всіх!» (1 Сол. 5:15)
Сприймайте інших так, як би ви хотіли, щоб сприймали вас.	«Тож усе, чого тільки бажаєте, щоб чинили вам люди, те саме чиніть їм і ви. Бо в цьому Закон і Пророки» (Мт. 7:12)
Вдячність — дуже хороша якість характеру; приємні спогади сприяють виробленню серотоніну в головному мозку.	«Подяку складайте за все, бо така Божа воля про вас у Христі Ісусі» (1 Сол. 5:18)
Не відкладайте радість «на завтра», адже у кожної ситуації є хороша сторона: потрібно лише відшукати її і позбутись негативних думок. Фізіологи називають усмішку «кнопкою гарного настрою». А радісна міміка знімає м'язові затиски й стимулює відділи головного мозку, які відповідають за гарний настрій.	«Завжди радійте!» (1 Сол. 5:16) «Радійте в Господі завсіди, і знову кажу: радійте!» (Флп. 4:4) «Покладіть на Нього всю вашу журбу, бо Він опікується вами» (1 Петр. 5:7)
Визнайте свої недоліки — це допоможе вам простити собі.	«Немає людини праведної на землі, що робила б добро й не грішила» (Еккл. 7:20) «Нема праведного ані одного;...нема, хто Бога шукав би, — усі повідступали,..нема доброчинця, нема ні одного!» (Рим. 3:10-12)
Прощайте інших, бо таким чином ви даєте іншій людині другий шанс, а самі позбуваєтесь негативних переживань.	«Господи, — скільки разів брат мій може згрішити проти мене, а я маю прощати йому? Чи до семи раз? Ісус промовляє до нього: «Не кажу тобі — до семи раз, але аж до семидесяти раз по семи!» (Мт. 18:21-22) «Терпіть один одного, і прощайте собі, коли б мав хто на кого оскарження» (Кол. 3:13)
Зосередьтесь на одній справі, спробуйте наповнити кожну мить своєю увагою і присутністю.	«І все, що тільки чините, робіть від душі, немов Господеві, а не людям!» (Кол. 3:23) «Нехай кожен досліджує діло своє, і тоді матиме тільки в собі похвалу, а не в іншому. Бо кожен нестиме свій власний тягар!» (Гал. 6:4-5)

Психологія	Біблія
Не заздріть: чужі перемоги й життєві блага повинні викликати не злість чи роздратування, а мотивувати й надихати. (Див. Додаток 1)	«Бо де заздрість та сварка, там безлад та всяка зла річ» (Як. 3:16) «І не бажай жони ближнього свого, і не бажай дому ближнього свого, ані поля його, ані раба його, ані невільниці його, ані вола його, ані осла його, ані всього, що є в ближнього твого!» (Повт. Зак. 5:21)
Займайтеся спортом чи фізичною працею. Доведено, що під час фізичного навантаження мозок поглинає більше кисню і в організмі утворюються «гормони щастя» (допамін, серотонін), які покращують настрій людини як мінімум на 4 години. А здоровий сон тільки додає позитиву.	«Бо коли ми в вас перебували, то це вам наказували, що як хто працювати не хоче, — хай той не їсть!» (2 Сол. 3:10) «У поті свойого лиця ти їстимеш хліб, аж поки не вернешся в землю, бо з неї ти взятий» (Бут. 3:19) «Сон солодкий в трудящого, чи багато, чи мало він їсть, а ситість багатого спати йому не дає» (Еккл. 5:11)
Не піддавайтесь різним фобіям (страх смерті, страх болю, страх майбутнього тощо). До речі, минуле й майбутнє — це також продукт вашого розуму, як і страх. Змінити ваше минуле вже ніяк не можна, так само як занепокоєння не змінить майбутнього. Краще сконцентруйтесь на тому, що можна зробити сьогодні, бо це вплине на майбутнє.	«Тоді буде щастити тобі, якщо будеш додержувати, щоб чинити устави та права, які наказав був Господь Мойсеєві про Ізраїля. Будь сильний та міцний, не бійся й не страхайся!» (1 Хр. 22:13) «Не бійся, з тобою бо Я, і не озирайсь, бо Я Бог твій! Зміцню Я тебе, і тобі поможу, і правицею правди Своєї тебе Я підтримаю!» (Іс. 41:10) «Бо я пересвідчився, що ні смерть, ні життя, ні Анголи, ні влади, ні теперішнє, ні майбутнє, ні сили, ні вишина, ні глибина, ані інше яке створіння не зможе відлучити нас від любови Божої, яка в Христі Ісусі, Господі нашім!» (Рим. 8:38-39)
Намагайтесь вирішувати проблеми вчасно. Учені доводять, що мозок шукає розв'язок будь-якої проблеми 24 години на добу, на що витрачається досить багато енергії. Якщо мозок втомився, а розв'язку проблеми з якихось причин нема, — з'являється відчуття тривоги. Але за кожну розв'язану проблему мозок заохочує себе порціями нейромедіаторів, які допомагають нам знову бачити світ у позитиві. Якщо вирішення проблеми відкладати «на потім» — вони накопичуються, а разом із ними накопичується тривога, посилюється стрес.	«Отже, не журіться про завтрашній день, — бо завтра за себе само поклопочеться. Кожен день має досить своєї турботи!» (Мт. 6:34)
Будьте щедрими, не бійтесь віддавати. І йдеться тут не тільки про гроші. Діліться добротою, увагою, своїм часом, знаннями і вміннями... А також із радістю і вдячністю самі приймайте все це.	«...бо Він Сам проказав: «Блаженніше давати, ніж брати!» (Дії 20:35) «Давайте — і додадуть вам; мірою доброю, натоптаною, струснутою й переповненою вам у подол дадуть. Бо якою ви мірою міряєте, такою відміряють вам» (Лк. 6:38)
Навчіться задовольнятись тим, що у вас уже є; обмежуйте свої бажання в межах розумного.	«Будьте життям не грошолюбні, задовольняйтеся тим, що маєте» (Євр. 13:5) «Бо корень усього лихого — то грошолюбство...» (1 Тим. 6:10)
Любов сприяє щастю.	1 Кор. 13:1-8 — гімн любові
Провадьте здоровий спосіб життя: будьте поміркувані у звичках, не отруюйте себе тютюном, алкоголем чи наркотиками; не наражайте себе на непотрібний ризик; частіше бувайте на свіжому повітрі. Щодня півгодини на свіжому повітрі покращать пам'ять і роботу мозку. Американські вчені стверджують, що люди найщасливіше почуваються при температурі повітря 13,9 °С.	«Уважайте ж на себе, щоб ваші серця не обтяжувалися ненажерством та п'янством, і життєвими клопотами...» (Лк. 21:34) «А розпуста та нечисть усяка й зажерливість нехай навіть не згадуються поміж вами, як личить святим, і гидота, і марнославство або жарти, що непристойні вам, але краще дякування» (Еф. 5:3-4) «Серця радісне добре лікує, а пригноблений дух сушить кості» (Пр. 17:22)

Учителька. Як бачимо, наукові дослідження, нарешті, досягли такого рівня, який був записаний у Біблії ще тисячі років тому. І не дивно. Бо хто, як не Господь Бог, наш Творець, може знати краще, що нам потрібно для щастя?!

Упродовж уроку ми неодноразово зверталися до Книг Приповістей та Екклезіяста, які написав Соломон. Згадайте, хто такий Соломон? Що вам відомо про нього? Чи був він щасливою людиною? *(Заслухати відповіді учнів.)* Так, наймудріший і найбагатший цар того часу мав багато можливостей для реалізації своїх задумів. За законами Ізраїлю (Повт. Зак. 17:14–20) цар не повинен був мати надто багато коней, не примножувати надто багато золота й срібла, не мати багато дружин тощо. І в усьому цьому Соломон переступив закон. І вся велич його царювання насправді обернулася ганебною поразкою. А найгіршим було те, що, на догоду дружинам-язичницям, у старості він уже поклонявся ідолам і ставив їм жертовники. Тому Бог карав Соломона бунтами й оголосив йому, що після його смерті царство розділиться, і його син царюватиме над меншою частиною. Цар Соломон, як і будь-яка інша людина, — грішник, що припустився купи помилок. Але, каючись, навчав сина свого:

«Мій сину, як грішники будуть тебе намовляти, — то з ними не згоджуйся!» (Пр. 1:10).

«Підсумок усього почутого: Бога бійся, й чини Його заповіді, бо належить це кожній людині! Бо Бог приведе кожну справу на суд, і все потаємне, — чи добре воно, чи лихе!» (Еккл. 12:13–14).

2. Гра-тест

Методичні рекомендації. На столі — гарна скринька (коробка, оформлена як подарунок) і фігурка ангела. У скриньці лежать дрібні предмети-подарунки за кількістю учасників гри і одна зім'ята обгортка від шоколадки. Учитель пропонує гравцям підійти до скриньки й вибрати собі подарунок. Те, що залишиться у скриньці, буде вчителеві. Про ангела вчитель поки не згадує. Якщо учнів у класі багато, то замість предметів можна використати цукерки. Зім'яту обгортку покласти зверху на цукерки. Ангела разом із шоколадкою, з якої зняли обгортку, вручають тому, хто взяв обгортку собі. Адже, якщо береш собі щось гірше, то тим самим дбаєш про когось, щоб йому було краще, щоб він почувався щасливішим.

Учителька. Це просто гра. Але бувають моменти, коли життєво важливо залишити комусь останній ковток води чи шматок хліба, залишити комусь життя, а самому піти на смерть.

Так учинив Ісус Христос, пішовши на смерть, щоб люди мали шанс (через віру) отримати вічне життя. А який Христос, — такі і християни. Ця реальна історія сталася під час Другої світової війни в концтаборі Аушвіц. У липні 1941 року з блоку № 14 зник в'язень. Заступник коменданта табору почав відбирати 10 смертників. Один із відібраних ним людей, польський сержант Франтішек Гаєвнічек, плакав і побивався, що більше не побачить дружини й дітей. Тоді інший в'язень запропонував своє життя в обмін на життя Гаєвнічека. Цим в'язнем був католицький священник Максиміліан Кольбе. А Франтішек Гаєвнічек після закінчення війни повернувся до вцілілої родини й прожив до глибокої старості (93 роки).

3. Учителька. Як ви розумієте епіграф до уроку? *(Заслухати відповіді учнів.)*

VII. Рефлексія набутих знань

1. *Кожен учень отримує картку, у якій повинен заповнити лише один рядок (на власний розсуд), дописуючи таким чином продовження фрази:*

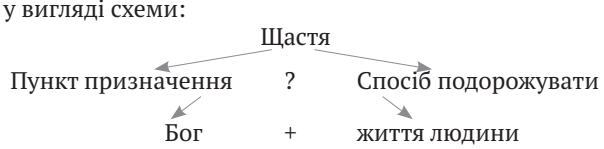
«Останні 45 хвилин мого дорогоцінного життя
— принесли мені користь тим, що…
— не пропали дарма, оскільки…
— втрачені дарма, бо…

2. Учителька. Наші органи чуття — це «інструменти», за допомогою яких ми пізнаємо світ, вони є основою нашого особистого досвіду. Щоб відчути всіма органами чуття стан щастя, стан гарного настрою, що пов'язаний із щастям, — заповніть таблицю, вписуючи одне-два-три слова, які особисто ви пов'язуєте зі щастям. *(Див. Додаток 2).*

Після заповнення картки залишаються в учнів.

VII. Підсумки уроку

1. Учителька. Пропоную зробити підсумок нашого уроку у вигляді схеми:

«Абсолютним щастям є безпосередній контакт із Богом»
(Тома Аквінський, італійський теолог і філософ XIII ст.)

2. Учителька. Наш урок добігає кінця, за мить пролунає ваш емоційний дзвінок. Якого кольору він буде? Яку мелодію ви почуєте?.. Я ж бажаю вам радісної палітри вашого життя та ніжної мелодії щоденного щастя, а не тільки 20 березня, коли у світі відзначають Міжнародний день щастя.

IX. Домашнє завдання. Підготувати історію про щастя (за вибором): сімейну, героїчну, історичну, патріотичну, романтичну.

Додаток 1

Казка про щастя

В одному селі жив собі чоловік, який мав власний будинок, дружину та дітей. Але не мав він щастя, як вважав. Та ось дізнався той чоловік, як його знайти. До того місця, де його щастя, треба було йти 7 днів та 7 ночей. Вирушив чоловік за своїм щастям. Здолав уже половину шляху, але дуже втомився й вирішив відпочити. А щоб не збитися з дороги, — ліг ногами в той бік, куди йшов. Стомлений чоловік не помітив, як заснув, а уві сні, як це буває, — перекрутився. Відпочивши, чоловік продовжив свою подорож, але… у напрямку додому, думаючи, що йде правильно.

Минуло 7 днів і 7 ночей від початку подорожі. Здалеку побачив чоловік гарне село, яке, хоч і нагадувало йому його власне, але було кращим. Побачив чоловік у тому селі і будинок, який, хоч і нагадував його власний, але був гарнішим і більшим. У дворі поралася господиня, яка видалась йому знайомою, але була привітнішою й моторнішою, а її дітки — вихованішими. І подумав чоловік: яким би я був щасливим, якби мав усе це!

Додаток 2

Приклад

	Рекомендовані процедури				
РЕЦЕПТ ЩАСТЯ	**смак**	**нюх (запах)**	**слух (звуки)**	**дотик**	**зір (колір)**
	шоколаду	квітів	музики	обійми	жовтий
	джерельної води	скошеної трави	довгоочікуваної SMS	потиск руки	зелений
	шашлику	багаття	скрип снігу під ногами	трави чи піску до босих ніг	неба

ДОРОГА ДО ХРАМУ

(ЗА ТВОРОМ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА «СОБОР»)

Інтегрований урок для 11 класу

***Ганна Самолюк**, учитель основ християнської етики, заступник директора з навчально-виховної роботи Заводської ЗОШ I–III ст. Чортківського р-ну Тернопільської обл.*

Мета: показати учням важливість прагнення знайти свою дорогу до храму, до Бога, значення духовного спілкування з Господом та духовного зростання для досягнення головної мети.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Організаційний момент

Учитель запалює свічку.

Молитва «Отче наш»

II. Актуалізація опорних знань

Звучить легка музика.

Учитель. Діти, спробуйте уявити собі момент, коли ваші батьки принесли вас немовлятком до храму, щоб звершити Таїнство Хрещення… А тепер спробуйте пригадати, як ви самі вперше маленькими ноженятами переступили поріг Божого дому… А які почуття у вас виникають, коли ви заходите в храм уже шістнадцяти-, сімнадцятирічними юнаками чи дівчатами? Задумайтеся, що ви відчували, коли у вас перед очима проходили ці три моменти вашого життя? *(Відповіді учнів.)*

Бесіда за питаннями

1. Що, на вашу думку, означають слова «храм», «церква»?

— Храм — це культова споруда, дім Господа Бога.

— Храм — це місце зустрічі з Господом.

— Це місце, де перебуває Господь, де можна з Ним поспілкуватися.

— Церква — зібрання вірних, які приходять на спільну молитву.

2. А як ви прокоментуєте слова «храм душі»? *(Звучить легка музика.)* Щоб вам легше було відповісти на це запитання, уважно вслухайтесь у тишу.

Бо в тій тиші, що скапує на груди,
В безмежній синяві, немов роса,
Витає Той, Хто завжди був і буде,
Найвища в світі Правда і Краса.

Можливо, ви почуєте, як у двері вашого серця хтось тихо стукає і просить: «Відчини». *(Відповіді учнів.)*

— Душу людини називають храмом Духа Святого.

— Тіло — храм душі, а душа — частина Бога.

Так, Господь хоче перебувати в кожній людині, але чи відчинить вона серце на стукіт Христа, це залежить від кожного індивідуально. Одні люди радо впускають Господа, іншим потрібний певний час, щоб усвідомити важливість Божої присутності, ще інші тривалий час блукають манівцями, поки знайдуть свою дорогу до Бога.

III. Мотивація навчальної діяльності

Учитель. Саме про дорогу до Бога, до Божого храму говоритимемо на сьогоднішньому уроці. Спробуємо відповісти на запитання: «Чому люди в різний час, у певні періоди свого земного життя навертаються і приходять до Бога?»

Повідомлення теми уроку *(учні записують у зошит)*

IV. Вивчення нового матеріалу

Учитель. Ось послухайте, що сказав про дорогу до храму відомий тернопільський поет Володимир Вихрущ.

Учень читає вірш

Дорогу до храму
Кожен проходить сам,
Навіть людина без ніг,
Навіть сліпий інвалід,
Коли приходить пора,
Сам проходить дорогу
До храму.

Дорогу до храму
Кожен проходить сам,
Навіть смішний атеїст,
Навіть страшний егоїст,
Коли приходить пора,
Сам проходить дорогу
До храму.

А дорога ця ясна й проста
Через душу проходить вона.

Обговорення вірша

Учитель. Чому поет говорить, що кожен знаходить дорогу до храму, коли на це приходить певна пора?

Учні.

— Найчастіше люди навертаються до Бога, коли їм важко, коли немає з ким порадитись, тоді вони звертаються до Бога, шукаючи розради.

— Дехто під впливом певних факторів може кардинально змінити своє життя, так як це було, наприклад, з апостолом Павлом, який із переслідувача християн стає ревним проповідником Божої науки.

— А святі апостоли Андрій і Петро першими пішли за Ісусом. Так і деякі люди ще з дитячих років відчувають духовну потребу спілкування з Богом.

— Декого приводять до храму батьки, а декого добрі друзі.

— Отже, у кожної людини рано чи пізно настає такий момент, коли вона приходить до Бога.

Учитель. А чому В. Вихрущ каже, що дорога до Бога проходить через душу людини?

Учні.

— Кожна людина у своєму житті повинна душею відчути потребу в Богові. Повинна зрозуміти, що Він — найбільша Правда, найбільше Добро і Любов, що саме Ісус врятував нас від гріха.

— Ісус має стати ідеалом для наслідування для кожної людини. Не актори, спортсмени, співаки, а саме Ісус. Адже лише Він є безгрішним, а всі люди мають гріхи.

Учитель. А які якості характеру Ісуса Христа треба брати за взірець?

Учні називають якості й пояснюють на прикладі життя Ісуса.

- Любов
- Доброта
- Милосердя
- Безкорисливість
- Взаємодопомога
- Терпеливість
- Жертовність
- Толерантність

Учитель. Проблемі вибору життєвої дороги велику увагу приділяє ви-

датний український письменник Олесь Гончар у романі «Собор».

Повідомлення учнів

1. За жанром «Собор» — проблемно-філософський роман, у якому важливі соціальні та національні проблеми описано з погляду вічних гуманістичних істин, якими має керуватися людська цивілізація, щоб не прийти до свого остаточного руйнування та знищення.

Твір складається з багатьох розділів, у кожному з яких розповідається про конкретного героя. Але долі всіх персонажів так чи інакше пов'язані зі собором, який є центральним образом твору. Це символічний образ, який уособлює духовне начало українського народу, здійснює зв'язок поколінь, є духовним суддею людських діянь із погляду вічності. Собор увібрав у себе довершеність і гармонію, витончену красу та внутрішню силу. Тому він сприймається як жива істота: «Вночі собор молодіє. Зморшок часу на ньому не видно…»

Проте найголовнішою у творі є тема духовних святинь, без яких людина перестає бути людиною. Саме в ставленні до собору розкриваються характери всіх персонажів твору. Вони ніби поділяються на два умовні табори — захисників цієї величної споруди та недругів.

Духовно багатими й чистими постають перед нами жителі приміської околиці. У кожного з героїв твору своя доля, історія, шлях, та єднає їх моральна чистота, виражена в їхньому ставленні до праці, до природи, культури свого народу. Душі Єльки Чечіль і Миколи Баглая, Віруньки та Івана Баглаїв, Ізота Лободи і Ягора Катратого такі ж чисті, як прозорі води Скарбного. Ніякий бруд не може торкнутись їхніх сердець. Але Володька Лобода, якого в селі прозвали «батькопродавцем», «юшкоїдом», є морально зіпсованою людиною.

У центрі твору — проблема духовності сучасної людини, точніше — сучасного українця.

2. Молодий студент Микола Баглай, стоячи в призадумі біля собору, хоче пізнати сенс буття, який чи не в тому, «щоб пити красу цих ночей, жити в мудрій злагоді з природою, знати насолоду праці і поезію людських взаємин? І щоб навчитися цим дорожити, відчути потребу це берегти…» Це не релятивна мораль марксизму. Баглай ніби слухає мову собору: «У чому ж кінечний зміст мудрості земної? Як бути справжнім? Як удосконалитись як людина? Як маєш повестися, щоб відчути себе перед лицем Всесвіту? А нащадки прийдуть і спитають колись: «Якими ви були, що збудували, що зруйнували, чим ваш дух трепетав?»

Учитель Хома Іванович, повернувшись із заслання, закликає молодь: «Бережіть собори своїх душ!» Це перегукується зі словами апостола Павла, які ми вже згадували на уроці: *«Хіба ви не знаєте, що ваше тіло — то храм Духа Святого, що живе Він у вас, якого від Бога ви маєте, і ви не свої? Бо дорого куплені ви. Отож прославляйте Бога в тілі своєму та в дусі своєму, що Божі вони!»* (1 Кор. 6:19–20).

Бесіда за питаннями

1. Які морально-етичні проблеми порушує О. Гончар у романі «Собор»?
2. Як ви думаєте, чому твір має саме таку назву?
3. Навколо якого образу розвиваються всі події роману?
4. Чому героїв твору можна умовно об'єднати у два протилежні табори?
5. Як ви розумієте вислів «Бережіть собори своїх душ!»?

Учитель. Як бачимо, проблема вибору правильного й праведного життєвого шляху була й залишається дуже важливою. Нам треба йти дорогою правди, дорогою, яку показує Ісус, якою б тернистою вона не була.

Однієї ночі мені наснився дивний сон, який мушу вам розповісти. Уві сні я бачила довгу дорогу, котра, зникаючи в хмарах, вела до неба. Однак ця дорога не була легкою. На ній було чимало перешкод: весь шлях був укритий поржавілими цвяхами, гострим камінням, шматками битого скла. Люди мандрували цією дорогою босоніж. Цвяхи впивалися їм у тіло, ноги були закривавлені. Однак люди не зупинялися — прагнули неба. Утім кожен крок був позначений терпінням, відтак хода була повільною й важкою.

Згодом уві сні я побачила Ісуса, який ішов тією ж дорогою, ішов босоніж, Його поступ був повільним, але рішучим і впевненим. Урешті-решт Він дійшов до неба, де сів на великий золотий трон. Дивився на тих, котрі намагалися подолати важкий шлях, поглядом і жестом допомагав їм.

Тією ж дорогою йшла до неба Марія, Його Матір. Марія йшла швидше за інших. А знаєте чому? Тому що йшла слідами Ісуса. І швидко дійшла до свого Сина, на прохання якого сіла праворуч. Марія також допомагала тим, хто йшов до неба, радила ступати слідами Ісуса.

Люди вдумливі прислухались до поради й швидко наближались до неба. Інші ж, нарікаючи на рани, часто затримувалися в дорозі. Хтось зрікався високої мети і, переповнений смутком, залишався на узбіччі.

Висновок: Лише людина, яка йде слідами Ісуса, зможе досягнути найвищої мети.

«Так візьми свій хрест і йди вслід за Ісусом, і так знайдеш життя вічне. Якщо помреш разом з Ісусом, то разом з Ним і житимеш»

(Тома Кемпійський)

V. Узагальнення знань

Будуєм храм…
Піщинка до піщинки…
Цеглинка до цеглинки…
При Божій допомозі
Складають мозолисті людські руки.

Будуєм храм…
Крок за кроком…
Рік за роком…
Вже стіни над землею височіють,
Хрести на куполах сягають ввись.

Будуєм храм…
Величний храм,
На славу Божу, не на сьогодні — на віки.
Будуєм храм…
Щоб мати змогу зустрічатися з Ісусом.

І разом з цим
Зернинка до зернинки…
Паде і проростає
Слово Боже в людських серцях,
Оновлюючи душу.

Будуєм храм —
Духовний храм
В своїх серцях і душах.

VI. Домашнє завдання

Написати твір-роздум на тему «Як можна стати справжнім..?»

Молитва

Коли мої ноги понесуть мене
до гріха, —
зупини їх, Господи!

Коли мої очі оглядатимуть
щось нечисте, —
заплющ їх, Господи!

Коли б мої уста хотіли промовити
щось грішне, —
замкни їх, Господи!

Якщо моя думка бродить
у гріху, —
наверни її, Господи!

Якщо я хоч на крок схотів би
відступити від Тебе, —
не допусти того,
Господи!

У пошуках Народженого

Різдвяний брейн-ринг

***Ірина Курченко**, директор Рівненської християнської школи «Світогляд»*

Запитання для роздумів ставлять учасникам під час дослідження Євангелій

1. За якою адресою був розташований пологовий будинок, у якому народився Ісус?

   Відповідь: *м. Віфлеєм, хлів, ясла (Мт. 2:1, Лк. 2:7)*

2. Назвіть імена батьків Ісуса.

   Відповідь: *Батько — Бог Отець; Марія — мама Ісуса. Йосип — чоловік Марії, названий батько Ісуса (Лк. 1:35, 2:4–7)*

3. Хто дав ім'я «Ісус» хлопчику і що воно означає?

   Відповідь: *Бог Отець через Свого посланця — ангела. Ангел сказав і Йосипові, і Марії, яке ім'я вони мають дати Хлопчику. «Ісус» означає «Спаситель» (Мт. 1:21, Лк. 1:31, Іс. 7:14)*

4. Що означає слово «Еммануїл» і який стосунок воно має до народженого Ісуса?

   Відповідь: *«Еммануїл» означає «З нами Бог». Бог через пророка Ісаю, за 700 років до народження Божого Сина, сповістив людям Його Ім'я (Мт. 1:23, Іс. 7:14)*

5. Хто був правителем Юдеї, коли народився Ісуса?

   Відповідь: *цар Ірод (Мт. 2:1)*

6. Звідки Ірод дізнався про народження Царя царів, Ісуса?

   Відповідь: *від мудреців (Мт. 2:1–3)*

7. Про що попросив цар Ірод своїх гостей, мудреців, почувши від них надзвичайну новину про народження Царя юдейського?

   Відповідь: *дізнатися про місце народження Ісуса (Мт. 2:8)*

8. Як Ірод хотів «вшанувати» новонародженого Царя юдейського і які царські дари він приготував?

   Відповідь: *насправді Ірод хотів убити Ісуса (Мт. 2:13,16)*

9. Хто знав про справжні наміри Ірода щодо «поклоніння» Ісусові?

   Відповідь: *Бог (Мт. 2:13)*

Запитання для роздумів

Цар Ірод. Чому, постійно спілкуючись із духовенством та слухаючи їхніх порад, опираючись на факти Святих Писань і досліджень науковців — поважних людей, навіть уголос сказавши про поклоніння новонародженому Царю, Ірод учинив так, як учинив, а саме: наказав убити немовлят і малюків до двох років?

Відповідь: *ключові слова — абсолютна влада; невизнання Бога як Творця і Вищої Влади; невір'я; заздрість; конкуренція; вбивство.*

10. Як мудреці знайшли місце народження Божого Сина?

    Відповідь: *дороговказом до ясел була зірка зі Сходу (Мт. 2:9)*

11. Що зробили мудреці, вчені заможні люди, побачивши народженого Царя юдейського в хліву, біля худоби? Якою була їхня реакція?

    Відповідь: *поклонилися Ісусові й піднесли дари — золото, ладан і миро (Мт. 2:11)*

Запитання для роздумів

Що спонукало мудреців поклонитися Немовляті, адже вони бачили ось цю невідповідність: Божий Син і вбогість місця Його народження?

Відповідь: *глибока віра спонукала мудреців до поклоніння.*

12. Які події відбулися в житті дівчини Марії після заручин із Йосипом, що назавжди змінили її подальше життя?

    Відповідь: *зустріч із Божим посланцем — ангелом і непорочне зачаття (Лк. 1:26–38)*

13. Які два слова сказав ангел Марії, що записані в Біблії 365 разів?

    Відповідь: *«Радій» і «Не бійся» (Лк. 1:28–33)*

14. Чи погодилася Марія з планами Бога на її життя?

    Відповідь: *смиренно впокорилася, сказавши: «Хай буде за словом Твоїм» (Лк. 1:38)*

Запитання для роздумів

Як ти реагуєш на плани Бога стосовно свого життя, особливо тоді, коли важко їх зрозуміти й пояснити? Чому Бог допускає кризові ситуації в житті людей і цілих країн?

Відповідь: *У Бога одна мета — сфокусувати погляд людини на Творця й примирити її з Собою через віру в Свого Сина Ісуса Христа. «Знаємо, що тим, які люблять Бога, котрі покликані за Його передбаченням, усе сприяє до добра» (Рим. 8:28).*

15. Що примусило молоде подружжя саме перед пологами залишити свій дім у Назареті й вирушити в далеку та небезпечну подорож у Віфлеєм?

    Відповідь: *указ кесаря Августа про перепис населення (Лк. 2:1)*

Запитання для роздумів

Хто впливає й контролює хід історії людства? Хто може змінити її вектор розвитку? Чому в розповіді про народження Ісуса Христа багато разів євангелісти Матвій і Лука посилаються на слова пророків, які були сказані ними за сотні років до народження Спасителя?

Відповідь: *Бог. Для Нього немає нічого неможливого і «жодне слово не буває у Бога безсилим» (Лк. 1:37). Бог сказав, що народиться Спаситель світу — задум Його здійснився. Бог сказав, що помре і воскресне Його Син, заради спасіння людей — задум Його здійснився. Бог сказав, що Ісус Христос прийде вдруге на землю, але вже як Суддя, — задум Його здійсниться.*

16. Чому Ісус народився в хліві біля худоби й був покладений у ясла?

Відповідь: *не було місця в будинках (Лк. 2:7)*

Запитання для роздумів

Чому Ісус народився в хліві? Невже для Божого Сина, Батько Якого є Володарем усіх видимих і невидимих багатств і скарбів світу, не знайшлося у Віфлеємі більш престижного місця?

Відповідь: *це місце було доступним для кожної категорії людей.*

17. З яких «засобів масової інформації» на той час пастухи дізналися про народження Ісуса?

Відповідь: *ангел Господній сповістив (Лк. 2:9–12)*

18. Які слова залишили ангели людям, що співаються у різдвяних псалмах і донині?

Відповідь: *«Слава Богові на висоті, а на землі — мир, у людях добра воля» (Лк. 2:14)*

Вивчити з учасниками різдвяний псалом.

19. Що зробили пастухи після з'явлення ангелів і проголошення ними Доброї Новини?

Відповідь: *відразу вирішили йти шукати народженого Божого Сина (Лк. 2:15–17)*

Запитання для роздумів

Що спонукало простих, неосвічених людей, пастухів, повірити словам небесних посланців?

Відповідь: *щира віра в Бога. Почули й повірили.*
«Багато разів і багатьма способами колись через пророків говорив Бог до (наших) батьків. А цими останніми днями заговорив до нас через Сина, Якого поставив спадкоємцем усього і через Якого створив віки. Він, будучи сяйвом слави та образом Його сутності, утримуючи все словом Своєї сили, здійснивши (Собою) очищення (наших) гріхів, сів праворуч Величності на висотах» (Євр. 1:1–3). «Дослідіть Писання! Адже ви думаєте через них мати вічне життя, а воно свідчить про Мене» (Ів. 5:39)

20. Яке рішення ухвалили пастухи після зустрічі з Ісусом?

Відповідь: *понесли Добру Звістку своїм родичам, сусідам, прославляючи Бога (Лк. 2:20)*

За прикладом простих пастухів ось і ми вам кажемо: *«Усе — від Бога, Який примирив нас із Собою через Христа і дав нам служіння примирення. Адже Бог у Христі примирив світ із Собою, не зараховуючи їм їхні переступи, і доручив нам слово примирення. Отже, ми — посли від імені Христа, і тому наче Сам Бог просить через нас. Від імені Христа благаємо: примиріться з Богом!» (2 Кор. 5:18–20)*

Станом на вересень 2019 року в понад 100 українських шкіл почали викладати курс «Основи сім'ї» в 10-11 класах.

Основи сім'ї для старшокласників

У Мізоцькому НВК Здолбунівської районної ради Рівненської області з 1 вересня 2019 року в освітній процес закладу введено курс «Основи сім'ї» Буковинського А. Й., схвалений для використання в закладах загальної середньої освіти Науково-методичною комісією з проблем виховання дітей та учнівської молоді, Науково-методичною радою з питань освіти Міністерства освіти і науки (лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН №22-1\12-Г-999 від 19.11.2018).

Курс «Основи сім'ї» вивчають 39 учнів 11-х класів: програму 10-го класу впродовж 1-го семестру, а 11-го класу — впродовж 2-го семестру 2019–2020 н. р.

Перші заняття курсу свідчать про зацікавленість учнів темами шлюбу, сім'ї та її основами. За словами молоді, вони очікують від цього предмета:

— дізнатися про те, що допоможе їм у майбутньому створити міцну сім'ю (6);
— навчитися вірити й довіряти одне одному (2);
— уміти уникати неприємних сімейних ситуацій (3);
— захопливих уроків про сім'ю (2);
— аналізу життєвих ситуацій (6);
— як будувати сім'ю на все життя;
— навчитися вірності;
— як правильно жити в сім'ї;
— як зробити свою сім'ю дружною й міцною (2);

— щоб ці уроки зміцнили думки про хорошу сім'ю;
— набути добрі знання про сім'ю;
— навчитися розбиратися в людях;
— як створити забезпечену сім'ю;
— як створити міцну сім'ю;
— дізнатися, яка людина мені підходить;
— очікую стати більш освіченим з етики, моралі й закону про сім'ю;
— набути духовне пізнання сім'ї.

Як бачимо, вчителю «Основ сім'ї» є над чим працювати!

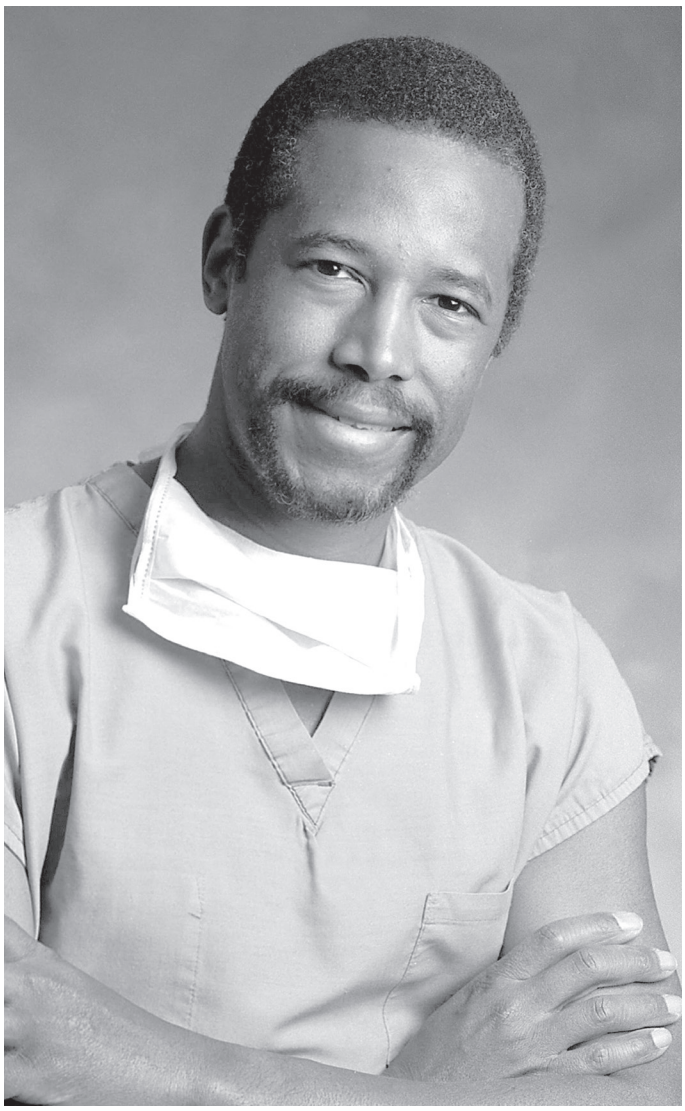
На думку учнів 11-х класів, на шляху народження щасливих сімей можуть бути такі перешкоди:

— непорозуміння між подружжям (3);
— чужі втручання (3);
— алкоголь (5);
— суперечки через матеріальні блага (6);
— неповага один до одного (3);
— невірність (2);
— різне розуміння цінностей (2);
— бажання домінувати (2);
— недовіра (2);
— низький соціальний рівень в країні (4).

Цінності, протилежні до названих, за словами учнів, сприяють створенню щасливої сім'ї.

Отже, працюємо творчо, разом шукаємо відповіді на актуальні питання молоді про шлюб, сім'ю, любов, довіру й повагу одне до одного.

Наталія Лахман,
заступник директора Мізоцького НВК

ВІСІМ УРОКІВ ДЛЯ БАТЬКІВ ВІД БЕНА КАРСОНА

Хірург, який першим у світі роз'єднав сіамських близнюків, що зрослися потилицями, лікар зі світовим ім'ям, автор шести бестселерів, кандидат у президенти, у дитинстві він мав найнижчі показники успішності в класі. Бен Карсон стверджує, що всього цього він досягнув завдяки своїй вірі в Бога та завзяттю його матері. Ось що він розповідає про свої кроки до успіху.

УРОК 1
Відмова від телебачення на користь книг

Хоч моя мама часто говорила мені: «Ти молодець, Бенні, ти зможеш досягнути всього, чого захочеш», — я їй не вірив. Оскільки в мене був найнижчий рівень успішності, навіщо було й старатися? Якось після чергового перегляду наших з братом табелів мама в розпачі промовила: «Я ради собі не дам, що з вами робити, хлопчики… Я маю намір поговорити з Богом про тебе, Бене, і твого брата Куртіса. Мені потрібна Його порада, щоб знати, що робити. Ви більше просто не маєте права приносити такі табелі».

За два дні після цієї історії мама повернулася додому на годину раніше. Заставши нас із братом за звичним переглядом телевізора, вона підійшла, рішуче вимкнула його й повернулася до нас зі словами: «Хлопчики, ви марнуєте дуже багато часу, сидячи перед телевізором. Так освіти не отримаєш. Господь підказав мені, що потрібно робити. Відсьогодні ви не будете дивитися телевізор, крім двох програм на тиждень, які ми оберемо заздалегідь. А ще ніяких ігор і гулянь після школи, доки уроки не будуть виконані».

Мені не вірилося, що мама могла проголосити таку жахливу новину. «Але ж інші хлопчики гуляють на вулиці відразу після занять і дивляться телевізор вдома, скільки хочуть», — сказав я. «Можливо, — відповіла мама, — але інші діти, певно, не планують досягати успіху в житті, а ти будеш успішним. Нехай тебе не бентежать «інші». У світі багато «інших», та лише деякі з них досягають чогось значущого».

Ще одним нововведенням моєї мами була вимога читати по дві пізнавальні книги з бібліотеки на тиждень. Закінчивши читати, ми мали написати переказ прочитаного. До того часу я навчався в п'ятому класі, але так і не прочитав до кінця жодної книги! Мені довелося погодитися з вимогою мами, і ми з братом стали постійними відвідувачами місцевої бібліотеки. Перечитавши всі бібліотечні книги про звірів, я почав читати про рослини, потім про мінерали й, нарешті, про камені.

Я спочатку не усвідомлював, як багато різних знань почало накопичуватися в моїй голові. Я навчився отримувати від читання задоволення, і навчання давалося мені дедалі легше. Я перестав плисти за течією, відчуваючи себе невдахою. Через півтора року я став найкращим учнем у класі. Я повірив у те, що зможу досягти успіху, якщо буду старанним і робитиму те найкраще, що мені під силу.

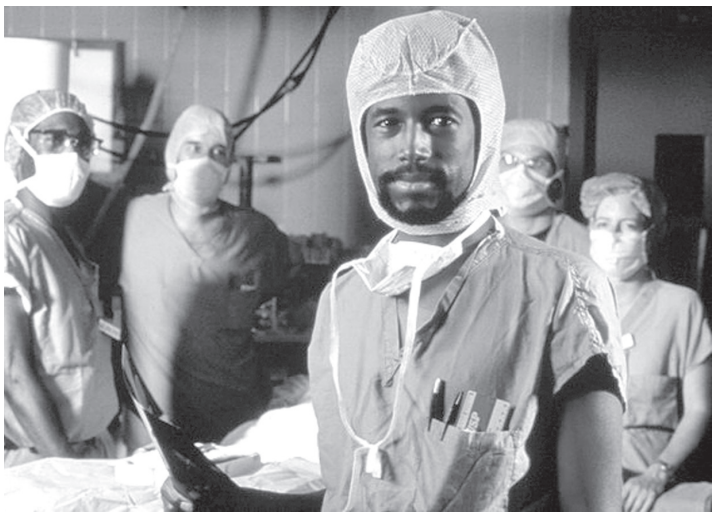
УРОК 2
Завжди роби все якнайкраще

З трьома класами початкової школи, з розбитим сімейним життям моїй мамі вдалося виховати в собі залізну волю. «Якщо інші вміють, я теж зможу» — це принцип її життя. Ця натхненна думка стала для мами настільки важливою, що вона знову й знову повторювала її нам: «Хлопчики, якщо комусь це під силу, ви теж зможете зробити це». У мами не було проблем із пошуком роботи, вона була готова взятися до будь-якої. Працювала сумлінно, дотримуючись свого принципу: «Я докладу всіх зусиль і зроблю якнайкраще». Миючи підлогу, вона не зупинялася доти, доки та не ставала такою чистою й блискучою, якої людське око ще ніколи не бачило.

Роблячи все якнайкраще, ми все-таки маємо пам'ятати, що нам необхідно в усьому покладатися на Бога. Нашого «найкращого», яким би чудовим воно не було, недостатньо, якщо ми хочемо впоратися без Творця.

Я досі не знаходжу пояснення одужанню кількох моїх безнадійних хворих. Я молився, щоб Господь відкрив мені цю таємницю, але відповіді не отримав. Ми з командою медпрацівників точно знаємо, що лише нашого вміння й самовідданості недостатньо. Господь є єдиним джерелом допомоги.

УРОК 3
Усвідомлення залежності від Бога

Ще однією якістю характеру моєї мами було вміння усвідомлювати свою залежність від Бога. Вона розуміла, що її мудрості не вистачає для розв'язання проблем, і зверталася до Бога в молитві. Він відповідав їй. Це не був голос згори, а скоріше впевненість і відчуття, яке вказувало, що потрібно говорити та як діяти. Щодня знову й знову мама молилася про те, щоб Бог дав мудрості, як заохочувати синів до навчання та праці, не ламаючи їх як особистостей.

Вона говорила Богові: «Мені ні до кого звернутися, Боже. Ти будеш моїм найкращим Другом. Ти маєш вчити мене, як жити й чинити. Тобі доведеться давати мені мудрості, тому що я не знаю, як діяти». Вона була готова робити все можливе зі свого боку, а решту залишала Богові. Так само вона вчила робити й нас.

УРОК 4
Боротися за досконалість

Бути успішним — означає боротися за досконалість, неважливо в якій роботі. Кожен із нас має зробити щось значуще й позитивне, передусім розвивати свої розумові здібності й подаровані Богом таланти. Часто в розмовах із молоддю про їхні таланти я чую такі відповіді: «Я можу співати», «Я вмію грати в баскетбол». Вони мислять категоріями естради, поп-музики, спортивних ігор. Але дуже рідко я чую: «Я легко засвоюю матеріал з математики» або «Я — прекрасний читач». Жоден ще не сказав мені: «Я можу запам'ятовувати глибокі думки з прочитаного». А тим часом саме ці таланти роблять нас унікальними й сприяють досягненню успіху в житті.

На жаль, більшість людей не задумується, для чого Господь дав кожному з нас більш ніж 14 млрд клітин і зв'язків у мозку. Навіщо Богові потрібно було створювати в нас такий складний орган, якби Він не очікував, що ми будемо ним користуватися? Хоч я багато досягнув у житті, але залишився тією самою людиною, з тим самим мозком, який мав у п'ятому класі, маючи найнижчий рівень успішності.

Ніхто не робив мені пересадки головного мозку, щоб у сьомому класі я став одним із кращих учнів школи. Жодні досягнення самі собою не прийшли до мене.

Найважливіше — визнати в собі Богом дані таланти й розвивати їх далі. Будь-яка людина зі здоровим мозком має хист опанувати будь-яке ремесло! Але в кожного з нас є свої особливі дари, і якщо ми їх усвідомимо, скористаємося ними й розвинемо, то, найімовірніше, матимемо успіх і досягнемо вершин у своїй галузі.

УРОК 5
Віддавати більше, ніж отримувати

Слово «успіх», на жаль, часто використовують помилково. Для декого успіх — це піднятися на верхню сходинку достатку, і не важливо, що для цього доведеться зробити. Ці люди вимірюють успіх тим, що їм вдалося нажити й скільки мільйонів доларів воно коштує. Мене засмучує, коли учні на зустрічах запитують мене: «У якому будинку ви живете?», «Скільки у вас кредитних карток?» і «Чи є у вас власний басейн?». Для мене самі гроші й те, що на них купують, — несуттєве. Що я вважаю справді успіхом — це внесок у суспільство.

Успіх — це віддавати більше, ніж отримувати. Це коли ви перевершуєте себе й допомагаєте іншим. Це також стати дбайливим батьком, який надихає своїх дітей навчитися якомога більшого, чи матір'ю, яка допомагає дітям розвивати віру в Бога та впевненість у своїх силах.

Мама казала мені: «Одяг неважливий. Будинки, машини, рахунки в банках — ніщо не має значення. Знаєш, що важливо? Знання та працьовитість — ось те, що дозволить тобі мати все».

Під час практики й у подальшій роботі мої наставники в медицині вчили мене на особистому прикладі повністю віддаватися своєму ремеслу. Ці люди цілком природно віддавали іншим більшу й кращу частину себе. їхній приклад надихав мене. Я навчився бути уважним не лише до хвороб свого пацієнта, але й цікавитися самою людиною. Я розумів, що лікар повинен бути лікарем не лише тоді, коли йому це зручно; я зобов'язав себе дати обіцянку бути готовим надати допомогу пацієнтам завжди, коли вони цього потребують. Особливе задоволення я отримував від досліджень, випробувань нових технологій, бо не боявся ризикувати й ухвалювати відповідальні рішення.

УРОК 6
Перемога над гордістю

Іноді наші знання мають зворотну дію, якщо ми стаємо зверхніми й зарозумілими. Не до таких знань я закликаю вас і ваших дітей. Не потрібно здобувати знання заради знань. Коли в п'ятому класі в моєму житті відбувся різкий поворот і я став здібним учнем, то часом я хотів похизуватися, «повернути» глузування тим, кому «заборгував», і два роки поспіль доводив усім, який я молодець. Та замість того щоб поважати мене, однокласники вважали мене нестерпним і честолюбним. На жаль, вони мали рацію. Я й не підозрював, що став таким. До 11 класу я так захопився досягненнями заради досягнень, що іншим було неприємно навіть перебувати поруч зі мною. Одного разу я задумався:

«Навіщо мені доводити людям, що я розумніший за них? Можливо, мені слід змінитися й припинити тиснути на всіх своєю вченістю?».

На те, щоб перемогти бажання стати кращим за інших, було витрачено багато часу. Нарешті мені стало зрозуміло: я повинен намагатися робити найкраще, на що тільки здатний, заради того щоб приносити користь людям. Довгий час я не звертав уваги на біблійні тексти з Книги Приповістей про гордість. Але що більше я читав Біблію, то більше розумів, як Бог ненавидить гордість і зарозумілість. Особливо в моїй пам'яті закарбувався вірш: *«Гординя людини її понижає, а честі набуває покірливий духом»* (Пр. 29:23).

Перемога над гордістю — це завжди результат боротьби. Якщо людина робить щось надзвичайно добре й люди визнають це, їй доводиться боротися зі собою, щоб не загордитися. Я помітив: що більше людина впевнена у своїх здібностях, то менше розповідає іншим про свої досягнення.

Через мою престижну освіту й підготовленість я відчував себе надто впевнено, можливо, навіть трохи самовпевнено. Було так, ніби я молився Богові про допомогу, але або не очікував її й не цінував, коли отримував, або підсвідомо заперечував Божественне втручання. Однак після низки дивовижних відповідей на молитви під час тяжких операцій і безнадійних, з людського погляду, випадків я почав дивитися на життя інакше. Як і раніше, розумів, що я здібний і кваліфікований лікар, але визнав, що Бог відіграє провідну роль у моєму житті. Відтоді й надалі в мене збереглося всепоглинальне відчуття, що якщо я довірюсь Богові, то Він виявить Свою силу в моєму житті.

У складних ситуаціях я беру час для розмірковування й засвоєння почутого. Щодня під час роздумів я молюся, благаючи Бога дати мені глибоке розуміння своєї місії на сьогодні й побачити важливе. Обов'язково потрібно навчити своїх дітей і навчитися самим просити Бога втрутитися в наше життя, особливо коли ми безпорадні.

УРОК 7

Позитивне мислення та духовне зростання

Мене часто запитують, як зберегти здоров'я в сучасному світі. Лікарі дедалі частіше доходять висновку, що наше одужання більше залежить від позитивного мислення, ніж від фізичного стану чи прогнозів лікарів. Оптимістичний погляд може багато чого змінити. Коли в нас гарний настрій, це справді впливає на наше здоров'я, на спосіб мислення, на стосунки з іншими. Навчити дітей мислити позитивно потрібно вже змалку. Я не закликаю увесь час бігати з усмішками на обличчі й повторювати по сто разів на день: «У мене позитивні думки». Правильне мислення розвивається в міру того, як ми дорослішаємо духовно. Якщо ми дозволимо собі зосереджуватися на негативному, на образах, на поганому ставленні, то нас важко буде назвати здоровими як фізично, так і духовно.

УРОК 8

Роби все, що можеш, і дозволь Богові зробити решту

Я дуже люблю своїх синів і хочу, щоб вони стали успішними людьми. Я не можу дати своїм дітям усе на світі, але я влаштовую їхнє життя так, щоб вони навчилися твердо стояти на ногах, поважати інших і стали цінними для суспільства. Якщо я забезпечу їх усім, вони ніколи не досягнуть цього. Мої діти знають, що я люблю їх і завжди буду поруч. Обдумуючи стосунки із синами, я зрозумів, що Бог любить мене навіть більше, ніж я люблю своїх дітей. Коли ми покладаємося на Господа, це робить нас талановитішими.

Я закликаю своїх дітей жити за простим правилом: роби все, що можеш, і дозволь Богові зробити решту.

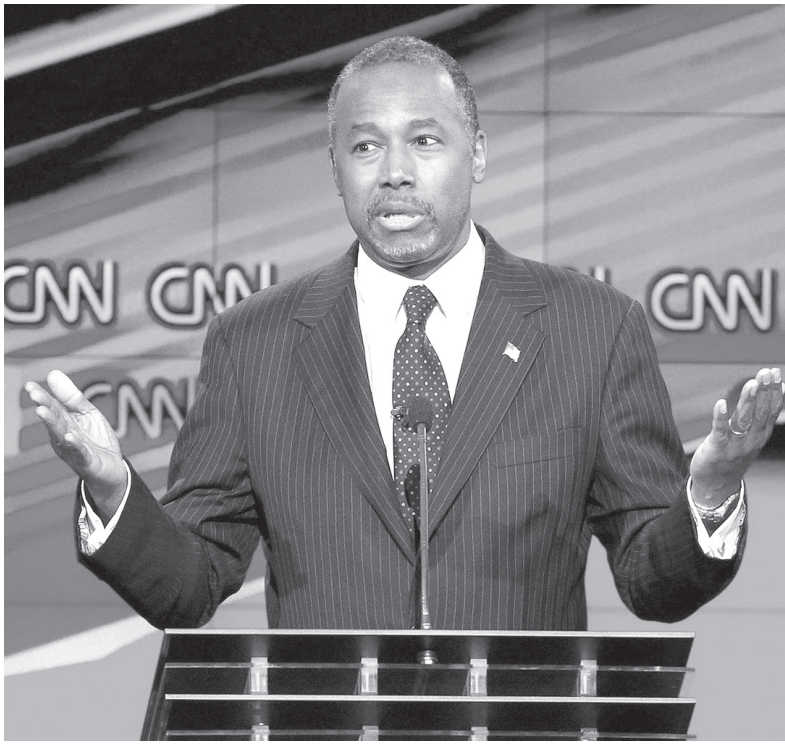
У нас є «сімейний вівтар». Це час, коли ми всією сім'єю збираємося щодня, щоб молитися одне за одного й читати Біблію. Часом складно викроїти час, але ми все одно збираємося біля сімейного вівтаря щоранку. Це об'єднує нашу сім'ю.

Як прекрасно, коли в тебе є змога допомагати людям і відновлювати їхнє здоров'я! Я не просто чогось вартий, я можу ділитися з іншими. Я хочу сказати всім: Господь сьогодні, як і раніше, активно бере участь у нашому житті.

І справжнє щастя — бути достатньо наполегливим і достатньо покірним, щоб посісти саме те місце в служінні іншим, яке Господь тобі призначив, адже в Нього для кожної людини є Своя велика місія.

Підготувала ***Олена Ніжельська***

РЕЛІГІЙНЕ ВИХОВАННЯ

«Дивіться, яку велику любов дарував нам Отець, щоб ми дітьми Божими звалися. Ми і є ними» (1 Ів. 3:1)[1]. Таким званням наділена кожна людина від початку життя, проте для того щоб дитина свідомо розвивала свій контакт із Господом, їй потрібен провідник у надприродну дійсність. Це є обов'язком усіх християн із її оточення і передусім — батьків. Слова Ісуса Христа, якими Він звертається до апостолів: *«Пустіть дітей приходити до мене, не бороніть їм: таких бо Царство Боже»* (Мр. 10:14), — можна розуміти і як рекомендацію батькам. Вони є першими проповідниками для своїх дітей і першими свідками Христа.

Особистий контакт людини з Творцем — це вияв Божої благодаті і таїнство, отже, батьки не можуть дати цього дітям так, як дають якусь річ чи навіть як забезпечують освіту. Проте спосіб ставлення людини до Бога, чи інакше — релігійна позиція, формується від раннього дитинства та суттєво залежить від оточення, відтак батьки мають на це вплив.

Кожна позиція складається із трьох елементів: пізнавального, почуттєвого та поведінкового. Це стосується і релігійної позиції. Щоб зав'язати особисті стосунки з Господом, дитина передусім має про Нього знати, подібно до того, як кожен із нас, щоб полюбити людину, мусить спочатку з нею познайомитись. Тому дуже важливо навчати дітей релігії з дуже раннього віку — коли дитина ще не ходить до школи, навіть до садочку. Пізніше батькам допоможуть катехити, проте перші знання про Бога діти отримують від батьків.

Від них дитина довідується про існування Господа і про те, ким Він є. Якщо справи релігії є частою темою домашніх розмов, дитина швидко переконується в їх важливості. Якщо про це не говорити або згадувати дуже рідко, — після матеріальних справ, проблем харчування, телевізійних передач, балачок про сусідів, — дитина звикне до думки, що вони несуттєві, або буде вважати, що Божі справи — це щось по-справжньому святкове, проте в щоденному житті великої ролі не відіграє.

Маленькі діти поглинають інформацію надзвичайно інтенсивно, а знання про Бога сприймають охоче та з розумінням. Такі знання можна передавати їм при різних нагодах (на прогулянці, під час їжі, перед сном) у доступній, відповідній вікові дитини формі, проте без уживання здрібнілих висловів, які можуть призвести до переконання, що Божі справи — це щось дитяче і призначене тільки для дітей, як, наприклад, казки, які можна забути, досягнувши дорослого віку. Тому тут найдоречніша серйозна та зрозуміла для дитини розмова.

Проте не варто, намагаючись наблизитись до рівня дитини, надавати їй інформацію, яку пізніше доведеться заперечувати. Наприклад, розповідаючи про створення світу, варто наголосити, що він виник не відразу, і найліпше пояснити це на прикладі семи днів творення. Інакше дитина може відкинути все вчення про створення світу, коли почне в школі вивчати еволюційну теорію.

Діти дуже тонко відчувають таїнство, тому про таїнства віри можна розповісти їм у дуже ранньому віці, зазначивши, що цього не можуть зрозуміти й дорослі. Ми віримо в Бога і довіряємо Йому, проте багато речей зрозуміємо, лише поєднавшись із Ним. Визнаючи свою безпорадність у розумінні певних проблем, ми не втрачаємо авторитету в очах дитини. Значно гірше вдавати, що розуміємо щось, відповідаючи неправильно або викручуючись, що не може задовольнити дитину або задовольняє її лише до певного часу, коли, виявивши поверховість знань батьків, дитина втратить до них довіру. Інша річ, якщо через прагнення відповісти дитині мусимо самі поповнювати свої знання, щоб говорити про таїнства лише тоді, коли справді про них ідеться, не плутаючи це з поверховістю власних релігійних знань, які можна надолужити.

Дитина з пробудженим інтересом до релігії ставить дуже складні запитання, що може спонукати нас до власного розвитку. Якщо ж ідеться про проблеми, які проходять через усе життя (наприклад, хвороба в родині, життєва катастрофа), можна пояснити, що в цих труднощах та терпіннях, хоч нам і незрозумілі їх причини, ми довіряємось Господу і лише в Ньому шукаємо розради. *«Як утішає когось рідна мати, так і я буду вас утішати, і знайдете втіху в Єрусалимі»* (Іс. 66:13). Наша Марічка дуже любить розмовляти про Бога, а якщо порушуємо проблеми, які обидві не розуміємо, вона спокійно каже: «Нагадай мені, щоб спитати про це в Господа, коли будемо на небі».

Сформований у ранньому дитинстві образ Бога несемо через усе життя. Розповідаючи дитині про Господа як про скрупульозного і мстивого бухгалтера, який підраховує всі гріхи, ми провокуємо відхід від віри пізніше, у період дорослішання. Часто втрата віри є лише відмовою від сформованого в дитинстві фальшивого образу Бога, який не задовольняє дорослу людину. Трактуючи Його як страховисько,

[1] *Тут і далі біблійні цитати подано в перекладі І. Хоменка.*

завданням якого є полегшити виховну працю батьків, або як багатого дядька, якого люблять лише тоді, коли він виконує різні прохання, ми прищеплюємо дитині неправильне уявлення, яке може перешкодити їй звернутись до Господа з любов'ю й наблизитись до Ісуса Христа.

Не відчувши любові в перші роки життя, дитині важко сформувати для себе правильне уявлення про Бога як про Отця, до якого завжди звертаються з цілковитою довірою. Якщо діти не довіряють батькам і не можуть на них розраховувати, вони не знаходять у своїй сім'ї безпеки, отже, не мають взірця, на якому навчаються ставлення до Господа. *«Я втихомирився і заспокоїв свою душу, немов дитятко на руках у матері своєї, немов дитя — душа моя у мене»* (Пс. 131:2).

Пов'язання позитивних почуттів із релігійною позицією благодатно впливає на домашню атмосферу. Свята, звичаї та традиції також виграють, якщо підкреслити їх релігійний характер. Радість від приходу Ісуса Христа на землю, яка лежить в основі радості цього свята, затьмариться, якщо її звести лише до фольклору і зовнішніх форм. Збереження святкових звичаїв має двояке значення: з огляду на закладений у них зміст та як нагода для спільної діяльності всіх членів родини. Знаки, позбавлені змісту, пусті, вони перетворюються в забобони. Знаки, що виражають глибокий зміст, збагачують нас. Тому варто докласти зусиль, щоб звичаї в родині підтримувались, а їхній зміст залишався зрозумілим.

У наш час багато звичаїв забувається. Проте варто попросити бабуню пригадати хоча б деякі з них. Спільне виготовлення саморобних ялинкових прикрас створить нагоду, щоб пригадати значення Різдвяних свят, а пишучи писанки, можна порозмовляти і про життя Того, хто життя дає. Короткочасне мистецтво, яке живе лише декілька годин на святково накритих столах, майстерно зроблених витинанках не підтримує в нас тенденції до володіння чимось, проте збагачує наше життя тим більше, чим глибший зміст у цьому криється. Свічка, яку ставлять удома в Різдвяний піст, стає знаком, який нагадує про очікування Різдва Христового та приготування до нього, а відмова від галасливої музики у Великий піст допоможе замислитись над внутрішнім значенням цього періоду.

Безперечно, ми часто говоримо: у кого ж тепер є час на такі речі? Але на що ж, властиво, у нас є час? Адже вистачає його і на перегляд телевізійних передач, і на пояснення знайомим, які ми зайняті, і на дорікання дітям, що ті не хочуть із нами говорити. Не можна не мати часу для того, щоб жити, а сім'я — це спільний спосіб життя. Нехай воно не обмежується спільною касою та спільним телевізором. Спільне переживання Божих справ, які зовнішньо виражаються розмовами та знаками, — це частина релігійного виховання.

ДОМАШНЯ ЦЕРКВА

У формуванні релігійної позиції, тобто способу ставлення до Бога, суттєве значення має ознайомлення дитини з надприродними цінностями та сприяння формуванню емоційного зв'язку з ними. Третій елемент позиції, який тісно пов'язаний із двома попередніми, — це готовність до певної поведінки стосовно Бога і людей. Тут важливі релігійні практики, у які дитину можна поступово вводити вже з другого року життя.

Дитина охоче наслідує батьків, отже, не варто вчити малюка щоденних молитов так, як вивчають віршик або домашнє завдання, — досить спільної молитви. Тоді релігійна практика сприйметься не як щось накинуте зверху, чим можна знехтувати за послаблення контролю, а як внутрішня потреба. Це ж стосується сповіді. Якщо дитина знає, що батьки сповідаються, то зрозуміє, що сповідь — це не кара за непослух, а нагода для кожного попросити в Господа пробачення та поєднатися з Ним, а водночас поєднатися взаємно одне з одним.

Дитина не грішить у тому ж розумінні, що дорослі, оскільки в неї ще немає достатньої самосвідомості, проте з дуже раннього віку відчуває, що робити іншим прикрощі — це недобре. Знає також, що, засмутивши маму, треба кинутись їй на шию, обняти і попросити пробачення, незважаючи на її готовність вибачити все і завжди. Отже, сповідь маленької дитини не має зводитись до перерахування всіх проявів неслухняності, які, зрештою, вона і не може згадати, а має бути єднанням із Богом, який, як їй відомо, невидимий і недосяжний для розуму, проте є Отцем, що створив її і любить ще більше, ніж батьки.

Ще один елемент релігійності — це ставлення до інших людей: *«Бо хто не любить брата свого, якого бачить, той не може любити Бога, якого він не бачить»* (1 Ів. 4:20). Про любов не можна поінформувати, і навчитись любити можна не інакше, ніж через досвід. Любов батьків між собою, батьків та дітей, братів та сестер дає змогу якнайбільше наблизитись до Господа, який є Любов'ю, вводить Його в сім'ю. *«Бога ніхто ніколи не бачив. Коли ми любимо одне одного, то Бог у нас перебуває, і його любов у нас досконала»* (1 Ів. 4:12).

Релігійне виховання полягає у введенні дитини в надприродну дійсність через допомогу у формуванні близьких взаємин із Богом та залучення її в спільноту Церкви. І першої, і другої мети неможливо досягти лише інформуванням про існування Церкви як інституції або записом до неї дитини з нагоди хрещення або катехизації. Зовнішні ознаки належності, як, наприклад, пожертви (на утримання Церкви, катехизаційних осередків та ін.) чи участь в ініційованих Церквою акціях хоч і необхідні, проте не вирішальні. Можна і надалі залишатись поза Церквою, трактуючи її подібно до пошти або залізниці — інституцій, послугами яких ми користуємось, не вважаючи себе належними до цих установ і не відчуваючи за них відповідальності.

Щоб зрозуміти, що означає залучити дитину до спільноти Церкви, варто згадати, що таке Церква. Пам'ятаємо з катехизму, що це — містичне Тіло Христа. Можливо, таке визначення не цілком зрозуміле, але тільки тому, що для пояснення дуже складних і дуже великих справ переважно бракує відповідних слів. Тіло — це те, що нам найближче. Поруч стоїть стіл, за яким сиджу, ще ближче — одяг, але тіло — найближче: так близько, що є мною, а я — тілом, хоч водночас я — це більше, ніж тіло. Отже, вислів «Христове Тіло» для визначення Церкви вказує на найбільшу, яку тільки можемо собі уявити, близькість. Як залучити дитину до такої близькості з Господом? *«Бо де двоє або троє зібрані в моє ім'я, там я серед них»* (Мт. 18:20). «В моє ім'я» — тобто з любов'ю, бо Бог — це Любов. Можна, отже, сказати, що де двоє або більше людей зібрались із любов'ю, там є Господь. Якщо в родині панує любов: чо-

ловік кохає дружину, батьки люблять дітей, діти — бабусю, свекруха — невістку, — у ній є Бог. Христос наближається до родини так близько, що вона стає Церквою.

У цей спосіб запрошуємо Господа до нашого дому і водночас залучаємо дітей у містичне Тіло Христа — Церкву. Так утворюється мала домашня Церква, яка є частиною Церкви Вселенської. У Посланні до колосян св. Павло пише: *«Вітайте братів у Лаодікеї і Німфана та його домашню Церкву»* (4:15), а в одній релігійній пісні співається: «Чи ви знаєте, що ви — Церква? Церква, у якій живе Отець — Господь Бог?»

Ми є домашньою Церквою, якщо любимо одне одного і залучаємо до Церкви дітей, навіть зовсім маленьких, які ще нічого не розуміють, якщо з перших місяців життя своєю поведінкою вчимо їх любові. Але це не означає, що треба створювати свої маленькі замкнуті церковці — недоступні для чужих товариства взаємного захоплення. Церква є апостольською, тобто вона відкрита для всіх. Домашня церква також мусить бути відкритою. Апостольство — це не лише навчання, це насамперед свідчення про Христа своєю поведінкою: огортаючи всіх любов'ю, залучати їх до Церкви. Тому творити апостольську Церкву означає любити й тих, хто не входить у нашу родинну групу. Відкрити свій дім для тих, хто в потребі, ділитись тим, що маємо, навіть найскромнішим: домашньою їжею, незношеним одягом, із якого діти вже виросли, своїм часом — що найважче, увагою — якщо хтось до нас звертається, пам'яттю і сердечністю. Таке ставлення до інших також є релігійним вихованням дітей, яких наші вчинки навчають Христової науки більше, ніж наші слова: *«Коли хтось має достатки цього світу і бачить брата свого в нестачі і замикає перед ним своє серце, то як любов Божа може перебувати в ньому?»* (1 Ів. 3:17). Оскільки батьки — це перші християни, з якими стикається дитина, на їх прикладі в неї формується поняття про християнство.

Намагаючись дати дитині найліпше, віруючі батьки прагнуть передати їй свою віру та свою релігійність. Часто вони стикаються з труднощами, бо їхня власна релігійність незріла, а любов — недосконала, і батьки бачать, що не можуть бути взірцем. Можна сформулювати це парадоксально: що серйозніше ставляться люди до віри і своєї належності до Церкви, то виразніше бачать, як недосконало це реалізують.

Проте ситуація не безнадійна. На шляху до Господа батьки не мусять бути для дітей взірцем у значенні кінцевого пункту — діти можуть їх перевершити. Батьки, проте, мусять бути взірцем у невтомних стараннях і прагненнях, у вірності обраній меті. Орієнтація лише на передавання тут недоречна. У релігійному житті можна багато почерпнути і від дітей. Їхні запитання змушують замислитись над багатьма проблемами. Спільна з дітьми молитва зміцнює віру дорослих. Прохання, щоб Господь підтримав наші невмілі виховні зусилля, навіть якщо не видно їх результатів, виражає надію, а любов до дітей наближує до Любові.

Марія Браун-Галковська

Браун-Галковська М. Домашня психологія: Подружжя, діти, родина/ Пер. з польськ. З. Городенчук. — Львів: Свічадо, 2000. С. 84-89.

* * *

Що є дорожче за мій дім?
За маму, тата, за родину?
Дитинство, юність живуть в нім,
Пожовклі від років світлини.

Щасливі миті — не вернуть!
— До зустрічі! — лунає знову.
Любов батьківську загорнуть
Аби у ковдру колискову

Й забрать з собою назавжди!
Хай зігріває сірі будні,
І щоб не мерзнуть в холоди,
І в спадок передать, в Майбутнє.

* * *

Молитва має два крила:
Одне — слова, друге — діла.

Інакше птаху не злетіть.
Здійснить політ допоможіть,

Піднявши вгору два крила, —
Слова молитви і діла!

* * *

— Я дякую, Христе.
— За що, дитя Моє?

— За матінку мою,
Яку я так люблю!

За таточка, мій дім,
Бо я щаслива в нім.

За віру — Неба дар,
і милості вівтар.

Я дякую, Христе,
Бо я — дитя Твоє!

Ірина Курченко

Цього літа наше суспільство вразила трагічна історія дівчинки Дар'ї Лук'яненко з Одеської обл. Вона йшла на танці й раптом зникла, її декілька днів шукали всі небайдужі, і вся країна, затамувавши подих, чекала доброї звістки. Але, на жаль, дитину знайшли мертвою. Злочинець, який убив дівчинку, виявився її односельцем, 22-річним юнаком.

Щоразу, коли читаю в новинах якусь кричущу історію про насилля, або зухвалу поведінку підлітків, чи жорстоке поводження з тваринами з боку дітей, моє серце завмирає. Мені стає дуже страшно, бо я теж мати. Я майже впевнена, що більшість батьків цих дітей не очікували, що їхня крихітка з найкращими оченятками, найгарнішими щічками, колись виросте й перетвориться на чудовисько. І тому я хвилююся, бо сьогодні поруч зі мною зростає маленький хлопчик, якого я люблю всією душею. Я багато роздумую над його вихованням, читаю відповідну літературу, бо я мрію, щоб він виріс і став Божою людиною зі щирим серцем і глибокими християнськими переконаннями.

Ми живемо в дивний час, на сьогодні знайти будь-яку інформацію немає ніякої проблеми. Достатньо мати смартфон, wi-fi та вміти користуватися пошуковою системою Google. Сьогодні легко можна знайти безліч вебінарів від психологів-блогерів, які дають поради з виховання дітей. Також безліч різних статей на тему виховання. Але чомусь вихованість не стала ознакою нашого часу. Чому? На це питання, мабуть, немає простої відповіді. Взагалі це хибна думка, що складні питання можна вирішити легко.

Я все більше й більше переконуюсь, що виховувати дітей ми починаємо запізно. Ми чекаємо якогось особливого моменту чи ситуації, щоб передати накопичений досвід і інформацію, а потім виявляємо, що вже пізно, момент упущено. Так коли ж треба починати?

Можливо, ви не погодитесь, але, на мою думку, виховання дитини, формування її світогляду починається ще задовго до її появи на світ. Воно починається з глибокої праці майбутніх батьків над своїм серцем і своїми цінностями. З пошуку глибоких і щирих стосунків із Богом, не про людське око, не раз на тиждень у храмі, а в поклонінні Йому всім своїм життям. Саме про це написано в Біблії, у Книзі Повторення Закону Господь Бог дає таке повеління:

ЖИТТЯ В СПАДОК

«***І люби Господа, Бога твого, усім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією силою своєю! І будуть ці слова, що Я сьогодні наказую, на серці твоїм. І пильно навчиш цього синів своїх, і будеш говорити про них, як сидітимеш удома, і як ходитимеш дорогою, і коли ти лежатимеш, і коли ти вставатимеш»*** (Повт. Зак. 6:6–8). Господь закликає нас починати виховання не з дитини, а зі свого серця. І це буде запорукою великого майбутнього й Божого благословення найціннішим спадком.

Приклад батьків завжди є для дитини найвпливовішим, він формує її ставлення до всього навколишнього. Якщо серце людини далеке від Бога, то найкраще, що вона зможе передати своїй дитині, — це релігію. Релігія, як обкладинка для книги, вона може бути яскравою, привабливою, або й ні, але ж сутність книги в її змісті. Саме життя моїх батьків найбільше вплинуло на мій світогляд і направило мої кроки в бік Христа. Саме їхнє жертовне життя навчило мене жити для інших. Наш будинок завжди був відкритий для людей, яким була потрібна допомога. Навіть у скрутні 1990-і, у роки відродження нашої незалежної України, коли цукор і хліб були за талонами, наш дім був прихистком для тих, хто був у ще гіршому становищі. Життя батьків підтверджувало їхні слова й віддзеркалювало переконання. І тому це вплинуло на життя всіх дітей.

Ми можемо виховати зовні порядну людину, про яку важко сказати щось погане, але що буде, якщо хтось розгорне цю обкладинку, що там всередині, які цінності й чесноти? Тож любов до Бога важко прищепити дитині, якщо дитина не побачить цієї щирої любові до Бога у своїх батьків. Блаженніший Любомир Гузар колись казав: «Батьки, через яких народжується нова людина або, точніше, через яких людина від Господа отримує дар життя, мають визначальний вплив на розвиток особистості, а властиво — на її подальше життя».

Якщо ви хочете передати вашій дитині віру, почніть із себе. Зрощуйте свою віру, своє пізнання Бога, а потім розділіть із дитиною все, що ви маєте в серці. Просто, без пафосу, як є, відкривайте своє серце перед Богом у присутності дитини. Зі самого малечку, коли мій синочок тільки почав їсти щось, крім материнського молока, ми складали з ним ручки й дякували Богові. А потім гортали сторінки Святого Письма й знайомились із тим, як Бог створив Усесвіт, а гріх зруйнував щасливе життя людини в раю. Сьогодні сину майже чотири, але він вже знає, що робити, коли стається щось тривожне, він одразу говорить: «Мамо, молись». І ми молимось, іноді просто посеред вулиці, або на гойдалці, за Україну і за поранених військових, за війну на Сході і за пташку, яка загубилась. Розказуємо Богові свої мрії про іграшки й подорожі. Просимо в Бога пробачення за непослух і сварки з дітками і розмірковуємо про те, як гріх псує наші серця й стосунки з навколишніми.

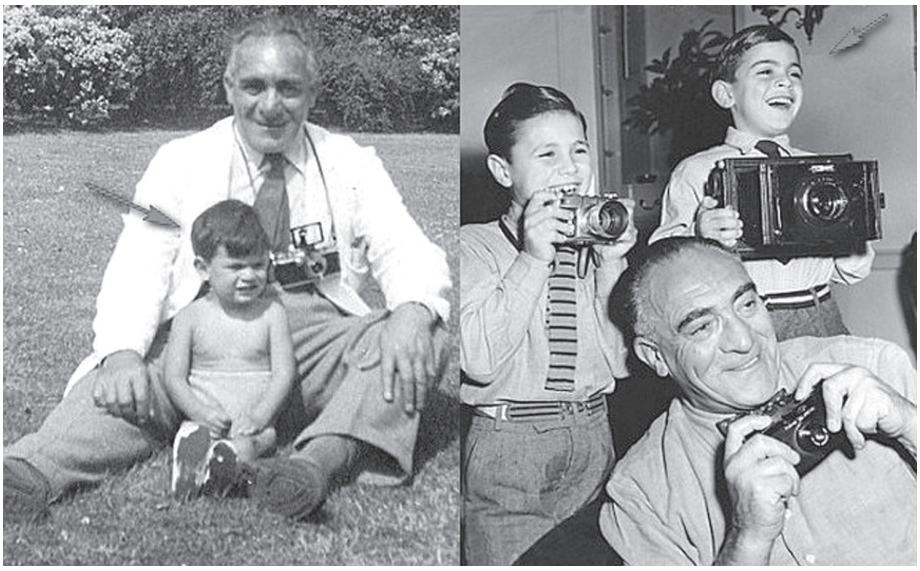
Я хочу, щоб Господь був для нас не просто в Біблії, або раз у тиждень в Церкві, а в кожній хвилині і в кожному кроці нашого життя, у нашому спілкуванні вдома, у стосунках із сусідами, у ставленні до тварин і речей.

Дорогі друзі, любіть щиро Бога і людей, і ваша дитина буде наслідувати вас. Навіть підсвідомо. Так, вона припускатиметься помилок, але ви для того й поруч, щоб підтримати й пояснити, направити її до Христа й допомогти вирівняти свій шлях. Простягнути руку не з повчанням, а з допомогою.

І моліться, щоб Господь зростив те хороше, що ви сієте кожного дня в серце дитини, у Божу славу й на користь суспільству.

Наталія Педченко

Актор, що хоче нести Слово людям, або Слідами Агати Крісті

Я надзвичайно полюбляю читати. У дитинстві перечитав, напевне, усі новинки, які друкувались у царині фантастики й пригод. Проте ніяк не міг подужати детективи. Мені бракувало терпіння чекати до кінця книги, захоплюватись хитросплетіннями різних сюжетних ліній, чи роздумувати на самоті, хто насправді є головним злочинцем за ідеєю автора.

Проте в телевізійному форматі наша родина полюбляє дивитись різноманітні детективні серіали, де кожна серія — це окрема історія, яку доволі легко зрозуміти. Особливо нам подобався серіал за мотивами творів Агати Крісті про Еркюля Пуаро, який тривалий час транслювали на телеекранах. Імпозантний, вихований і, головне, дуже розумний детектив, який завдяки спостережливості, розуму та інтуїції розбирався в найскладніших справах.

І яке ж було наше здивування, коли згодом ми дізналися, що англійський актор Девід Суше, який, у принципі, і зробив серіал надзвичайно популярним, — християнин, який сміливо проголошує свої погляди як на знімальному майданчику, так і поза його межами.

Девід Суше народився 2 травня 1946 року в Лондоні. Його мама, Джоан Патрісія, була актрисою, а батько, Джек Суше, — знаним на все місто гінекологом і дослідником. У родині, окрім Девіда, було ще двоє братів — Джон і Пітер (Девід був середущим).

Цікаво, що предки майбутнього актора були вихідцями з Російської імперії. За батьком — із Прибалтики, а за мамою — з Білорусі. Уже згодом, як емігранти, вони через Південну Африку потрапили в Британію й там укорінилися.

Не здивує нікого те, що батько хотів, щоби його сини продовжили сімейну справу й стали лікарями. Джон Суше все робив для цього — відіслав дітей навчатись у чудову школу, наймав репетиторів, пильнував і допомагав сам у їхньому навчанні. Проте в середущого Девіда ніяк не складалось із хімією та фізикою. Саме ці предмети він не здав на вступних іспитах і не вступив до медичного коледжу. Коли тато зрозумів реальність ситуації, він дав спокій Девіду й дозволив вступати, куди той захоче. (До речі, старший син — Джон теж не втримався в царині науки. Сьогодні він популярний ведучий теленовин. Лише Пітер виправдав усі старання батька й працює лікарем.)

Проте повернімося до Девіда. Попри те, що тато прищеплював любов до науки, вплив мами також проявлявся в житті майбутнього актора. Ще в п'ятирічному віці він дебютував у любительському театрі у виставі «Аліса у Задзеркаллі». А згодом, уже в 17 років, мама провела його за куліси Національного молодіжного театру, де й лишилось серце молодого Девіда. Його вибір у той момент став очевидним. Тож невдовзі він стає студентом Лондонської академії музики й драматичних мистецтв.

Після закінчення навчання 1971 року, молодий актор починає працювати в театрі Честері. Маючи невисокий зріст і гарну поставу, глибокий голос і вишукані манери, він починає грати позитивних героїв у різноманітних п'єсах. І отримує схвальні відгуки критиків і публіки. Як казав сам Девід, йому постійно пропонували грати 40–50-річних персонажів, хоча на той момент йому було лише 23 роки. Завдяки професійному підходу до вивчення ролей, бажанню передати цілісність образу, він умів надзвичайно яскраво й правдиво відобразити всі нюанси емоцій і переживань тих, кого грав на сцені.

За цей період у нього виробилась одна цікава звичка. Щоразу, як він довідувався про чергову роль, приготування до неї починалось із того, що Девід сідав, брав аркуш паперу, розділяв його на дві частини й починав писати з одного боку — спільне з героєм, а з другого — відмінності. Саме таке ретельне пропрацювання персонажа завжди приносило свої плоди.

Окрім того, він міг поїхати в ту місцину, звідки був герой (якщо це був англійський персонаж), щоби пройнятись атмосферою, яка впливала на людину. А щоби увійти в роль Еркюля Пуаро — видатного бельгійського детектива, Девід поїхав у Брюссель і, живучи там певний період, вивчав бельгійську культуру. А ще — почав займатись із репетитором, щоби… «зламати» свій британський акцент і додати в нього бельгійських ноток, словосполучень і вимови. Для ролі Сальєрі в мюзиклі «Амадеус» Суше відправився в маленьке італійське містечко Леньяго, звідки походив майбутній композитор. А потім на перекладних приїхав у Відень, таким чином повторивши шлях людини, яку йому потрібно було зіграти на сцені. І все це лише для того, щоби його Сальєрі не був несправжнім заздрісником-злочинцем, а живою людиною, яка страждала. Такий підхід призвів до того, що його Сальєрі

був номінований на премію Лоуренса Олів'є[1], а сам актор за заслуги в царині драматичних мистецтв отримав звання Офіцера і Командора Ордена Британської імперії.

Такий підхід до творчості дивував колег по сцені й вони частенько навіть підсміювалися над педантичністю Девіда. Проте не могли заперечити того, що його герої виходять напрочуд «живими». Це ж помітили й кінорежисери, які почали пропонувати йому ролі. Так, 1980 року Девід Суше дебютував як кіноактор у стрічці «Історія двох міст». Відтоді він постійно знімався в кінокартинах. Світове ж визнання йому принесла участь у серіалі «Пуаро Агати Крісті».

Одного разу до столу, за яким обідав актор, підійшов продюсер майбутнього серіалу й безапеляційно заявив, що хоче, щоби роль детектива зіграв саме

Суше. Актор, що грав шекспірівські ролі на найвідоміших сценах Британії, ледь не образився — грати підстаркуватого детектива в якомусь довготривалому проєкті? Проте, прочитавши сценарій, зачарувався персонажем і вирішив докласти всіх зусиль, щоби показати Пуаро саме таким, яким його бачила Агата Крісті.

Як зазначає сам Суше щодо популярності Пуаро в його виконанні: «*Видно в тому списку, який я складав, готуючись до ролі, і в нього, і в мене виявилось занадто багато спільних рис… Наприклад, у нас однаковий зріст, постава і навіть колір очей. До того ж, я теж розумний, правда, не такий, як він. А ще — ми жахливі педанти…*»

За роль Пуаро Девіда Суше 5 разів номінували на премію BAFT[2], проте він її не отримав. 2013 року було ухвалено рішення про завершення серіалу. Суше достатньо легко переніс «смерть» Пуаро, розуміючи, що рано чи пізно, а час його героя мав закінчитись.

Можна багато говорити про величезний театральний доробок Девіда Суше, його чудові ролі. Але хочеться закцентувати увагу на іншому. 24 квітня 2014 року у світ вийшла аудіоБіблія, яку начитав актор Девід Суше. 78-годинний запис став першою повною аудіоверсією Біблії, яку записав один британський актор. 200 годин у студії, 27 років життя, витраченого для цього, — ось ціна такого проєкту. Що спонукало успішного актора взятись за такий грандіозний проєкт?

Вихований в атеїстичній сім'ї, Суше прийшов до віри в 40-річному віці в англіканській церкві. Як наголошує сам Суше: «*Що ж, я християнин за вірою, і хочу думати, що за мною наглядають у моєму житті. Я вірю в основи християнства… і насправді варто обмежувати себе заради вищого блага. Я вважаю, що прийняти й жити «сьогодні» — цієї важливої речі кожен із нас має навчитись: жити сьогоденням і не мати це сьогодення затьмареним страхом майбутнього чи болем минулого*».

Ставши християнином, актор швидко усвідомив, що як артист він має особливий дар, щоби ділитися своєю вірою. «*Я подумав: «Одна з тих речей, які я можу зробити, чи думаю, що можу зробити, — це прочитати Біблію», і ще багато років я мав бажання віддати свій голос Біблії, і не лише її окремим частинам, в усьому Писанню*».

На думку актора, те, що люди не просто можуть читати Слово, а й прослуховувати його, є важливим елементом для збудування віруючої людини. Як волонтер Девід Суше брав участь у кампанії «Фарби Різдва», яку проводить Християнська місія для сліпих. Ця кампанія спрямована на пошук коштів для проведення хірургічних операцій із видалення катаракти в дітей із бідних родин у країнах третього світу. «*Важко уявити Різдво без різноманітних яскравих кольорів, особливо для дитини,* — каже Суше. — *Я пишаюсь тим, що підтримую Християнську місію для сліпих, яка допомагає дітям із найбідніших країн бачити й насолоджуватись фарбами цього чудового свята. Жодна дитина не має осліпнути лише тому, що вона народилась у бідній родині*».

Саме тому 67-літній актор, утілюючи свою найбільшу мрію записати аудіоБіблію, повністю пожертвував увесь свій гонорар на благодійність. «*Біблія — це ж ціла бібліотека, в якій можна знайти і вірші, і оповіді, і пісні, і драматичні історії, і пророцтва. Повна різноманітність літературних жанрів… Мені особисто здається і я сподіваюсь, що кожен, хто забажає, зможе прочитати Біблію, одночасно слухаючи її. І, слухаючи її, він буде спонуканий знову повернутися до тексту Писання*».

На сьогодні, попри свій похилий вік і значні досягнення, актор Девід Суше не спочиває на лаврах і далі планує зніматися. А ще — і надалі активно займатися благодійністю, через яку може проголошувати свої християнські переконання.

Бог каже, що ми маємо утверджувати Його цінності й волю на тому місці, де Він нас поставив. Саме про це молився Ісус Христос під час останньої молитви: «Не благаю, щоб Ти їх зо світу забрав, але щоб зберіг їх від злого». Бог бажає, щоб вістка про Нього була проголошена Його послідовниками. А от як це робити — це питання до тих, хто сповідує віру в Бога. Кожен із нас має обрати свій шлях донесення Слова Божого до навколишніх. Це наш вибір і наше покликання.

І воно не залежить від віку, соціального статусу чи професії. Воно залежить від стану серця. Адже чим наповнене серце, про те говоритимуть уста, те робитимуть руки, водитимуть ноги… Весь стиль життя буде свідчити про це. І знаєте що? Що раніше людина усвідомить цю істину, то повніше втілить своє призначення й матиме наповнене сенсом життя.

***Олег Блощук**, магістр теології, викладач народних звичаїв, свят та обрядів, пастор євангельської християнської церкви «Скеля» м. Рівного*

[1] *Премія Лоуренса Олів'є — найпрестижніша британська нагорода, якою театральне співтовариство Лондона відзначає професійні досягнення в сфері театру.*

[2] *BAFTA — нагорода, яку Британська академія кінематографії та телевізійного мистецтва вручає за значні досягнення в цих сферах. Номінантів нагороджують золотою маскою.*

Молитовний сніданок учених і музика

28 липня 2019 року в Національній академії педагогічних наук України відбувся молитовний сніданок учених. Особливим гостем цього дійства став Стів Бенхам, доктор музичних мистецтв зі США.

У дружньому колі зібрались науковці, ректори та проректори вишів для спільного читання Біблії, молитви й обговорення актуальних питань сьогодення.

Захід ініціювала Асоціація вчених-християн України, яка об'єднує науковців різних галузей, зокрема й мистецтвознавців. Наразі актуальним у суспільстві є питання мистецької освіти, тому й говорили про вплив музики на формування особистості молодого покоління, розвиток культури й духовності народу.

Стів Бенхам — професор кафедри музичної освіти в Університеті Дюкейн, директор організації «Музика у світовій культурі», розповів про нові наукові дослідження стосовно впливу музики на розвиток та здоров'я дитини.

Науковці радять, особливо в перші п'ять років життя, давати дітям слухати багато музики різних стилів, різних тональностей: мінорну та мажорну. Це сприяє розвитку відчуття ритму в дитини, що, своєю чергою, впливає на роботу серця, створюючи менший кров'яний тиск, зменшує відчуття смутку та депресії.

Під час занять музикою чудово поєднуються інтелектуальний і фізичний розвиток. При постійних заняттях у корі головного мозку формується особливий зв'язок між нейронами, спричиняючи утворення ендорфіну (дофаміну) — гормону задоволення, щастя.

Стів Бенхам також узяв участь у відкритій дискусії учасників молитовного сніданку, висловивши свої думки стосовно таких питань:

— Що ефективніше: впроваджувати професійні уроки музики та співу в загальноосвітніх школах, чи зберігати окремі професійні музичні школи для обдарованих дітей?

— У США намагаємось впровадити поглиблені уроки музики та вивчення інструментів у звичайних школах. Один із сенаторів узяв на себе відповідальність впровадження класу співу в кожній школі, надаючи перевагу народному стилю, що позитивно вплинуло на загальну успішність учнів.

Однак не всі діти прагнуть стати професійними музикантами, тому для отримання музичного сертифіката необхідно вчитися в окремих музичних студіях із вивченням сольфеджіо та специфіки музичного інструменту.

В Америці 97% загальноосвітніх шкіл мають можливість додатково вчити дітей гри на музичних інструментах — струнних та духових — у ході навчального процесу. Спів та слухання музики формує невидимий зв'язок між інтелектом особистості та творчістю, що надихає пізнавати, розвиватися, творити, жити.

— Яка роль ментальності й особливостей культури народу під час вивчення музики?

— Надзвичайно важливим є врахування культурних особливостей та специфіки народності під час вивчення музики. Щоб зрозуміти класичну музику Баха, необхідно хоч трішки вникнути в історичні та культурні обставини, за яких жив та творив композитор.

Американські волонтери, приїжджаючи в Україну 20 років тому, були здивовані, що українці переважно не готові до плескання в долоні під час церковних богослужінь, оскільки вважають, що перед Богом необхідно схилитися на коліна. Тоді як у США це нормально, а в Африці в церкві всі підтанцьовують, а якщо хтось — ні, то це ознака публічного покаяння за гріх перед громадою. Хто має рацію?

Правила не прописані в Біблії, церковне поклоніння об'єднує Ісус, Біблія та молитва. Культурний важіль не впливає на щирість почуттів. Потрібно вивчати історію та ментальність народу, щоб зрозуміти його душу.

— Заснування вищих навчальних закладів у США, як і в Україні, має християнське коріння. Чи багато християн нині працюють в університетах? Чи дозволяють адміністрації відкрито говорити про віру в Бога? Чи об'єднуються вчені-християни в межах університетів та країни?

— Джон Гарвард, засновник Гарвардського університету, тривалий час лобіював у вищому навчальному закладі християнські духовні та моральні цінності. Студенти практикували молитви, читання Біблії та співи псалмів, що формувало загальний рівень духовності та соціальної відповідальності щодо навколишніх, держави, бізнесу, мистецтва.

Відмова від подібних духовних практик і проголошення терпимості до безбожних принципів призвели до занепаду правди та формування розмитих ідеалів, гріховності й розпусти серед студентства, викривлення істини. Проте не зважаючи на гріховні тенденції сьогодення, учені-християни в США акумулюють зусилля задля впровадження у вихованні молодого покоління духовно-моральних цінностей, використовуючи різні методи, зокрема, музику й співи.

Ми як учені збираємося щотижня разом в університетах, читаємо Біблію та молимося один за одного та за наш університет. Це надихає та дає наснаги творити нові добрі справи.

Християни можуть використовувати університетську аудиторію для своїх біблійних дискусій, атеїсти теж мають такі права. У нас є свобода думки вченого, свобода наукових пошуків.

Матеріал підготували
Ольга Романенко,
Роза Лепка

Потрібність у житті людини

З кожним роком у суспільстві проблема самотності та відчуженості людини стає більш видимою й виразною. Кількість осіб, які відчувають це на собі, щоразу збільшується. Суспільство перебуває в постійній трансформації, і багато людей не можуть вчасно адаптуватися до швидких змін. Результатом є виникнення чималого переліку наслідків, які негативно впливають на особу. Це, зокрема, стреси, депресії, втрата здоров'я тощо. Посеред широкої гами негативних проявів багато людей переживають відчуття непотрібності. Натомість особа, яка знає, що є потрібною в сім'ї й родині, у навчальному закладі чи на роботі, у колективі друзів чи в суспільстві, відчуває в собі сили й наснагу жити й творити.

Варто зазначити, що поняття «непотрібність» і «самотність» не є тотожними. М. Мід пов'язує самотність із «відсутністю друзів, перебуванням на самоті далеко від близьких, коли не чекаєш підтримки від рідних», із «ностальгією або нудьгою за домівкою» [3, с. 98]. Дослідник із США Р. Вейс вважає, що самотність — це «епізодично загострене відчуття хвилювання й напруги, пов'язане з прагненням мати дружні стосунки» [3, с. 123]. Д. Ф. Фішер у статті «Самотність» (2003) визначає останню як «деструктивну форму самосприйняття» [4, с. 498]. Українські вчені Ю. Швалб і О. Дончева розуміють самотність як «відсутність духовного єднання» [1, с. 17–19]. У збірці «Всесвітня енциклопедія: Філософія» (2001) самотність визначається як «стан і відчуття людини, що перебуває в умовах реальної чи уявної комунікативної деривації (ізоляції від інших людей), розриву соціальних зв'язків, відсутності значущого для неї спілкування та ін.» [2, с. 729].

Дослідивши ранні форми об'єктивної ізоляції індивідів, Ю. Швалб і О. Дончева виокремили три форми самотності [1]:

1) обряди, ритуали, випробування, виховання самотністю;
2) покарання самотністю;
3) добровільне усамітнення.

Таким чином, чимало самотніх людей можуть бути дуже потрібні багатьом, як і багато потрібних людей можуть почуватися дуже самотніми.

Чому дорослий, здоровий, забезпечений син відвозить свого батька в притулок для людей похилого віку? «Почекай, я тебе заберу, коли ми закінчимо вдома ремонт». Він і не думає його забирати, тато йому більше не потрібний. А наступних три роки батько стоїть у вікні і, не дочекавшись сина, помирає.

Чому жінка, яка має свою сім'ю, дітей, роботу, впродовж багатьох років щодня опікується своєю мамою, яка прикута до ліжка хворобою, і говорить, що їй дуже потрібно відчувати пульс у руці своєї мами?

Чому 18-річний юнак закінчує життя самогубством, стрибнувши з вікна дев'ятого поверху?

Чому хтось не потрібний навіть своїм дітям, чому мама така дорога й потрібна своїй доньці, чому хтось самому собі не потрібний? Чи має людина потребу бути комусь потрібною? Як формується потрібність, які її форми й прояви? Ці запитання не можуть залишати байдужим, вони хвилюють кожного!

Очевидно, що нікому не потрібна людина не може бути щасливою в житті. Тоді, ідучи від протилежного, можна стверджувати, що щастя людини в потрібності. Потрібність — це щастя, радість, задоволення і один із сенсів життя.

Потрібність працює на віддачу, вона творить єдність, вона як ковток повітря. Потрібність стимулює, змінює людські долі, рятує від фатальних наслідків і непоправних дій і вчинків. Сенс потрібності в жодному разі не у використанні людини іншими, а в умінні бути корисним. Це означає послужити словом, порадою, працею, фахом. Це мистецтво, задля якого хочеться жити. Це одне з визначальних покликань людини.

Потрібність формується в конкретних обставинах та відповідних інституціях, найважливішою з яких є сім'я. Державний устрій країни також має дуже важливий вплив на формування потрібності. Важливим є і середовище, у якому виростає людина.

Для кожної людини її потрібність починає формуватися ще до зачаття й залежить від відповідальності та зрілості батьків, які зачинають дитину. Тому важливим є розуміння, що саме момент зачаття є народженням нового життя. Жахливо чути про «небажану вагітність». Якщо у свідомості батьків зачата ними дитина вважається небажаною, то батьківська небажаність матиме величезний вплив на життя цієї людини. Найперше, від самого початку вона була непотрібною. Вона це відчуває, хоча часто не знає, звідки походить це відчуття. Це відчуття має здатність супроводжувати людину все життя й виражається в найрізноманітніший спосіб. Зокрема, через комплекс меншовартості, замкнутість, агресивність, незбагненне відчуття самотності й непотрібності.

Існує чимало фактів і факторів, які сприяють формуванню непотрібності. Більшість із них закладена в неповній або в проблемній сім'ї, яка має негативний вплив на виховання й формування дитини, наприклад, через алкоголізм, насильство, розпусту тощо.

На противагу цим негативним явищам є повноцінна й щаслива сім'я. Подружжя — це союз між чоловіком і жінкою, який заснований на любові й просякнутий цією любов'ю. А це означає, що обоє із подружжя живуть своє життя задля добра одне одного, підтверджуючи це щоденно своїми вчинками, словами, діями й ставленням. У такій атмосфері любові народжуються й ростуть діти. Виховання й формування життєвих цінностей у благополучних сім'ях часто кардинально відрізняється від неблагополучних сімей. Ця різниця відчутна вже в щоденній сімейній атмосфері. Діти мають можливість щодня бачити позитивний приклад своїх батьків у ставленні до життя та інших людей. Наприклад, потреба й бажання опікуватися своєю хворою мамою, безперечно, походить від виховання з дитинства. Це виховання формується величезною кількістю прикладів і підказок у сім'ї. Зокрема, в нашому прикладі, наведеному вище, у дитячі роки дівчинка час від часу приводила додому пса або кота. Мама не виганяла, а говорила: «Що ж, дитино, це живе створіння, нехай живе в нас. Але якщо ти привела, то мусиш годувати й доглядати». І дитина щодня прокидалася на 20 хвилин швидше й годувала домашнього улюбленця. «Ти зобов'язана, дитино, бо в іншому разі ти не навчишся бути відповідальною. Не будеш говорити правду, то станеш брехуном, не будеш виконувати поточні завдання — станеш лінивцем, ти зобов'язана подбати про своє здоров'я, бо інакше — втратиш його». Ці приклади життєвої мудрості батьків щодо своїх дітей не залишаються безрезультатними. Потрібно виховувати, навантажуючи так, щоб це було під силу дитині. Так формується відповідальність. Коли дитина змалку знає, що має зробити, то це обов'язково виявиться в дорослому житті. Чесноти, виплекані батьками з дитинства, а це чесність, відповідальність, співчуття, любов тощо, матимуть позитивний вплив і на неї, і на навколишніх. Правдива любов між чоловіком і дружиною забезпечує дітям найсприятливіші умови для розвитку, навчання й пізнання світу. А надмірна опіка розвиває розбещеність. Наприклад, злочинцями стають від непотрібності або від надмірної опіки. Дітям потрібна лише наша допомога, навіть не опіка, тому що опікуються хворими. Ми є вихователями, навіть не вчителями. Бо людина віруюча має одного вчителя — Бога.

Коли ми можемо бути потрібні? З одного боку, логічним є твердження, що ми потрібні тоді, коли є здоровими. Бо коли людина хвора, то не може в повноті віддавати так, як коли здорова. У хворобі людина є в потребі. А з іншого боку, бути потрібним — це, можливо, більше, ніж бути здоровим. Наприклад, мама 15 років опікується своєю хворою дитиною з діагнозом гідроцефалія, і вона настільки їй потрібна, що мама не уявляє свого життя без хворого сина. Або скільки існує життєвих прикладів опіки всією родиною над роками прикутим до ліжка главою сім'ї? Це вияв нескінченної вдячності за все, що було зроблено ним упродовж життя, коли він був здоровим. Така людина все життя прагнула зробити максимально, щоб бути потрібною для сім'ї, родини, спільноти, Батьківщини. Безумовно, така людина потрібна, і вона, знаючи про свою потрібність, розуміє, на чому вона сформована.

Людина потрібна тоді, коли має любов, а любов — це завжди тепло. Якщо маєш любов, то можеш зігріти інших. Справжня любов віддана, жертовна, безумовна. Коли дружина тобі каже: «Ти мені потрібний завжди, у всьому, скрізь», — то ти знаєш, що тебе люблять і ти потрібний.

Людина також потрібна тоді, коли вона мудра. Мудрістю можна поділитися через пораду й досвід.

Але найважливіше в тому, щоб ми були потрібні Богові. У цьому житті Він дає людині сповна, та навзаєм хоче мати помічників. Це не філософія думки, а філософія життя. Він хоче, щоб ми набували мудрості в покаянні й любові, як до Тата, який сотворив все для нас. Він хоче, щоб Йому віддавали, бо це краще для людини. Це людині повертається з надлишком. Від ближнього ми отримуємо задоволення, а від Бога ми отримуємо благодать. Помагати Богові може кожна людина окремо і всі разом, кожен на своєму місці, де б не був. Постійно проголошувати про Нього.

Потрібність є індивідуальною і суспільною. Суспільна потрібність у жодному разі не применшує значення окремо взятої особистості, а навпаки виділяє її. Адже кожен має свої таланти, якими може ділитися з іншими для творення суспільного блага.

Потрібність може бути усвідомлена й неусвідомлена. Людина може бути комусь потрібна, але вона може про це не знати. Наприклад, чимало людей прагне поспілкуватися з якоюсь визначною особистістю. Одним із джерел неусвідомленої потрібності може бути збіг ідеалів, образів тощо.

Потрібність визначає потенціал для реалізації людини в якихось взаєминах, незалежно від успішності цих стосунків, чи то між людьми, чи то з Богом, чи з якимись структурами. Якщо в нас є певний досвід і знання, то ми можемо служити на вищому рівні та навчати інших. Активна життєва позиція цьому сприяє. Тому недобре й недоцільно замикатися в собі й на собі, оскільки потрібнішою від такої замкнутості людина нікому не стане.

Потрібність може відчуватися й поширюватися на декількох рівнях, зокрема на емоційному (наприклад, під час людського спілкування), духовному (розвиток за посередництвом інших людей або потрібність у вірі), на фізичному (дитина потребує мами й тата) тощо.

Потрібності допомагає віра. Віруюча людина свідома, що без внутрішньої основи, яку формує Бог, і без Бога самого вона неодмінно загубиться в цьому світі. Навколо численні приклади діяльності партій, коаліцій, клубів за інтересами тощо, у яких немає постійності й стабільності. Часто такі організації взагалі перестають існувати,

і тоді, коли людина в таких структурах задіяна й раптом стає непотрібною, то знову починаються пошуки потрібності. З Богом усе інакше. Коли Він є в центрі життя людини, її сім'ї, спільноти, яку формують подібні сім'ї, і в ідеалі — у центрі суспільства, тоді людині зрозуміла мета життя й потрібність.

У житті потрібність та непотрібність людини дуже часто переплітаються. Людина може бути потрібною як фахівець, але в тій великій потрібності одночасно може бути глибоко нещасною, тому що часто вона не потрібна як особа чи особистість. Повія може бути потрібна багатьом, натомість як людина чи як мама не потрібна нікому. Убивця потрібний замовнику, а суспільству він не потрібний. Одинока бабуся може бути нікому не потрібною, але комусь потрібне її майно.

Ще один бік потрібності: можна бути суспільно потрібними, але зовсім не потрібними індивідуально, у своїй сім'ї. Наприклад, науковий працівник, який потрібний студентам і науковій спільноті, їде у відрядження на декілька днів. Мати оголошує цю новину дітям. Реакція дітей, хлопців 12-ти, 13-ти і 15-ти років, — неймовірна радість: нарешті тата декілька днів не буде вдома.

Особа може стати непотрібною, коли не прогинається й не хоче прислуговувати певним працівникам структури. Непотрібність людини спричиняє великі зловживання нею з боку людей, у яких відсутні моральні цінності. Тому виникають такі ганебні явища, як, наприклад, торгівля людьми.

Найгірше — це коли людина сама собі не потрібна. Практично, це кінцева точка процесу її падіння. Тому окрім факторів виховання й оточення, в якому зростає й формується дитина, важливо усвідомити деякі факти, які впливають на непотрібність людини в зрілому віці. Ці фактори зумовлені неправильними переконаннями і поглядами на життя. Ось деякі з них.

Егоцентризм, який виражається в постійному прагненні людини до власного задоволення. Коли не досягається бажане, людина входить у конфлікт з оточенням, найчастіше з близькими людьми. Це, безперечно, призводить до відчуженості.

Наступна причина міститься в словах. Слово — це найпотужніша зброя на землі. Через слово починаються війни, словом можна довести людину до самогубства й тим самим словом людину можна піднести до такого ступеня гідності, що вона буде здатна на великі й шляхетні вчинки. Слова будують, руйнують або вбивають, вони істотно впливають на потрібність. Критика, приниження, осуд, неправда тощо несуть величезну загрозу стосункам між людьми. І часто, не будучи до кінця свідомою, наскільки це серйозно, людина розповсюджує чутки про інших. Часто такі розмови перетворюються на брехню й обмову. Так народжуються плітки, що є чутками про когось або про що-небудь, які базуються на неточній або наперед помилковій інформації. Сучасна Україна, на жаль, живе в епоху публічних і не публічних обмов. Люди постійно чують висловлювання (правдиві чи не правдиві), які принижують одних людей в очах інших. Безумовно, це призводить до відчуженості й непотрібності багатьох. І в цих обставинах у суспільстві шириться переконання, що якщо одні поводилися б краще, то іншим жилося б краще. Причому вже важко розрізнити, хто одні, а хто — інші. Відбувається маніпуляція, від якої всі програють. Плітки чи обмови приносять шкоду всім учасникам цього дійства: тому, хто говорить, тим, хто слухає, і тому, про кого йдеться. А вихід простий — необхідно припинити самому так поводитися, припинити брати участь у таких розмовах і в міру можливості не давати іншим їх починати. Це особистий вибір людини. Життя людини, яка справляється з цим завданням, дуже позитивно змінюється, і це дуже впливає на її подальшу потрібність.

Наступна причина непотрібності полягає в кар'єризмі. Робота, кар'єра може руйнувати стосунки з людьми за умови неправильних бачень і поглядів. Успіх, розголос і слава — це мета багатьох людей. І на шляху досягнення цих цілей людина часто втрачає дуже багато моральних якостей. Наслідки передбачувані — втрата поваги, довіри та великого переліку інших чеснот, яких людина потребує.

Говорячи про кар'єру, доцільно і логічно сказати декілька слів про гроші. Враховуючи те, що ми живемо в матеріальному світі, гроші є частиною буття. Оскільки наші роздуми про потрібність невід'ємно пов'язані з внутрішнім світом і якостями людини, то зараз, роздумуючи про гроші, людей умовно можна розділити на чотири типи:

1 — це люди бідні зовні і бідні зсередини;
2 — це люди багаті зовні і злиденні духовно;
3 — це люди бідні зовні, але багаті духовно;
4 — це люди багаті зовні і багаті зсередини.

Ми розуміємо, що потрібними і, головне, щасливими від своєї потрібності можуть бути люди третього і четвертого типів. Тому відразу повинні прийняти правду про те, що значущість людини не визначається якістю і кількістю належного їй майна. Визначальним є ставлення до коштів. Якщо гроші — це мета, то це велика проблема. Така людина не буде мати миру ні у своєму житті, ні у своїх стосунках з іншими людьми. Якщо гроші — це засіб для досягнення правильних цілей і людина вміє правильно ними розпоряджатися, тоді вона буде потрібною і щасливою.

Таким чином, потрібність є потребою людини, яка приносить їй велике задоволення, впевненість і щастя загалом. Але цей очікуваний для кожного результат досягається за умови існування відповідної системи цінностей і пріоритетів. Очевидно, можна наводити чималий ієрархічний перелік людських цінностей, але для початку і продовження дискусії на цю тему висловлю своє переконання щодо перших п'яти.

1. Бог.
2. Сім'я.
3. Вияв турботи й любові до навколишніх.
4. Здоров'я.
5. Праця.

Навіть не фаховість і багатство є потрібністю, бо часто це використовують інші. Це не значить, що цим ресурсом не потрібно користуватися, але ми говоримо про іншу потрібність, яка є в радість тоді, коли маєш любов, мудрість і здоров'я. Тоді ти можеш повноцінно послужити людям. Потрібність визначає щастя людини.

Ми потрібні Богові як діти, державі — як патріоти, ближнім — як брати, рідним — як опора й підтримка. Але спершу нам потрібний Господь із Його батьківською любов'ю і як управитель усього.

Адріан Буковинський,
голова оргкомітету
Всеукраїнського Форуму сім'ї

Література

1. Психологическая энциклопедия / [под ред. Р. Корсини, А. Ауэрбаха]. СПб.: Питер, 2002. 1096 с.
2. Всемирная энциклопедия: Философия / [главн. научн. ред. и сост. А.А. Грицанов]. М.: АСТ; Мн.: Харвест, Современный литератор, 2001. 1312 с.
3. Лабиринты одиночества / [сост., общ. ред. и предисл. Н.Е. Покровского]. М.: Прогресс, 1989. 624 с.
4. Мовчан М.М. Самотність як феномен буття особистості / М.М. Мовчан. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2009. 265 с.

Викладання предметів духовно-морального спрямування в закладах освіти Київської області

11 жовтня 2019 року за участі представників Міністерства освіти і науки України, керівників апарату та структурних підрозділів Київської облдержадміністрації, представників різних християнських конфесій та за підтримки громадських і благодійних організацій України відбулося засідання круглого столу з питань викладання предметів духовно-морального спрямування в закладах освіти Київської області. Захід проходив на базі ТОВ НВК «Софія», і практично всі його учасники ділилися яскравими позитивними враженнями від знайомства з цим навчальним закладом. НВК «Софія» — це особливий освітній простір, де діти, крім знань основ наук, отримують ціннісні орієнтири, засновані на християнських принципах.

На зустрічі було представлено досвід викладання курсів духовно-морального спрямування у різних освітніх закладах Київської області. Прозвучав заклик здійснювати християнське виховання не лише в навчальних аудиторіях, а й за межами школи — у діяльності клубів, недільних шкіл, в організації таборів, проведенні зльотів.

Автори програм «Основи сім'ї», «Школа подружнього життя», «Суперкнига» розповіли про реалізацію цих проєктів і мотивували педагогічних працівників до викладання відповідних курсів.

Приємною звісткою для всіх учасників круглого столу стало повідомлення про підписання розпорядження щодо утворення при обласній державній адміністрації Київської обласної Ради Церков та релігійних організацій, а також про можливість забезпечення усіх шкільних бібліотек області комплектами посібників із викладання предметів духовно-морального спрямування.

Викладання предметів духовно-морального спрямування — це служіння Богові і людям. Ця справа обов'язково матиме продовження, бо за нею стоїть Бог!

Духовно-моральне виховання дошкільників на Хмельниччині

25 вересня 2019 року у Шепетівському ДНЗ № 6 «Білочка» було проведено майстер-клас вихователя-методиста цього закладу Г. Ц. Кротович із теми «Духовно-моральне виховання дітей в закладах дошкільної освіти» для вихователів-методистів дошкільних закладів освіти міста.

На захід була запрошена В. Є. Сучок, завідувачка КДНЗ № 4 «Казка» м. Южне Одеської області, співавтор програми «Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку на християнських цінностях», яка презентувала свій багаторічний досвід роботи.

Вихователь-методист Г. Ц. Кротович ознайомила учасників майстер-класу з нормативно-правовою базою щодо духовно-морального виховання дітей дошкільного віку, поділилась досвідом роботи ДНЗ в цій сфері, практично провела з педагогами інтерактивні вправи: мозковий штурм «Добери риму», метод «Мікрофон», гра «Клубочок вдячності», гра «Наслідки».

Також було проведено заняття гурткової роботи «Чудовий задум Творця» з дітьми середньої групи № 2 (вихователька О. В. Краєвська).

Практичний психолог закладу О. А. Равкіс націлила увагу присутніх на ролі дорослого у формуванні ціннісних орієнтацій дитини.

Методист з дошкільного виховання Н. О. Скрипка привітала присутніх і побажала успіху у важливій справі духовно-морального виховання дітей.

Характер як основа

Моя робота з освітянами в Україні розпочалася в жовтні 2018 року, коли я вперше приїхала в Київ. Я знала, де розташована Україна, чула про те, що колись вона була частиною Радянського Союзу, але в цілому ця країна лишалась поза моєю увагою, доки Бог не виділив її для мене.

ВБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія» — неприбуткова організація, яка дарує тисячі Біблій та багато християнської літератури людям в Україні. Важливим напрямком діяльності фонду є робота з освітянами й навчання того, як працювати з дітьми й підлітками, виховувати й формувати ціннісно-орієнтовані якості характеру. Я відчула, що саме в цій роботі можу найкраще прославити Бога. Після кількох місяців роздумів і молитов про це, ми зібрали команду професорів з університетів Америки, розробили навчальну програму й у жовтні 2018 року презентували цей тренінг першій групі освітян у Києві. Основною темою було виховання сильної особистості з характером, у якому превалює турботливість, відповідальність, любов, мужність, наполегливість тощо. Наша команда розробила інтерактивний тренінг, щоб через групову роботу, рефлексивні методики, ігри навчити тих методів і засобів навчання, які зроблять опанування цих знань легкими й водночас ґрунтовними.

З першого моменту зустрічі я відчула, що освітяни Америки й України «однієї крові». Де б ми не жили, ми дуже схожі. Ми всі прагнемо знань, ми всі хочемо ставати ще кращими, ми хочемо дати нашим учням якнайбільше. За три дні тренінгу ми стали однією родиною. Ми відчули настільки сильний зв'язок, що пообіцяли зустрітися навесні для продовження навчання. У березні ми повернулись. Ми обнімались. Ми сміялись. Ми говорили. І ми продовжили навчатися разом.

Під час другої поїздки в Україну було проведено триденний тренінг для освітян Одеси за тією ж програмою. Ми закохалися в цю групу через їхнє бажання вчитись, захоплення своєю професією, виховання характеру молодого покоління. Тепер ми вже працювали з двома групами за програмою «Характер як основа».

Тренінги «Характер як основа» мають три рівні. Перший, триденний семінар, навчає того, що таке спільнота в класі й наскільки важливою є безпека, комфорт, довіра та здорове оточення в класі. Без цієї основи важко навчати дітей виявляти себе з найкращого боку, тому ми говоримо про менеджмент в класі, шляхи забезпечення необхідної для продуктивного навчання робочої атмосфери.

Другий семінар триває два дні, і на ньому ми детально розглядаємо техніки, методики, засоби формування й впливу на характер дитини, тобто вчимо, як «навчити» якостям характеру. Схема уроку складається з п'яти базових компонентів: 1) дослідження та розгляд конкретної якості характеру; 2) читання вголос; 3) інтерактивне подання нового матеріалу; 4) визначення якості характеру 5) оцінювання. Останній, третій одноденний тренінг присвячено одній із найактуальніших для освітян тем (тему обирають учасники другого семінару згідно зі своїми потребами) і обміну досвідом.

Отож у жовтні 2019 року ми з командою втретє побували в Україні й спочатку зустрілися з групою в Одесі, яка проходила другий тренінг. Дуже приємно, що кожного разу ми все більше дізнаємось про особливості роботи в українській школі та систему освіти загалом, тому постійно працюємо над удосконаленням нашої програми. Потому в Києві ми зустрілися з новою групою освітян. Коли зустрічаєш нових людей, завжди є певне хвилювання, однак уже через дві години ми спілкувались з учасниками так, ніби знали одне одного багато років. Дуже цікаво спостерігати, як різні погляди поєднуються, дискусія пожвавлюється, тренінгова сесія стає інтерактивною.

Ця частина тренінгу була присвячена учнівській спільноті, атмосфері в класі, довірі й повазі. Наприкінці третього дня занять ми точно побудували таку спільноту учнів у нашій групі. Нам було комфортно разом. Ми більше дізнались одне про одного й готові продовжувати будувати ці чудові стосунки з нашими колегами. Вони вийшли з тренінгу з готовими інструментами та вже втілюють у роботі багато з того, що ми робили разом. Я знаю, що багато хто з учасників уже проводить подібні тренінги для своїх колег, а в кількох школах цього навчають увесь педагогічний колектив.

Дуже давно я зрозуміла, що міняти щось важко. Особливо важко вчителям. Вони не хочуть змінюватися. Їх це лякає, бо зміни можуть принести щось невідоме. Не все змінюється за одну ніч і охоплює все населення країни одразу. Але візьмемо до прикладу одного вчителя. Один учитель може вплинути на 25–30 учнів і, можливо, змінити на краще третину з них. І коли ці учні, закінчивши школу, вийдуть у світ і принесуть у нього позитивні зміни, світ стане трошки кращим. Саме такі зміни я бачу в Україні.

***Боббі Солей**, професорка університету Мідлстейт Юніверсіті, США*

Християнська освіта: досвід та перспективи

12 серпня 2019 року в приміщенні Музею Блаженнійшого Митрополита Володимира (Сабодана) відбувся круглий стіл «Християнська освіта: досвід та перспективи». Ініціаторами проведення стали Науково-дослідна лабораторія християнської етики, психології та педагогіки НАУ «Острозька академія», Громадська організація «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів із духовно-морального виховання», Центр дослідження релігії НПУ ім. М.П. Драгоманова, Фонд пам'яті Блаженнійшого Митрополита Володимира, ГО «Несторівський центр» за участі Переяславсько-Вишневської єпархії Православної Церкви України.

Серед учасників заходу — керівники відділів християнської освіти; автори програм, підручників, посібників із духовно-морального виховання; керівники і члени шкіл та громадських організацій; методисти та вчителі з духовно-морального виховання, пов'язані із християнською освітою; керівники і організатори парафіяльних шкіл, християнських таборів тощо.

Мета заходу — узагальнити досвід та окреслити перспективи християнської освіти в державних й приватних закладах освіти та парафіяльних школах України. Розглядалися питання підготовки вчителів із християнської освіти в державних та приватних навчальних закладах, програми та навчально-методичне забезпечення. За результатами роботи круглого столу було ухвалено резолюцію, у якій тезово викладені основні результати обговорень.

Зокрема, Міністерству освіти і науки України пропонується введення до навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів із 1 по 11 клас предметів духовно-морального спрямування за рахунок годин інваріантної складової; вилучення з виховних заходів закладів освіти невластивих для української християнської культури елементів, пов'язаних із ворожінням, чаклунством, магією, окультизмом, спіритизмом, які негативно впливають на психологічний розвиток дитини і формують антихристиянський світогляд; пропорційне висвітлення альтернативних наукових теорій походження життя і людини під час викладання курсів суспільно-гуманітарного і математично-природничого циклів; сприяння розробленню навчально-методичної літератури для інтегрування біблійних засад і духовно-морального компонента до змісту навчальних дисциплін тощо. Серед іншого також пропонується органам управління освітою, обласним інститутам післядипломної педагогічної освіти, керівникам закладів освіти розробити спеціальні християнські освітні програми для тимчасово окупованих територій (дистанційні курси).

Керівництву ПЦУ та інших церков і релігійних організацій пропонується ухвалити рішення про місіонерські курси для духовенства, курси підвищення кваліфікації священнослужителів; обов'язковість парафіяльної школи на кожній парафії з окремим учителем; забезпечення підготовки вчителів парафіяльних шкіл з урахуванням сучасних освітніх методик; катехитичні курси для дорослих та хрещених батьків перед їх участю в Таїнстві хрещення; тощо.

№	Назва заходу
1.	Обласний етап XIII Всеукраїнської олімпіади «Юні знавці Біблії»
2.	Обласний семінар «Всеукраїнський конкурс «Моральний вчинок» як прикладна реалізація теоретичних засад курсів духовно-морального спрямування»
3.	XV Всеукраїнський фестиваль Різдвяних піснеспівів
4.	Конференція «Християнська освіта для дітей дошкільного віку»
5.	Обласний фестиваль «Моральний вчинок»
6.	Форум «Освіта, базована на цінностях»
7.	Обласний фестиваль читців літературних творів «Живе слово краси» (до Дня православної книги)
8.	Районний етап олімпіади «Юні знавці Біблії»
9.	Районний етап XIII Всеукраїнська олімпіада «Юні знавці Біблії» (для здобувачів освіти 2–11 класів ЗЗСО)
10.	Обласний фестиваль «Знавці православної культури» (тематична олімпіада)
11.	XV Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Вчитель року предметів духовно-морального спрямування»
12.	Семінар-тренінг «Характер як основа» (м. Київ, м. Одеса)
13.	II обласний конкурс «Юні знавці Біблії»
14.	XIII Всеукраїнська олімпіада «Юні знавці Біблії (для учнів 7–11 класів ЗЗСО, учнів професійно-технічних училищ та студентів ВНЗ України та зарубіжжя)
15.	Всеукраїнський турнір юних філософів та релігієзнавців
16.	Конкурс (малюнок, аплікація тощо) «Великодні мотиви»
17.	XIII Всеукраїнська олімпіада «Юні знавці Біблії (для дітей дошкільного віку та учнів 1–6 класів ЗЗСО України та зарубіжжя)
18.	Семінар-практикум для керівників закладів дошкільної освіти «Формування морально-духовних цінностей у дітей дошкільного віку»
19.	Семінар для дошкільних працівників (керівників, методистів) з метою популяризації досвіду впровадження в дошкільному закладі програми з християнського виховання дітей дошкільного віку
20.	Обласний семінар «Актуальні проблеми викладання курсів духовно-морального спрямування у 2020/21 н. р.»
21.	Обласний фестиваль «Зробимо урок цікавішим»
22.	Семінар-тренінг «Характер як основа» (м. Київ, м. Одеса)
23.	26-а виставка «Абетка Життя»
24.	Обласний фестиваль дитячої творчості «Краса Божого світу»

Календар подій на 2020 рік

Дата проведення	Місце проведення або хто проводить	Контактна інформація
11 січня	КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради, м. Запоріжжя	☎ (066) 290-1120 ✉ gura9@ukr.net
11 січня	КЗ «Запорізький обласний ліцей-інтернат з посиленою військово-фізичною підготовкою «Захисник» Запорізької обласної ради, м. Запоріжжя	☎ (066) 290-1120 ✉ gura9@ukr.net
25 січня	НаУ «Острозька академія», м. Острог, Рівненська обл.	☎ (067) 104-5737 ✉ christian.lab@oa.edu.ua
січень	Відділ освіти, сім´ї, молоді та спорту Чернігівської районної державної адміністрації Чернігівської обл.	✉ chernigivrayvo@ukr.net
3 лютого — 17 квітня	КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради, м. Запоріжжя	☎ (066) 290-1120 ✉ gura9@ukr.net
22 лютого	Координаційна група напрямку освіти і науки Всеукраїнського Собору	✉ sobor.osvita@gmail.com
22 лютого	Класичний приватний університет, м. Запоріжжя	☎ (066) 290-1120 ✉ gura9@ukr.net
лютий	Відділ освіти, сім´ї, молоді та спорту Чернігівської районної державної адміністрації Чернігівської обл.	✉ chernigivrayvo@ukr.net
18 березня	КУ «Скадовський районний методичний кабінет», м. Скадовськ, Херсонська обл.	☎ (050) 269-2007, ✉ ktleonidovna.54@gmail.com
21 березня	КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради, м. Запоріжжя	☎ (066) 290-1120 ✉ gura9@ukr.net
26–27 березня	НаУ «Острозька академія», м. Острог, Рівненська обл.	☎ (067) 104-5737 ✉ christian.lab@oa.edu.ua
квітень	ВБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія»	✉ info@eemukraine.org
березень	На базі Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Левицький В. В.	
24 квітня	НаУ «Острозька академія», м. Острог, Рівненська обл.	☎ (067) 104-5737 ✉ christian.lab@oa.edu.ua
квітень	МОН України, Євтушенко Р.І.	✉ 16051961r@ukr.net
квітень	Відділ освіти, сім´ї, молоді та спорту Чернігівської районної державної адміністрації Чернігівської обл.	✉ chernigivrayvo@ukr.net
15 травня	НаУ «Острозька академія», м. Острог, Рівненська обл.	☎ (067) 104-5737 ✉ christian.lab@oa.edu.ua
травень	Відділ освіти, сім´ї, молоді та спорту Чернігівської районної державної адміністрації Чернігівської обл.	✉ chernigivrayvo@ukr.net
червень	ДНЗ «Южненський міський ясла-садок № 4 «Казка», м. Южне, Одеська обл.	✉ dnz4kazka@ukr.net
18 вересня	КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради, м. Запоріжжя	☎ (066) 290-1120 ✉ gura9@ukr.net
30 жовтня	КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради, м. Запоріжжя	☎ (066) 290-1120 ✉ gura9@ukr.net
жовтень	ВБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія»	✉ info@eemukraine.org
жовтень	МДБФ «Абетка життя», а/с 9, Київ, 04080	☎ (095) 242-0459
17 грудня	Запорізький обласний художній музей, м. Запоріжжя	☎ (066) 290-1120 ✉ gura9@ukr.net

Семінар-тренінг «Молодь на роздоріжжі»

24–28 жовтня 2019 року під час осінніх канікул понад 60 освітян Рівненщини — вчителі-предметники, методисти, психологи, соціальні педагоги, педагоги-організатори — взяли участь у 20-годинному семінарі-тренінгу за міжнародною програмою «Молодь на роздоріжжі», який відбувся завдяки спільним зусиллям міського відділу освіти й громадської організації «Молодь на роздоріжжі» в Україні (керівник Сергій Бутенко). Учасників заходу гостинно прийняла Рівненська ЗОШ № 25 (директор Віктор Бортник). Основні теми тренінгу: «Формування цілісного характеру молоді», «Проблема ВІЛ/СНІДу, ХПСШ та шляхи їх запобігання», «Інтерактивні методики навчання».

Програма факультативного курсу «Молодь на роздоріжжі» для учнів 9–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів затверджена Міністерством освіти і науки України й містить 28 уроків, які покликані озброїти молодих людей важливими принципами, які допоможуть зробити правильний вибір у вирішальні моменти життя.

Компоненти стратегії цього проєкту — це співпраця учителя з учнями, співпраця учителя з батьками учнів, співпраця між ровесниками й співпраця з громадськістю. Усе це було надзвичайно динамічно, креативно й водночас усебічно й ґрунтовно продемонстровано на семінарі. І хоча більшість присутніх уже володіли певними базовими знаннями з проблем, які розглядалися, лектори запропонували багато нового наочного матеріалу, схем, таблиць, ігор, методичних порад, які, безперечно, допоможуть педагогам у наданні реальної допомоги учням. Під час обговорення в групах учасники тренінгу склали перспективний план роботи в усіх запропонованих стратегією напрямах. Особливу увагу було звернено на духовну сферу особистості, оскільки вона є визначальною в житті людини.

Наше життя можна порівняти з будинком. Воно має свої підвалини, кімнати й темні кутки. І ми його будуємо весь час, відведений нам на землі. Ми вкладаємось у нього навіть тоді, коли й не думаємо про це. Ми «розкладаємо» речі, уявлення, події й навколишніх за тими категоріями-«кімнатами», які самі визначили в ньому.

На відміну від дому, життя ніколи не завмирає із провалами темних очей-вікон, ніколи не порожніє, коли ми залишаємо приміщення. Проте воно, як дім, засмічується, старіє й обшарпується, коли ми не докладаємо зусиль для впорядкування всього того, що маємо під руками.

Отож — життя як дім і кімнати в нім…

Горище

Напівтемрява… Запахи старих речей і їхніх історій… Це місце скарбів колишнього… Там можна побачити, чим люди жили, що для них було важливим і ким вони були… Те, що було колись і що визначало нас, що було частиною нашого життя і що ми постійно шкодуємо викинути. Це — місце спогадів.

Те, що ми робимо зараз, буде впливати на те, як нас будуть згадувати. Наші переконання, стосунки і вчинки формують наше завтра. І творять пам'ять про нас в тому «завтра». Тому спогади потрібно формувати зараз…

«Він прожив повноцінне життя, любив Бога і служив ближнім» — напишуть по комусь на пам'ятникові. Яку епітафію хотіли б, щоби написали по вас?

І коли ваші внуки спитають, хто був ти, — то що скажуть ваші діти про вас…

Кухня

Кухня — це місце, що асоціюється із запахом і смаком їжі… Там ми готуємо, там ми «чаклуємо», там даємо волю фантазії й шукаємо нових смаків…

Чим ми себе годуємо — тим ми і є. Що входить до нас, що дає поживу для життя, що слугує рушієм наших дій, поглядів і слів — те й буде формувати нас. Тому є кухня нашого життя, у якій ми готуємо «страви» свого життя й годуємо себе…

І що готуємо — те й буде визначати наше життя. Усі знають, що їсти все підряд не можна. Але чомусь те, чим ми наповнюємо наше серце, не проходить того відбору, який ми маємо до продуктів і їжі, яку споживаємо…

Бог казав, що найбільше з усього, про що пильнуємо, маємо пильнувати про серце своє (не про шлунок, легені чи навіть мозок), бо з нього походить, виливається життя.

Наше життя…

Вітальня

Кімната, назва якої відразу ставить перед нами запитання. Адже це місце, де ми вітаємо тих, хто до нас приходить. Або — не вітаємо… Місце, де точаться

ЖИТТЯ ЯК ДІМ І КІМНАТИ В НІМ…

Малюнок Наталії Кириченко

розмови, спливає час і буяють емоції. Це місце стосунків…

Стосунки. Ми цінуємо стосунки. Ми прагнемо стосунків. Ми були створені для стосунків Тим, Хто в Собі, у незбагненній Трійці, має споконвічні стосунки. Ми наповнюємо ними все наше життя, до останнього подиху.

Але кого ми запрошуємо до вітальні? Кому даруємо взаємини й чого очікуємо від стосунків? Чим наповнюємо свою вітальню життя? Чи може туди зайти хтось із вулиці, чи ми даруємо взаємини всім, чи це — світський салон лише для обраних?

Та хіба я належав до вищих прошарків суспільства, коли Бог запросив мене до Своєї вітальні й дарував можливість розділити з Ним стосунки?..

Ванна

Місце, де все призначено, щоби змити з нас бруд. І все, що тут є: дзеркало, що оприявлює різні проблеми нашої зовнішності, зубні щітки й пасти, шампуні й гребінці, мила й мочалки — усе призначено, щоби зробити нас чистими.

Навіть унітаз — той просунутий нічний горщик — забирає наші нечистоти, які є результатом нашого життя і які не хоче тримати наш організм…

Ванна — це місце, де ми себе очищаємо від того бруду, який обляпує нас щодня. Те місце, де ми використовуємо засоби, які здатні нас зробити чистими. Ванна — це місце, куди ми навмисно приходимо, щоби подивитись на себе і свій зовнішній вигляд. Побачити невідповідності й проблеми, звернути увагу на те, що з нами не так…

Де в нас є це місце? Чим ми змиваємо з себе бруд цього світу? Що є тією водою, яка дає нам очищення? Чи маємо ми те місце, де не боїмося глянути у дзеркало правди й побачити те, чого давно потрібно позбутися?..

Спальня

Штори… Затишок… Ліжко… Інти… Спальня навіює саме такі асоціації, адже Господь створив нас різностатевими. І спальня нагадує нам про наші слабкості, фантазії, мрії. Спальня — місце, де ховаємось задля відпочинку, щоби дістати від того задоволення…

Спальня вказує нам на те, що і де ми шукаємо для задоволення. І кого запрошуємо чи впускаємо в наше «святе святих». Хто віддається нам і кому віддаємося ми.

Але це не лише нагадування про інтимні стосунки. Ніщо справжнє неможливе без посвяти й віддавання. І спальня — це місце, яке нагадує нам, що, не віддавши, ми не дістанемо задоволення. Вона є знаком посвяти одне одному й віддавання.

Ця кімната не просто символ сексу, тих стосунків, які можуть справді бути правдиві й правильні. Спальня — то тінь того, чого очікує від нас Небо. Відображення інтимних (приватних) стосунків двох осіб. А за тим — справжні стосунки Бога і людини. Ті особисті стосунки, заради яких Він зійшов із Неба…

Підвал

Приміщення у міцних стінах фундаменту… Де пахне мокрою землею… Куди ми спускаємось доволі рідко і то лише за потреби.

Це місце, яке ніколи не виставляють на огляд. Там щось ховають, що не хочуть показувати. Або на що не повинне потрапляти пряме сонячне світло. Ті проблеми, образи, емоції і гріхи…

Ми народжуємось із підвалами. Вони наповнені тими речами, які ми нікому не хочемо показати. Тими каменями, які ми приносимо сюди за пазухою…

Чи можемо ми запросити туди Бога? Та ні, хоча би свого друга? Ні, це місце для нас, або тих, хто «вартий» такої уваги…

Забуваємо, що коли Бог стукає у двері нашого будинку, Він уже знає, що в нас у підвалі. І Він хоче очистити це місце від того, що там лежить і гниє…

Життя наше ззовні, мов дім,
І безліч кімнат маєм в нім…
Та, щоби була чистота,
Потрібно впустити Христа…

Олег Блощук

Сімейне поклоніння

Дональд Уїтні

Уитни Д. Семейное поклонение: В Библии, в истории и в твоем доме: пер. с англ. Саратов: Евангелие и жизнь, 2018. 80 с.

Спільне поклоніння — це незамінна частина духовного життя вашої сім'ї. Через нього Бог може могутньо явити Себе вам і вашим близьким. Ця практична книга Дональда Уїтні буде безцінною для кожної сім'ї, де прославляють Бога й возвеличують Христа в поклонінні через читання Біблії, молитву й спів. У кінці книги є питання для обговорення в малих групах.

Моя пісня — моя Україна

Віталій Болгар, Ольга Романенко

Болгар В.В., Романенко О.А. Моя пісня — моя Україна. / Навч.-метод. посібник. К.:, 2019. 44 с.

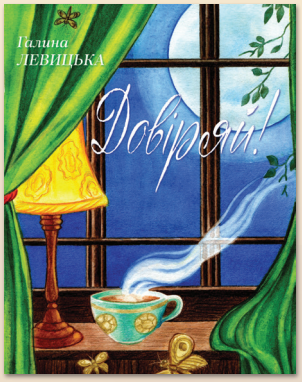

Незважаючи на велику кількість хрестоматій і пісенних збірок української пісенної творчості, сьогодні у загальноосвітніх та музичних школах є проблеми з репертуаром, які пов'язані з відсутністю сучасних українських пісень у друкованих виданнях. Тому вихід у світ музичної збірки «Моя пісня — моя Україна» є актуальною і своєчасною подією. Автори навчально-методичного посібника уклали його за жанровим принципом — старовинні й сучасні патріотичні, духовні та родинні пісні, а також надали методичні рекомендації щодо творчої організації й проведення уроків та різних форм і методів музичної просвіти школярів.

Довіряй!

Галина Левицька

Левицька, Г. Довіряй! Літературно-художнє видання. Рівне: ПП «Формат-А», 2019. 20 с.

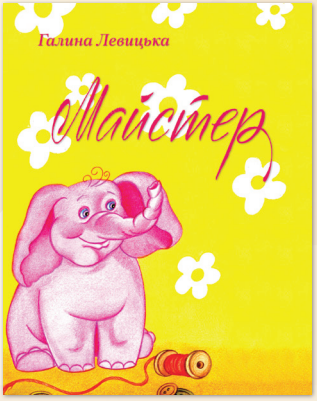
Чи можна довіритися комусь, кого ти зовсім не знаєш і ніколи не бачив? Герої оповідань цієї книжечки розказують свої історії про те, як вони вчилися довіряти.

Для читання в колі сім'ї.

Майстер

Галина Левицька

Левицька, Г. Майстер. Літературно-художнє видання. Рівне: ПП «Формат-А», 2019. 20 с.

Ці казкові історії допоможуть вам і вашим дітям пізнати Бога як найдосконалішого та люблячого Майстра.

Для читання в колі сім'ї.

УВАГА! КОНКУРС!

Шановні читачі, триває

літературний конкурс на тему:

«Хто для мене мама? Хто для мене тато?»

До розгляду приймаються твори українською мовою всіх жанрів (поезія, оповідання, новели, есе тощо).

Будь ласка, надсилайте свої роботи на адресу редакції з поміткою «Літературний конкурс».

Підбиття підсумків конкурсу відбудеться в кінці 2019 року.

Переможці отримають цінні призи, найкращі роботи буде надруковано на шпальтах нашого часопису, тому не забудьте вказати своє прізвище й ім'я, а також поштову адресу й телефон.

Бажаємо успіху!

Редколегія

Передплатний індекс
99864

Адреса редакції:
вул. С. Крушельницької, 71, м. Рівне, Україна, 33023
тел.: +38 0362 637976
slovo@hopetopeople.org; www.slovovchitelyu.org